

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

روش های تقویت املا در ابتدایی

( ویراست دوم )

مؤلف : سید داود میر شفیعی لنگری

فهرست

:

عنوان  
صفحه  
مقدمه

۴

پیش گفتار

۶

فصل اول : اثرات نوشتار در حوزه های یادگیری

۸

اهمیت زبان آموزی

۱۳

دلایل بروز اشکال نوشتاری

۲۱

فصل دوم : مراحل آموزش ( مرحله ی او ، ل ، خواندن )

۵۲

مرحله ی دوم ( ارزیابی و مرور )

۶۹

مرحله ی سوم ( تکلیف )

۷۹

نکات ضروری در تکلیف

۸۳

مرحله ی چهارم ( ارزشیابی املا )

۱۰۴

تهیه ی متن اصلی املا

لا

۱۰۹

هنگام املا نویسی

۱۱۷

تصحیح املا

۱۲۴

فصل سوم : نقد و بررسی املا ی دانش آموزان

۱۳۱

فصل چهارم : دلایل بروز اشکالات املا ی پایه ی اول

۱۷۴

انواع اشکالات نوشتاری پایه ی اول

۱۷۸

مراحل رفع اشکالات ( مرحله ی اول ، خواندن

۱۸۱

مرحله ی دوم ( مرور و ارزیابی

۱۸۴

مرحله ی سوم ( تمرین و تکلیف

۱۸۸

مرحله ی چهارم ( ارزشیابی املا

۱۹۳

فصل پنجم : پیشرفت در نوشتار

۲۰۴

منابع

۲۱۵

<a href="mailto:katskh@mihanmail.ir">katskh@mihanmail.ir</a>	آدرس ایمیل
۰۹۳۸۳۴۱۴۶۶۴۱	همراه شما در شبکه های اجتماعی
<a href="http://www.kabotarharam.ir">www.kabotarharam.ir</a>	کارگروه ها آدرس اصلی
کارگروه اول تاششم و مدارس چندپایه	
غزنی نی شدن مطالب کلرگروه ه اسرت	ارسال مطالب و معرفی سایت به دوستان و همکاران

سپاس و ستایش بی کران برآفریننده ی یکتا و قادر متعال ، سلام و درود بی پایان بر نمونه ی انسانیت حضرت خاتم الانبیا محمد مصطفی ( صل الله علیه و آله ) و خاندان او که به حق برترین گزیدگان الهی در رهبری بشریت اند . سلام به روان فرزندان برومندان حضرت امام ( ره ) و شهیدان عزیزی که مشعل فروزان آیندگانند .

بدون شک معلمان درآموزش ابتدایی با انسان هایی سروکاردارند که چون آینه ، صاف و صیقلی اند و حقیقت آموزش و یادگیری را با تصویری گویا نمایش می دهند . اما گاهی در جریان آموزش به دلایلی ممکن است گرد و غبار روش های نامطلوب بر روی آن بنشینند و تصویر، آن چنان که باید نشان داده شود ، نباشد . بطوریکه با غبارروبی به موقع ، حقیقت آنها هم شکوفا می گردد .

همه ی مجریان امرآموزش و قفندکه در دانش آموزان یکسانی وجود ندارد . البته این عیب محسوب نمی شود . همانطور که سعدی می گوید :

« اگر شب ها همه قدر بودی ، شب قدر بی قدر بودی »

و یا در شعر دیگری اشاره می کند :

گر سنگ همه لعل بدخشان بودی پس قیمت لعل و سنگ یکسان بودی .

باین طرز تلقی است که قادر خواهیم بود اختلال و ناتوانیهای ایجاد شده ی فرزندانمان را در آموزش بشناسیم و در رفع آن بکوشیم . تا بتوانیم اختلال را به اندک برساییم و در کوتاه مدت از بین ببریم . تعلیم و تربیت مانند سایر امور زندگی ، پیوسته در حال تغییر و تحول و در

نهایت رسیدن به سوی تکامل است . متولیان امرآموزش ، خاصه معلمان که به طور مستقیم عهده دارآماده سازی نسل آینده ی جامعه بر مبنای نیازهای مذهبی، اخلاقی ، اجتماعی، سیاسی و... هستند . باید همیشه به روش های نوین و اثر بخش تعلیم و تربیت آشنا باشند . تا بتوانند در زمان آموزش ، شیوه های مناسب را برای فراهم ساختن شرایط و موقعیت مطلوب یادگیری دانش آموزان ، بکارگیرند .

این که وجود معلم ، اعم از زن و یا مرد ، پیر و یا جوان ، می تواند چه نقشی بر شکل گیری شخصیت و رفتار کودکان داشته باشد ، بر کسی پوشیده نیست . زیرا برای کودکان دبستانی و حتی آن هایی که از دبستان گریزان هستند نیز چگونه حرف زدن معلم ، شیوه ی راه رفتن ، نگاه کردن ، نشستن و برخاستن، خندیدن، مهربانی و رفتارهای پسندیده ی دیگر معلم ، هرگز از نظرها فراموش نمی شود .

فراوان دیده می شود که کودکان از رفتارهای معلم الگو می گیرند . رفتارهای پسندیده ی معلم ، وسیله ای برای رسیدن به هدف های اصلی در تعلیم و تربیت است . که همانا این هدف والا ، در نهایت « انسان سازی » می باشد .

معلم است که می تواند از کودک ، انسانی شجاع ، امین و درستکار ، مومن و دانش پژوه بسازد . اما اگر شرایط نا مطلوب و روش های کار نامناسب باشند ، چه بسا ممکن است خدای ناکرده ، کودک شخصیتی بگیرد که او را به اصطلاح عروسک کوچکی دست دیگران ، ترسو و در انجام دادن کارها بی هدف و... بسازد . بنابراین در امرآموزش شناخت کودک و توانایی او در یادگیری ، از وظایف بسیار مهم معلم است .

هدف از تالیف این کتاب که تجربه ی سال ها معلمی است ، افزایش دقت و توجه ی به موقع دانش آموزان در زمان آموزش خوانداری و نوشتاری زبان فارسی بخصوص

فراگیری املا کلمات ( شکل نوشتاری ) می باشد . زیرا اغلب اشکالات املائی یا نوشتاری آن ها ، در گروه دسته بندی های آموزشی قرار دارد . که باید قبل از بروز هر نوع اشکالی از آن جلوگیری شود .

روش های پیشنهادی در این کتاب موجب می شود تا دانش آموزانی که مشکل نوشتاری دارند ، بهتر و زودتر بتوانند خود را بازیابند . و به توانایی خود پی ببرند . و از همه مهم تر این که رشد منطقی و قابل قبولی داشته باشند . ان شا... .

تقدیم به همسر و فرزندان و خانواده ام که مرا یاری کردند . و زمینه ی خدمت معلمی را برای من فراهم ساختند .

مؤلف : سیدداوود میرشفیعی لنگری

### پیش گفتار ( ویراست دوم )

این کتاب به چند دلیل توجه معلمان و دانشجویان دانشگاه تربیت معلم را به خود جلب کرده است :

- ۱ - دو بعدی بودن محتوای آن
  - الف - ارائه ی مبانی و مطالب نظری . - ب - ارائه ی نمونه فعالیت های عملی
  - ۲ - نگاه جدید به ارائه ی نمونه ها ی عملکردی دانش آموزان در مقابل نظرات پیشنهادی .
  - ۳ - نقد و بررسی نمونه فعالیت های عملکردی به جای کلی گویی درباره ی موضوع .
  - ۴ - کاربردی بودن روش ها ی پیشنهادی با توجه به نمونه های ارائه شده .
- لذا تقاضای فراوان همکاران ، این جانب را بر آن داشت تا پس از سال ها فعالیت های آموزشی ، چاپ جدیدی از کتاب داشته باشم . بنابراین با توجه به موقعیت ایجاد شده و همچنین تغییراتی که در رویکرد ارزش یابی از آموخته ها ی دانش آموزان در دوره ی ابتدایی بوجود آمده است ، موجب گردید تا تغییراتی را در محتوای کتاب بوجود آوردم . در این تغییرات از اطلاعات جدیدی استفاده کردم . این اطلاعات از موقعیت هایی مختلف حاصل گردید . مانند :

- کارگاه های آموزشی که با معلمان شهرستان ها و مناطق استان و کشور داشته ام .
- آموزش دانشجویان دوره های کاردانی و کارشناسی ابتدایی در مراکز تربیت معلم .
- ارزیابی از عملکرد دانش آموزان در سطح استانی و خصوصا توجه به نتایج آن ها با رویکرد « ارزش یابی توصیفی » در دوره ی ابتدایی .

به همین دلیل در قسمت های گوناگون محتوای کتاب اصلاحاتی انجام شد و نکته های جدیدی به آن اضافه شده است . که خوانندگان محترم ملاحظه خواهند کرد . امیدارم مفید واقع گردد .

## فصل اول

### اثر ناتوانی نوشتاری ، در حوزه های یادگیری

برکسی پوشیده نیست که بروز هرگونه اشکال و یا اختلال در خواندار و یا نوشتار در زبان آموزی ( حتی درگفتار ) ، موجب عقب ماندگی و مشکلاتی در درک مفاهیم دیگرحوزه های یادگیری از قبیل علوم تجربی ، ریاضی ، علوم اجتماعی و ... می شود . علاوه براین که در طول چندین سال وظیفه ی نظارت و راهنمای تعلیماتی مدارس ابتدایی ، شاهد دلایل بروز اشکالات نوشتاری دانش آموزان بودم ، بلکه از زمانی که به عنوان مدرس واحدهای درسی مانند :

• روش های تدریس ( زبان آموزی، ریاضی و علوم تجربی )

• تحلیل محتوی درسی

• کلیات و فنون روش تدریس و غیره را در مراکز ضمن خدمت و تربیت معلم و ... به عهده داشته ام ، عملکرد کلاسی بخوبی نشان می داد که چرا و تا چه اندازه ناتوانی در زبان آموزی موجب می شود دانش آموزان در دیگر حوزه های یادگیری دچار مشکل شوند . حتی تا جایی که قادر نباشند درک درستی از مفاهیم دیگر دروس داشته باشند .

بطور مثل :

۱- مساله های کلامی در ریاضی را می خوانند ، اما نمی دانند از آن ها چه خواسته است و چه دلیلی دارد . یا این که نمی توانند همان مساله را به زبانی ساده برای دیگران بیان کنند .

۲- یا این که پرسش را در علوم تجربی می خوانند ، اما قادر نیستند پاسخ آن پرسش را به درستی بنویسند . و ...

پس باید در درجه ی اول به زبان آموزی توجه شود . به همین دلیل است که بیش از سی درصد وقت آموزشی در برنامه ی هفتگی ، فقط به زبان آموزی اختصاص دارد . زیرا

پیش نیاز همه ی دروس است . البته با توجه به زمان کافی برای آموزش ، می توان گفت :

بیش ترین علت بروز ناتوانی های نوشتاری دانش آموزان ، به دلیل توج ه نکردن و هدایت نشدن به موقع در آموزش خوانداری و درک مطلب است که در نهایت موجب بروز مشکل بخش نوشتاری در زبان آموزی می شود . ( خصوصاً درک مطلب )

عموما ضعف ها و اشکالات نوشتاری فراگیران ، خود را دراملا نویسی نشان می دهد . که چه

بسا باید در این زمان هم « آموزش املا ی کلمات » و هم رفع اشکالات مورد توجه قرار گیرد .

یاد آوری :

دانش آموزانی که مشکل نوشتاری دارند ، در اکثر نوشته های آن ها مانند :

نوشتن گزارش ها ، تولید متن انشا ، نوشتن پاسخ آزمون های کتبی ، نوشتن پلسخ پرسش ها در دروس مختلف و... غلط های املائی دیده می شود . مهم تر این که چنین افرادی قادر نیستند نظر خود را و یا آن چه را آموخته اند ، در نوشتار بطور کامل ارائه کنند .

برای رفع اشکالات نوشتاری فراگیران ، در این کتاب چندین روش آموزشی پیشنهاد شده است . این روش ها علاوه بر این که در پایه های مختلف ابتدایی بکارگرفته شد ، بلکه پیگیری های مستمری از میزان اثر بخشی آن در زمان اجرای روش ها صورت گرفت . از طرفی عده ای از آموزگاران مدارس تحت سر پرستی در آن زمان و هم چنین دیگر معلمان ، با پشت کار و همکاری بی دریغ و خالصانه ، روش ها را در آموزش دانش آموزانی که مشکل نوشتاری داشتند بکار بردند . که اتفاقاً به نتایج بسیار خوبی دست یافتیم .

در همان زمان ها شرایطی فراهم شد تا روش های پیشنهادی در سطح وسیع تری به اجرا در آید که خوشبختانه نتایج خوب آن ضریب اطمینان را در اثر بخش بودن بالاتر برده است . البته در مراحل اولیه ، عده ای از افراد نسبت به اثر بخشی روش ها دچار تردید می شوند . اما این افراد باید روش ها را همانطور که ارائه می شود به اجرا در آورند . تا از این طریق نارسایی های نوشتاری خود را بهتر نشان دهد .

در بعضی از کلاس ها ه مکارانی بدون هیچ دغدغه ی خاطر و دخل و تصرف در روش ها ، آن را بکار بستند که خوشبختانه حداکثر پیشرفت نوشتاری در زمان کوتاه حاصل گردید . تا جایی که در این کلاس ها ، پس از بکارگیری روش های پیشنهادی ، حتی یک دانش آموز هم مشاهده نشد که در نوشتار ، مهارت مورد قبول در کلاس را کسب نکند . ( منظور پیشرفت در املا ی واژه ها است . )

البته بیش تر روش های پیشنهادی این مجموعه ، روش هایی برای کسب مهارت نوشتاری هستند که ممکن است به موقع به آن توجه نشود . اما می توان گفت :

◀ آن چه که ممکن است موجب دست ز یافتن به نتیجه ای مطلوب در نوشتار بعضی از دانش آموزان شود ، عبارتند از :

↳ عجله داشتن در رفع اشکالات نوشتاری و رسیدن به نتایج نهایی در زمان کوتاه است .  
( باید بدانیم اشکال های نوشتاری در کوتاه مدت بوجود نیامدند که بخواهیم کوتاه م مدت بر طرف شود . گاهی تا دو ماه زمان می گیرد . )

◀ مداوم نبودن آموزش و نظارت بر کارشان . ( اجرای مقطعی درد را دوا نمی کند . شاید برای مدتی بتواند تسکین دهد . ولی باید دوام داشته باشد تا عادت های نادرست حذف شود . )

◀ دسته بندی نکردن نوع اشکالات نوشتاری هردانش آموز درکلاس برای ارائه ی بازخورد ها و فعالیت های مطلوب در جهت رفع اشکال . ( همه ی افراد و نوع اشکالات را با هم نبینیم . )

◀ توجه نکردن به تمامی مراحل و مهارت های زبان آموزی ( خصوصاً گوش دادن در مرحله ی خوانداری که درنهایت به نوشتن ختم می شود . ) که در ادامه به آن پرداخته می شود

کسانی که ابتدا با این روش ها آشنایی یافتند و سپس آن ها را بکار بستند ، اعتقاد دارند که این شیوه ها ، کاملاً اثربخش بوده است . به همین دلیل کاربست آن را در زمان آموزش خواندن و نوشتن، لازم و ضروری می دانستند .

#### یادآوری:

مطالب این کتاب ، حاصل سال ها تجربه ی آموزشی، تحقیق و جستجو ، استفاده از نظرات عالمان ، بررسی فعالیت های عملی دانش آموزان در پایه های مختلف و پیگیری مستمر کار نوشتاری دانش آموزان مدارس متعدد در شهرستون و مناطق استان محل زندگی ام است . ( نزدیک به ۲۵ سال ) که به طور مختصر در اختیار معلمان و خانواده های محترم قرار می گیرد ، تا راهکاری مفید برای رفع مشکل نوشتاری دانش آموزان عزیز باشد .

◀ بطور کلی وجود اشکالات نوشتاری در دانش آموزان علت های زیادی دارد . اما ابتدا باید معلوم شود که دانش آموز در کدام گروه قرار دارد . بطور مثال :

● آمل دانش آموز در فراگیری نوشتاری کلمات اختلال دارد؟ زیرا اختلال در یادگیری ، به ادراک و حافظه ی دانش آموز ارتباط دارد . یا این که باید معلوم شود :

● آیا دانش آموز در یادگیری شکل واژه ها ( نوشتاری ) مشکلی دارد؟ زیرا دوواژه ی «اختلال» و «مشکل» در یادگیری زبان ، متفاوتند . لذا آن چه که در بکارگیری روش های پیشنهادی در این کتاب مورد نظر و دارای اهمیت است ، مشخص نمودن علت بروز مشکلات نوشتاری است . ( مشکل نوشتاری مربوط به دانش آموزان عادی است . )

یادآوری:



از زمانی که این روش ها در مدارس بکارگرفته شد ، نشان داد دلیل بروز اکثر اشکالات یعنی مشکل نوشتاری در کلاس های عادی ، از میزان درگیرکردن و نکردن دانش آموزان در جلسات « زبان آموزی » است . که باید شرایط فعال سازی آن ها را در آموزش ، به خوبی و آسانی فراهم ساخت . و اتفاقاً می توان در زمانی نه چندان طولانی به نتایج خوبی دست یافت .

نکته ی قابل توجه این است که اگر اشکالات از نوع اختلال یعنی حافظه و ادراک باشد ، رفع آن به زمان طولانی تری نیاز دارد . و نمی توان فقط با وقت کلاسی در رفع اشکال چنین دانش آموزانی به نتیجه خوبی رسید . بلکه آن ها نیاز دارند علاوه بر فعالیت های کلاسی ، بطور ویژه در خارج از کلاس به یادگیری و انجام تمرین های خاصی بپردازند .

◀ قبل از بکارگیری روش ها و انجام هر اقدام بعدی برای رفع اشکالات نوشتاری دانش آموزان ، لازم است بر اساس اطلاعات جمع آوری شده از ارزشیابی های کلاسی ، ابتدا مشخص شود که بیش ترین اشکالات نوشتاری هر کدام از آن ها چه هستند؟ مثلاً :

- ❖ آیا دانش آموز ، در شناخت شکل حروف و اجزا نشانه ها مشکل دارد؟ ( دقت )
- ❖ آیا دانش آموز ، حروف یک صدا و چند شکلی ها را نمی داند؟ ( دیداری )
- ❖ آیا دانش آموز ، در شناخت تلفظی واژه ها مشکل دارد؟ ( شنیداری )
- ❖ آیا دانش آموز در خواندن مشکل دارد ؟ قراردادهای زبان آموزی را فراموش کرده است ؟ و یا در شناخت رسم الخط ... مشکل دارد ؟ ( آموزشی ) ...

### اهمیت زبان آموزی :

بطوریکه آموزش زبان فارسی در دوره ی ابتدایی مهم ترین امر آموزشی است . گاهی ممکن است این امر مهم کم رنگ تر دیده شود . و دوحوزه ی دیگر یادگیری مانند : ریاضی و علوم تجربی آن را بپوشاند . حال آن که برای آموزش در دوره ی ابتدایی دانش آموزان ابتدا باید مهارت های زبان آموزی را بطور مطلوب کسب کنند . ضعف دانش آموز در این مهارت ها بیش تر اوقات خود را در ناتوانی نوشتاری نشان می دهد . حال آن که آخرین مهارت زبان آموزی ، نوشتار است . که در ادامه اختصاراً به آن اشاره می شود .

مهارت های زبان آموزی ( ارکان و یا همان مراحل زبان آموزی ) عبارت اند از :

۱. گوش دادن ( دریافت زبان شفاهی )

۲. سخن گفتن ( بیان زبان شفاهی دریافت شده )

۳. خواندن ( دریافت زبان نوشتاری )

۴. نوشتن ( بیان زبان نوشتاری دریافت شده )

یاد آوری : گوش دادن ، سخن گفتن و خواندن ، مهارتهای شفاهی زبان هستند .

با توجه به مهارت های اشاره شده در زبان آموزی می توان گفت :

مهارت های خواندن و گوش دادن را «درون داد» یا مهارت های « دریافتی » و مهارت

های سخن گفتن و نوشتن را « برون داد » یا مهارت های « بیانی » می گویند .

به قول « داوسن » دخل قبل از خرج و یا اصل تقدم درون داد بر برون داد ، بلید مورد

توجه باشد. عموماً کارشناسان زبان آموزی هشدار می دهند که در امر زبان آموزی ، پیش

از تجارب درون داد کافی در فراگیران ، نباید تکالیف برون داد را به آن ها تحمیل کرد .

به عبارتی باید گفت : مهارت گوش دادن ، مقدمه ی سخن گفتن و سخن گفتن مقدمه ی

خواندن و نیز خواندن مقدمه ی نوشتن است .

لذا در فرایند آموزش زبان فارسی ، باید توجه جدی به کسب هریک از مهارت های زبان

آموزی و ترتیب رخ دادن مراحل آن به عمل آید .

در ادامه برای آشنایی بیش تر به اهمیت زبان آموزی ، به بررسی دو روع از مهارت های

آن یعنی « خواندن و نوشتن » می پردازیم . ( به دو نوع دیگر از مهارت ها در فعالیت ها

و تمرین هایی که دانش آموزان باید انجام دهند توجه می شود . )

### مهارت خواندن (خوانداری) :

خواندن ، عبارت است از انتقال دقیق و منطقی علائم خطی به علائم صوتی با توجه به ویژگی های هر کدام از علائم ، برای درک درست یک مفهوم . ( یا همان توانایی یافتن در رمز برگردانی نمادهای نوشتاری است . )

یادآوری : منظور از ویژگی های خوانداری عبارتند از :

- = بازشناسی عناصر زبانی ( ۱- حروف ۲- کلمه ها ۳- جمله ها )
- = تلفظ صحیح عناصر زبانی
- = درک معنای عناصر زبانی و روابط معنایی موجود بین آن ها
- = درک پیام جمله و متن
- = رعایت قرار دادهای آموزشی ( زبان آموزی ) در تلفظ واژه ها
- = توجه به علائم نقطه گذاری و آهنگ هر کدام از نشانه ها و ...

### مهارت نوشتن (نوشتاری) :

نوشتن عبارت است از انتقال علائم صوتی به علائم خطی با در نظرگرفتن ویژگی های هرکدام از آن ها ،

یادآوری : منظور از ویژگی های نوشتاری عبارتند از :

- ↳ توانایی نوشتن شکل حرف و یا نشانه ( شکل قراردادی یک صدا )
- ↳ توانایی ترکیب درست حروف در تبدیل نمادهای صوتی به نوشتاری
- ↳ رعایت قانون نوشتن ( رسم الخط کلمه ها )
- ↳ توانایی تشخیص شکل های مختلف یک حرف و ساختن کلمه
- ↳ توانایی تشخیص اجزای یک حرف ( مانند : دندانه ، سرکج و ... )
- ↳ رعایت حرکت درست دست در نوشتن یک حرف
- ↳ هم شکل نویسی ، هم اندازه نویسی ، خوانا نویسی حروف و کلمه ها
- ↳ داشتن سرعت عمل لازم در نوشتن واژه ها
- ↳ تشخیص دادن شباهت ها و تفاوت های حروف و ...

در انتقال علائم صوتی به خطی ، دانش آموزان باید تمامی حروف و نشانه های الفبای فارسی را با ویژگی های یاد شده بشناسند . و قبل از تمرین کردن ، با اصول نوشتاری آن آشنا شوند .

نوشتن ، به صورت فعالیت های مختلفی انجام می پذیرد . مانند :

- رونویسی کردن از شکل حروف ( پایه ی اول )
- تمرین در ترکیب نشانه ها و نوشتن هجی ( پایه ی اول )
- نوشتن شکل واژه های مختلف
- رونویسی از عبارات و متن های انتخابی
- نوشتن پاسخ ها در بعضی از پرسش ها
- انجام تمرین هایی برای شناخت شکل کلمه ( آموزش املا کلمه ها )
- جمله نویسی
- انشا نویسی
- املا نویسی کامل ( ارزشیابی ) و ...

در تمام این نوع از نوشتن ها ( رونویسی ، املا ، انشا ) باید ویژگی های یاد شده ی علائم خطی مورد توجه قرار گیرد .

فعالیت های نوشتاری ، از پایه ی اول ابتدایی آغاز می شود و تا پایه های پایان ابتدایی ادامه دارد . فراموشی یا عدم رعایت ویژگی های نوشتن از جانب دانش آموزان در هر مرحله ای از آموزش ، اختلال نوشتاری را به وجود می آورد . ( منظور از اختلال نوشتاری در این جا همان اشکال های نوشتاری است . )

بنابراین باید شرایطی را فراهم کرد تا دانش آموزان ، نوشتن درست را یاد بگیرند . هم چنین کنترل و نظارت به موقع به عمل آید تا ارتباط بین مراحل آموزش زبان آموزی قطع نشود . و انتقال اطلاعات به طور درست و صحیح صورت پذیرد . زیرا اغلب اشکالات نوشتاری دانش آموزان، به خاطر توجه نداشتن آن ها به ویژگی های خواندن و نوشتن ایجاد می شود. ( نمونه کارهای دانش آموزان در این کتاب ، حاکی از وجود مشکل است . )

❖ نکته ی اساسی و مهم در زبان آموزی که زیر بنای اصلی خواندن و نوشتن است ، همانا دست یابی دانش آموزان به سه مهارت بنیانی در باره ی هر واژه ی فارسی می باشد . این سه مهارت عبارتند از :

الف- آشنا شدن فراگیران به تلفظ درست و صحیح واژه ها ( خواندن )  
 ب- به خاطر سپردن شکل درست واژه ها و درک صحیح رابطه ی بین تلفظ آن و شکل املائی واژه ها . ( نوشتن )  
 ج- درک درست معنی واژه ها که در شناخت تلفظ و شکل ظاهری آن تاثیر به سزایی دارد . ( معنی واژه ها )

وقتی به شیوه های آموزش زبان آموزی در پایه ی اول ابتدایی نگاهی بیندازیم ، خواهیم دید که در امر آموزش زبان فارسی ، به چند ویژگی توجه دارد . به طور مثال :

- ۱- معرفی ویژگی یک نشانه یا حرف ، مانند :
  - شکل یا شکل های مختلف یک نشانه ( یک شکلی ها، دو شکلی ها ، چهار شکلی ها )
  - تلفظ درست صدای یک حرف یا نشانه بدون توجه به نام حروف ،
  - صداهای مختلف یک نشانه { یک شکل از نشانه ولی داشتن چند صدا ، مانند :  
 = شکل « و » در کلمات با صدای متفاوت ( ا- او - و - بدون صدا و ... )  
 = شکل « ی ی » با صدای متفاوت ( ای- ی )  
 = شکل « ه ه » با صدای ( ا- ه )
  - چگونگی قرار گرفتن اجزا کلمه در کنار هم و حرکت دست در نوشتن نشانه ( رسم الخط )
- تفاوت و شباهت ها ی حروف با یک دیگر و...
  - ۲- قراردادهای زبان آموزی ( آموزشی ) مانند :
    - نقش نشانه ی تشدید ،
    - استفاده از کسره ی مالکیت ،
    - بکارگیری «و» بدون صدا، همان واو معدوله که در کلمه نوشته می شود ولی تلفظ نمی شود .
    - الف مقصوره ( نشانه ی « ی » که صدای « آ » می دهد . )
    - نشانه های میانجی در بعضی از شرایط ،

• بکارگیری الف و لام ، مانند : علیه السلام

• و ...

### ۳. نقش یک واژه درکامل کردن معنی عبارات و جمله ها

• بکار بردن واژه در جمله ، حذف ویا اضافه کردن واژه ای به یک نوشته و ... حتی آشنایی با نقش علائم نقطه گذاری در جمله ها و بکارگیری آن در هنگام قرائت متن ، ( توجه داشتن به آهنگی که نشانه ها به تلفظ می دهند . )

### ۴. کسب مهارت در روان خوانی متن ، توأم با فهم آن ( درک مطلب )

• کسب مهارت وارتقاء دانش آموزان درفرایند این آموزش، با توجه به گسترش واژه ها، قراردادهای و مفاهیم زبان آموزی ، در پایه های بالاتر ابتدایی به دلیل توانایی های بیشتر دانش آموزان ، افزایش می یابد . که باید با عمق بخشیدن به ویژگی های یاد شده ، بیش تر مورد توجه قرار گیرد . البته ممکن است با افزایش مفاهیم دیگر حوزه های یادگیری ( ریاضی ، علوم تجربی و...) در پایه های بالاتر ، این توجه و دقت ، کم رنگ شود . که همین کم توجهی ، شرایط را برای بروز اشکالات خواندن و نوشتن فراهم می سازد . مخصوصا آن دسته از دانش آموزان که مشکل خواندن و یا نوشتن دارند نباید درپایه های بالاتر رها شوند . بلکه باید در این بخش از آموزش ، محور اصلی آموزش قرارگیرند . باید آن قدر ادامه یابد که به شرایط عادی بر گردند . برای سهولت در شناخت مشکلات نوشتاری ( املائی ) ، ابتدا دلایل و عوامل بروز اشکالات در پایه های دوم تا پایان دوره ی ابتدایی مورد بررسی قرار می گیرد . در بخش پایانی این کتاب به طور ویژه به عوامل مشترک و مستقل پایه ی اول پرداخته می شود .

#### نکته ی مهم :

در این کتاب برخلاف روش های معمول که سعی دارد اشکالات املائی را اغلب در چهار مقوله ی دسته بندی شده ی علمی مانند : دیداری ، شنیداری ، آموزشی و دقت با ارائه ی مثال ها مورد بررسی قرار دهد ، تلاش شد ابتدا به عملکرد دانش آموز در بروزدادن مشکل نوشتاری که دلایل جزئی ترزمینه ساز غلط های املائی هستند پرداخته شود . زیرا این شیوه، به معلم و همه ی کسانی که با اشکال نوشتاری دانش آموزان روبرو می شوند کمک می کند تا توانایی شناخت خود را در عوامل بروز غلط نویسی بالا ببرند . به همین دلیل نمونه های عینی از عملکرد دانش آموزان در پایه های مختلف ارائه شد . زیرا بکارگیری هریک از بازخوردها و فعالیت های تکمیلی ، روش های پیشنهادی را برای مجریان آسان تر و کاربردی می کند . البته پس از معرفی جزییات املائی ، برای آشنایی بیشتر به دسته بندی های علمی اشکالات نوشتاری دانش آموز اشاره می شود .

یادگار مصطفی (ص) در راه دین علم است ، علم هیچ جاهل بی تعلّم ، فقر کی کرد اختیار

( سنایی )

دلایل بروز اشکالات نوشتاری ( دلایل ضعف املا ) دانش آموزان

۱ - ناتوانی و یا نارسایی در خواندن متن ( ضعف خوانداری )

یاد آوری :

گاهی دانش آموزانی به دلیل عدم تسلط در خواندن و یا ضعف در شناخت تلفظ درست بعضی از واژه ها ، اشکالات نوشتاری در آن ها بروز می کند .

از آن جا که مهارت خواندن ، مقدمه ی نوشتن است ، ضعف در خواندن عامل بروز اشکالات اصلی در نوشتاری می شود . البته بررسی املاهای دسته ای از دانش آموزان و ارزیابی از میزان تسلط شان در خواندن ، نشان داد که آن ها قادر نبودند متن ها را به درستی بخوانند . به همین دلیل در نوشتن واژه ها دچار مشکل می شدند . ( در همه ی پایه های ابتدایی این ناتوانی به عنوان عامل بروز اشکال املا وجود دارد . )

البته گاهی ممکن است به خاطر کوتاه بودن حجم بعضی از متن ها ، یا به دلیل ارتباطی که در داستانی بودن متن وجود دارد ، یا جذابیت و شنیدنی بودن اتفاق ها در متن و... ، عاملی شود که دانش آموزانی متن درس را طوطی وار حفظ کنند . لذا ممکن است در اوایل آموزش خواندن ، ضعف های خوانداری خود را نشان دهد . و حتی دانش آموزانی که در این موقعیت قرار دارند به دلیل حفظ بودن می توانند املا ی تهیه شده از چنین متن هایی را بدون غلط بنویسند . و در زیر چتر حفظ طوطی وار پنهان شوند . ولی به مرور زمان با افزایش حجم متن ها و گسترش گنجینه لغات ، وجود این ضعف خود را در هر یک از اشکالات املائی نشان می دهد .

مشکل « خواندن » دانش آموزان ، ممکن است شامل موارد زیر باشد :

☐ ناتوانی در ترکیب صداهای یک کلمه ( تشخیص هجی های موجود در یک کلمه )

☐ ناتوانی در تحلیل درست شکل ظاهری آن با معنایی واژه های خوانده شده ، مانند :

• رابطه ی صداهای موجود در یک کلمه با شکل نشانه ای آن ،

• شباهت ها و تفاوت های موجود در یک واژه با دیگر واژه ها و...

☐ ناتوانی در شناخت درست تلفظ یک کلمه ( مثلا کلمه ی « دُخُل » را دِخُل ، دُخُل یا

دُخُل و... تلفظ کند . )

❏ « مَن و مَن » کردن هنگام خواندن و برگشت کردن در زمان تلفظ کلمات و عبارات  
❏ ناتوانی در تمیز دادن حروف و یا کلمه های مشابه که ممکن است به دلیل نزدیک هم بودن ، هر کدام به جای دیگری نادرست تلفظ شوند . مانند :

• حرفی مانند « ص » با صدای « ض » تلفظ شود .

• و یا این که به جای کلمه هایی مثل : « کباب » کلمه ی « کتاب » و کلمه ی « تار » کلمه ی « کار » تلفظ شود . و...

❏ کلمه ، کلمه خواندن متن به جای گروه خوانی متن ( اعم از اسمیه و یا فعلیه ) و تسلط نداشتن در درک مطالبی که خوانده می شود . ( گاهی دانش آموزان فقط کلمه ها را تلفظ می کنند . اما نمی دانند چه خوانده اند . خواندن سطحی است . )

❏ عدم توانایی در یافتن پاسخ پرسش های پایانی و...

نکته : اغلب مشاهده می شود که در کلاس هایی ، این دسته از دانش آموزان که مشکل

خواندن دارند برای رفع اشکالات املائی ، به رونویسی کردن از متن درس و یا نوشتن از روی غلط املائی ( کلمه نویسی ) وا داشته می شوند . حال این که چنین تمرینی برای رفع این مشکل کم اثر و بیهوده است . ضمن این که دیگر اشکالات هم باید علت یابی شوند . مثلا ممکن است غلط نویسی دانش آموزان از نظر دیداری و یا شنیداری و...

باشند . در این حالت ، رونویسی کردن محض ، چه اثری در رفع اشکالات املائی از نوع تلفظی برای دیداری و یا درک معنی برای شنیداری آن ها دارد ؟ در صورتی که باید با انجام دادن فعالیتی غیر از رونویسی ، مشکلی که از خواندن پیش آمد را حل کرد . ( در بخش های بعدی به چگونگی

رفع این نوع از مشکل خواندن دانش آموزان ، پرداخته می شود . )

۲ - فراموش کردن شکل بعضی از نشانه ها و حروف

پادآوری :

شکل های حروف و یا نشانه ها در زبان آموزی ، یک قرارداد است . به همین دلیل بعضی از اوقات دانش آموزانی ، شکل حروف و نقش آن در کلمه را فراموش می کنند . در بررسی از نمونه فعالیت های نوشتاری دانش آموزان مشاهده شد که آن ها ظاهرا گاهی به آسانی ، حروفی را در یک کلمه حذف و یا به آن اضافه می کنند . یکی از دلایل مهم مشکل جایگزین کردن حرفی و یا حذف آن از کلمه ، نشان از تسلط نداشتن در شناخت شکل ظاهری نشانه ها است .

بیش ترین اشکال را نسبت به دیگر دانش آموزان ابتدایی ، دانش آموزان پایه های میانی بخصوص پایه ی دوم و سوم از این نوع اشکال را دارند .

۳ - دقت نداشتن در تشخیص ویژگی ظاهری ( اجزا ) بعضی از حروف و نشانه ها

پادآوری :

در زبان فارسی بعضی از حروف الفبا ، از نظر داشتن و یا نداشتن اجزایی ، با دیگر حروف تفاوت و یا شباهت های جزئی دارند . همین امر موجب بروز غلط نویسی بعضی از کلمه ها می شود . مانند :



- داشتن و یا نداشتن دندانان در یک حرف ،
- داشتن و یا نداشتن نقطه در یک حرف ،
- تعداد نقطه در یک حرف ،
- جای نقطه در حروف نقطه دار ،
- داشتن و یا نداشتن سرکج ،
- چند شکلی بودن یک حرف و تفاوت در شکل ها ( دو شکلی . چهار شکلی ) و...  
اکثراً در متن املائی دانش آموزان همه ی پایه ها مشاهده شد که در تعداد نقطه و یا جای آن در حروف اشتباهات زیادی دارند . با آن که رفع این مشکل وحل آن به آسانی انجام می شود ، اما این دسته از دانش آموزان بارها در متن املا ، غلط نویسی آن را تکرار می کردند . به طورمثال :

• شکل های حروفی مانند « پ پ ت ث ، ح ح ح ح ، ر ر ر ، د د ، ک ک ، ... » در ابتدا با هم فرقی ندارند . اما با نقطه گذاری و اضافه کردن اجزایی ، تغییرات زیادی در آن ها به وجود می آید .

لذا اغلب توصیه می شود با استفاده از کلمات ساده در زمان آموزش و یا انجام دادن فعالیت های تمرینی ، دانش آموزان به تغییر دادن در نقطه گذاری و یا کم و زیاد کردن اجزایی در آن ها و داشته شوند تا شکل حروف را بهتر به خاطر بسپارند . مانند : « بود ، نود » - « کباب ، کتاب » - « ظرف ، ظرف » - « کم ، گم ... »  
( مقایسه کردن شکل نشانه ها با یکدیگر ، از جمله اهداف آموزشی مهمی در معرفی شکل آن ها در فارسی پایه ی اول ابتدایی است . )

۴ - نارسایی نوشتاری یا رسم الخط ( قرارداد نوشتاری ، حرکت دست و... )

پاد آوری :

اگر هنجارهای نوشتاری به دقت مورد توجه قرار نگیرد . واگردانش آموز به دلخواه کلمه ها را بنویسد . و اگر شکل کلمه در زمان خواندن مورد بررسی قرار نگیرد و... چنین اشکال هایی بروز می کند . امروزه کودکان قبل از آمدن به مدرسه با قلم و دفتر آشنایی نسبی دارند . و حتی ابزارهای نوشتاری مناسبی را هم در اختیار دارند . اما در این سال ها که کلاس های آموزشی با اولیا ی دانش آموزان پایه اولی ها قبل از شروع سال تحصیلی داشته ام ، نشان می دهد کودکان در منزل بدون این که با اصول نوشتاری آشنا شوند ، کارهای نوشتاری انجام می دهند . ( چندین سال است که در اوایل تابستان برای آماده سازی اولیا ی دانش آموزان پایه اول ، این کلاس ها را تشکیل می دهم . ) لذا موجب می شود این نارسایی خود را پر رنگ تر نشان دهد . نمونه های این اشکالات عبارتند از :

↳ جدا نویسی اجزای یک کلمه ( این مشکل در جریان آموزش نوشتاری رخ می دهد . بیش

تر آن محدود به پایه های آغازین ابتدایی است . ) مانند :

- نوشتن کلمه ی « ر ض ا » به جای کلمه ی « رضا »

- یا درنوشتن کلمه ی ( گفت ) ، ممکن است دانش آموز هرکدام ازحروف را با اجزای آن کامل بنویسد . و سپس به سراغ حرف دیگر برود . حال آن که باید ابتدا شکل کلی کلمه را یکسره بنویسد . سپس با گذاشتن سرکج گاف ، نقطه ی ( ف ) ، نقطه ی ( ت ) ، کلمه ی « گفت » را کامل کند . ( مشکل یکسره نویسی )

↔ متصل و یا منفصل نوشتن واژه ها ، مانند :

- کلمه ی « خوشفکر» به جای کلمه ی « خوش فکر » و یا بالعکس

- کلمه ی « روبه رو » به جای « روبرو » و یا بالعکس

↔ رعایت نکردن فاصله بین اجزای یک کلمه ، مانند : کلمه ی « د و ر » به جای کلمه ی

« دور »

↔ نا هماهنگی بین چشم و دست در کنار هم نوشتن اجزای کلمه ،

↔ عدم تسلط در حرکت صحیح دست در نوشتن شکل بعضی از نشانه ها ،

مانند :

- نوشتن نشانه ی « ط » با یک حرکت ، حال آن که این نشانه باید با دو حرکت نوشته شود .

- یا نوشتن حرف « گاف » که باید با سه حرکت انجام پذیرد . ( د ، ک ، گ )

↔ نحوه ی دست گرفتن قلم ( نادرست گرفتن قلم و دفتر )

↔ میزان فشار بر قلم در هنگام نوشتن و ...

رفع این نوع از اشکالات باید در زمان آموزش خواندن متن درس و نوشتن املا انجام پذیرد .

۵ - ناتوانی در درک معنی واژه ها ( خصوصا کلمه هایی که شکل متفاوت دارند ولی تلفظ آن یکسان است . )

یادآوری :

در بررسی نمونه کارهای نوشتاری دانش آموزان مشاهده شد که اشکال نوشتاری بعضی از کلمه ها بخاطر خطای در درک معنی کلمه هاست . ( البته بخشی از این کلمه ها ، هم نوا هستند که حجم زیادی در متن ها ندارند . حتی تعداد این دسته از کلمه ها در هر پایه محدود هستند . )

لذا باید در هنگام خواندن و مطالعه ی هرمتنی ، توجه دانش آموزان را به معنی کلمه ها در قالب جمله ها جلب نمود . مخصوصا درک معنی در کلمه های هم نوا ، بدون توجه به نقش آن ها در جمله ، مشکل خواهد بود .

به عنوان نمونه می توان از چند کلمه ی هم نوا نام برد . مانند :

= « خار - خوار »

= « خویش - خیش »

= « خان - خوان »

= « خواست - خاست » و ...

۶- عدم تسلط در بکارگیری کلمه های معنی دار و دشوار، پس از یادگیری درگفتار روز مره

#### یاد آوری:

طبیعی است که هر چه بر حجم محتوای کتاب درسی افزوده می شود، واژه های جدید چه آسان و چه مشکل، گسترش بیش تری می یابند. چه بسا واژه های جدیدتر از نظر معنایی و حتی شکل نوشتاری نسبت به واژه های قبلی دشوارترند. اما یکی از اهداف های مهم در آموزش ( زبان آموزی ) واژگان جدید، بکارگیری واژه های جدید پس از آموزش، در گفتار و هم چنین نوشتار روزمره است. ( خصوصاً در نوشتن جمله ها، انشا نویسی و یا داستان نویسی و ...) زیرا اگر فقط به حفظ کردن و یا دانستن معنی واژه ها پرداخته شود، دانش آموزان در کوتاه مدت آن ها را فراموش می کنند. و یادگیری مادام العمر اتفاق نمی افتد. لذا باید پس از آموزش هر مجموعه از این واژه ها، دانش آموزان را واداشت تا در گفتار و نوشتار روزمره از آن استفاده کنند.

در نهایت هدف اصلی زبان آموزی « درک مطلب » است. تا زمانی که دانش آموزان نتوانند مصداق های معنایی واژه ها را در گفتار و نوشتار بکار گیرند، یعنی به هدف زبان آموزی نرسیدند.

در هر درس کتاب درسی فارسی، تعداد معینی از واژه های جدید و دشوار ارائه می شود. متن کتاب، در قالب جمله هایی داستانی و یا نقلی و... سعی می کند که دانش آموزان را با معنی و مفهومی آن آشنا کند. چه بسا بخشی از آن ها فقط یک بار بکار گرفته می شوند. لذا ممکن است نتوانند شناخت خود را بالا ببرند.

باید در زمان آموزش خواندن، این دسته از کلمه ها، از نظر آوایی و شکل ظاهری مورد بررسی بیش تری قرار گیرند. باید فعالیت هایی ترتیب داده شود تا دانش آموزان را وادارد که در آغاز کار، واژه ها را بطور شفاهی درگفتار خود بکار برند. ( ترتیب دادن گفت و گوهای دو جانبه و تشویق کردن دانش آموزان در بکارگیری کلمه های جدید )

۷- نادیده گرفتن قرار دادهای خاص زبان آموزی ( اشکالات آموزشی )

#### یاد آوری:

در رسم الخط فارسی قرار دادهایی بکار می روند که ممکن است اجزایی به ظاهر از شکل کلمه حذف و یا به آن اضافه شود. همین امر موجب می گردد که عده ای از دانش آموزان در

موقع نوشتار این دسته از کلمه ها و یا عبارت ها دچار شک و تردید شوند. مثال:

❖ وقتی کلمه ی « ستاره » با « ان » جمع بسته می شود. به دلیل این که در کلمه های فارسی دو مصوت پشت سر هم نمی آیند، بین صدا های « ه » و « ا » حرف « گ » به عنوان میانی قرار می گیرد. ( دو مصوت، با صدای ( ا، آ ) هستند. بنابراین شکل صدای « ا » آخر، در کلمه ی « ستاره »، تغییر می کند. و به شکل دوم ( اِ ) در می آید، به همین دلیل صدای آن در تلفظ کلمه وجود دارد. اما در شکل آن مشاهده نمی شود. ( کلمه ی جدید .... ستارگان )

❖ کلمه ی « حتی » در آخرش صدای « آ » تلفظ شد ، اما در شکل ، نشانه « ی » آمده است .

❖ در کلمه ی « خواهر » ، صدای « خا » با شکل « خوا » نوشته می شود .

❖ در کلمه ی « خود » صدای « اُ » با حرف « واو » نوشته شده است .

❖ در یک ترکیب که صدای « اِ » در آن تلفظ می شود ، اما صدای « اِ » جز کلمه نیست . ( کتاب من ) و...

بنابراین در زمان آموزش خواندن ، وقتی به این دسته از قراردادهای آموزشی برمی خورند، باید به طور جدی به تجزیه و تحلیل رابطه ی شکل کلمه و تلفظ آن بپردازند . زیرا تفاوتی که در تلفظ و شکل نوشتاری این کلمه ها وجود دارد ، زمینه برای غلط نویسی دانش آموزان فراهم می شود. به همین دلیل در روش تدریس زبان آموزی تاکید می شود در زمان آموزش متن خوانداری ، از همان سال های آغازین ، وقتی به چنین قراردادهایی برمی خورند ، معلم به دانش آموزان بگوید :

= نوشتار کلمه ها هم ، برای خود قانون خاصی دارد و باید به آن توجه شود . رعایت چنین قانونی در نوشتار نوعی زیبایی برای زبان است .

لذا هر وقت که قرارداد جدیدی در متن درس ارائه می شود ، برای سهولت کار و تعمیم دادن قانون نوشتاری ، باید واژه ها مورد بررسی قرارگیرد . واژه های با قرارداد های جدید با نمونه های قبلی مطابقت داده شوند تا تفاوت ها و یا شباهت ها شناخته شود .

در کتاب درسی پایه های بالاتر ، این نوع از قوانین نوشتاری به نسبت دیگر پایه ها افزایش

می یابد که باید فعالیت های مناسبی در زمان قرائت متون برای دانش آموزان طرح شود تا بتوانند به درستی قانون نوشتاری در این نوع کلمه ها را بشناسند . ( جلسات خوانداری کتاب فارسی نباید صرفا به خواندن عادی بیاجامد . ) مثال :

☞ مقایسه تلفظی کلمه با شکل نوشتاری آن در زمان خواندن متن .

☞ بررسی اجزای حذف شده و یا اضافه شده در کلمه که تفاوت تلفظی دارند .

☞ ارائه ی مثال هایی در حد نیاز برای شناخت بیش تر قانون مشترک بکار رفته در کلمه .

☞ ایجاد زمینه ی گفت و گو ی بیش تر در باره ی نوع تفاوت در شکل نوشتاری کلمه .

و...

☞ مثال :

فرض کنید ضمن آموزش کتاب فارسی ، در متن برای اولین بار به واژه ی جدید « رویا » برخوردید . در این واژه ، حرف « واو » با صدای « اُ » تلفظ می شود . به همین دلیل شکل نوشتاری آن با تلفظ واژه تفاوت دارد . بنابراین نیاز به بررسی شکل ظاهری ، تذکر و تجزیه و تحلیل می باشد. زیرا با کلماتی مانند : « خود ، خورشید ، دو ، ... » که دانش آموزان از قبل آشنا هستند ، شباهت دارد . لذا لازم است هنگام ارائه ی کلمه ی « رویا » با دانش آموزان فعالیت زیر انجام پذیرد :

= این کلمه مانند چه کلمه ای است ؟ ( مثلا مانند کلمه ی « خود » است . )  
م‌نظور از این مقایسه به نوعی بیان همان قرار داد است . زیرا ممکن است دانش  
آموزان در شرایط جدید ، قرار داد صدای « اُ » را در کلمه ها از یاد برده باشند .  
لذا ممکن است فقط با تلفظ کردن واژه ی جدید ، متوجه موضوع نشوند . بیان واژه  
ی « خود » این شناخت را کامل می کند .

= البته به دلیل افزایش حجم واژه ها و نوع کار ، ممکن است روی کلمه هایی با قرار  
دادهای مختلف ( یک حرف و چند صدا ، یک صدا و چند حرف ، الف مقصوره و ... )  
تحلیل و بررسی کم تری در زمان آموزش صورت پذیرد . بنا بر این پیشنهاد می  
شود دانش آموزان ، چنین کلمه هایی را در یک مجموعه ای مستقل از یکدیگر  
بنویسند . تا با انجام این فعالیت شناخت بیش تری از کلمه هایی که بیان شد ، پیدا  
کنند . مانند :

\* داشتن دفتری تحت عنوان لغت نامه و نوشتن این دسته از کلمه ها در آن ،

\* تهیه کارت های آموزشی ( واژه هایی از این دست در آن باشند . )

۸ - تسلط نداشتن در شناخت کلمه هایی که دارای حرف هایی از گروه « یک صدا و چند  
شکلی ها » هستند .

نکته : جمع آوری اطلاعات املایی از دانش آموزان ابتدایی در سطح استانی نشان داد در پایه  
های بالاتر ، حجم این دسته از اشکالات ، بیش ترین حد را به نسبت دیگر نمونه ها در  
بر دارد .

یاد آوری : در زبان فارسی ، حروفی دارای یک صدا هستند ، اما شکل متفاوتی دارند . مانند  
:

• صدای « ت » شامل حرف های ( ت ، ط )

• صدای « س » شامل حرف های ( ث ، س ، ص )

• صدای « ه » شامل حرف های ( ح ، ه )

• صدای « ز » شامل حرف های ( ذ ، ز ، ض ، ظ )

• صدای « ق » شامل حرف های ( ق ، غ )

• صدای « ا » شامل حرف های ( ع ، ه ) در بعضی کلمه ها حرف عین صدا ندارد .

عده ی زیادی از دانش آموزان در نوشتن کلمه هایی که این حروف را دارند دچار اشتباه  
می شوند . مثلا ممکن است دانش آموز ، کلمه ی « صبر » را به صورت « سبر » یا کلمه  
ی « حمله » را به صورت « همله » بنویسد .

دلیل اصلی بروز چنین اشکال های نوشتاری ، تقویت نشدن حافظه ی دیداری و بصیری  
آنان است . که باید در زمان آموزش زبان آموزی ، حافظه ی دیداری دانش آموزان فعال  
شود .

چند نمونه فعالیت پیشنهادی برای تقویت « حافظه ی دیداری » :

در زمان آموزش خواندن متن درس ، لازم است به محض برخورد با کلماتی که در آن ها حروف « یک صدا و چند شکلی » بکار رفته است ، توجه دانش آموزان را به شکل ظاهری آن ها جلب کرد . تا زمینه ای فراهم سازد که این نوع از کلمه ها را بیش تر ببینند و بر روی شکل آن تمرکز کنند . حتی برای جلب توجه خواسته شود با علامت گذاری ، آن ها را در یک مجموعه مشخص کنند .

در زمان آموزش خواندن متن درس ، لازم است به محض برخورد با این نوع از کلمه ها ، دانش آموزان به بررسی کردن شکل ظاهری آن ها واداشته شوند. مثلا بگویند : چه حروفی در آن بکار رفته است . یعنی به نوعی آن را توصیف کنند .

فرض کنید درمتنی واژه ی « ظهور» آمده باشد . لازم است ازجانب دانش آموزان در باره ی این کلمه ، چنین گفت وگوهای انجام پذیرد :

= این کلمه از چهارحرف ( ظا ، ه ، واو ، ر ) تشکیل شده است .

= دراین کلمه صدای « ز » با حرف « ظا » نوشته شده است . ( مهم ترین توصیف همین است . )

= معنی این کلمه ، همان ظاهر و آشکار شدن است . ...

( لازم است گاهی دانش آموزان برای ثبت در حافظه پس از نگاه کردن کلمه ای ، در بخشی از فعالیت ها بدون دیدن همان کلمه ، درباره ی ویژگی ظاهری آن سخن بگویند .

علاوه بر بررسی شکل ظاهری چنین کلمه هایی در زمان خواندن متن ، می توان گاهی از کلمه های هم خانواده استفاده کرد . البته به شرطی که کلمه های هم خانواده ی آن ها نسبتا ساده تر و قابل فهم باشند . گفت وگو درباره ی شکل ظاهری و شباهت شکلی کلمه ، توجه آن ها را به شکل ظاهری جلب می کند . حتی بیان کلمه های مترادف و... این شناخت را بیش ترمی کند . مثلا در باره ی کلمه ی « ظهور » می توان گفت :

- کلمه ی ظاهر با کلمه ی « ظهور» هم خانواده است . ( این فعالیت کمک خوبی در شناخت چنین کلماتی را در بر دارد . )

استفاده از کارت های آموزشی در حین آموزش متن درس شرایط را برای تمرین کردن دانش آموز در تشخیص کلمه هایی با ویژگی خاص فراهم می سازد . زیرا بین مجموعه ای از کلمه های تشکیل دهنده ی متن ، تعدادی کلمه در یک نوشته یا کارت های آموزشی قرار داده می شوند . (یا در یک متن قراردارند . )

با این شرط که ممکن است معلم ویژگی های موجود در هریک از کلمه ای را که مورد نظر است بیان کند تا دانش آموز آن را از بین مجموعه کلمات پیدا کند ویا در نوشته آن را نشان دهد . ( هدف ازاین فعالیت ، در معرض دید قرار دادن کلمه هایی است ، که شرایط خاصی دارند . چون دانش آموز هرچه بیش تر این دسته از کلمه ها را ببیند ، شناخت او تکمیل تر می شود . باید توجه داشت که دانش آموزان این نوع از کلمه ها را نمی توانند صرفا با نوشتن بیآموزند . )

تکمیل کردن کلمه های ناقص توسط دانش آموزان که حرف مورد نظر در آن مجهول است . ( کلمه ها ویژگی خاص را دارا هستند . ) مانند :

- آسمانِ ...اف ( حذف حرف « ص » در کلمه ی « صاف » )

- قیچی با...بانی ( حذف حرف « غ » در کلمه ی « باغبانی » ) و...

■ انجام تمرین هایی برای تشخیص بیش تر این دسته از کلمه ها ، مانند آن چه که در پایان آمده است . به عنوان مثال ، دو جدول لغت شبیه به هم به دانش آموز ارائه می شود . در جدول شماره ی « ۱ » تعدادی از کلمه هایی که در گروه یک صدا و چند شکلی اند ، نوشته شد . همین کلمه ها در جدول شماره ی « ۲ » هم آمده اند . اما ترتیب آن ها مانند جدول قبلی نیست . دانش آموز باید در جدول دوم آن ها را پیدا کند . ( این جستجوگری تقویت دیداری را به همراه دارد . ) و...

عَبَث	باغبان	صَدَف
اصغر	صبر	صابر
ناقص	صرفا	لغت

2

صبر	صرفا	اصغر
عَبَث	لغت	باغبان
ناقص	صدا	صابر

1

نکته : در فصل بعدی نمونه فعالیت ها ی دیگری از این نوع کلمات ارائه می شود . اما آن چه که باید مورد توجه قرار گیرد این است که رفع این اشکال نوشتاری با تمرین و تکرار کردن در چند بار نوشتن از روی واژه ها کارساز نیست . چنین کاری ( رونویسی ) برای رفع این نوع از اشکال ها کاری پر زحمت اما بسیار کم اثر است . حال آن که توجه کردن به « تقویت دیداری » برای درمان این نوع از مشکل بسیار ضروری است . باید کارهایی صورت پذیرد که دانش آموز این دسته از کلمه ها را در متن درس و دیگر فعالیت ها بیش تر ببیند ، نه گوش دهد و یا تلفظ کند .

۹ - استفاده از تلفظ های به اصطلاح عامیانه در بعضی از واژه ها ، داشتن لهجه و گویش محلی ، تکلم کودکانه در بیان بعضی از واژه ها

یاد آوری :

گاهی در دست نوشته های دانش آموزانی که کارشان مورد بررسی قرار گرفت ، مشاهده شد که حتی کلمه های ساده ای را غلط می نویسند . به طور مثال :

❖ به جای کلمه ی « دریا » می نویسند ، « دیرا » ( تکلم کودکانه )

❖ به جای کلمه ی « مریم » می نویسند ، « میرم » ( تکلم کودکانه )

❖ به جای کلمه ی « دور » می نویسند ، « دیر » ( گویش محلی )

❖ به جای کلمه ی « ژاله » می نویسند ، « جاله » ( کم شدن حساسیت شنوایی )

❖ به جای کلمه ی « چهار » می نویسند « چار » ( نزدیکی تلفظ حروف و اصطلاح عامیانه )

وقتی با این دانش آموزان گفت و گو شد معلوم گردید ، اغلب این اشکال ها به دلیل تلفظ نادرست آن هاست . شاید گوش آن ها به خوبی حساس نشده باشد . بنابراین در جلسات آموزش روانخوانی فارسی ، باید تلفظ آن ها بیش تر کنترل شود . تا در صورت لزوم برای تقویت در تلفظ و یا حساسیت شنوایی آن ها تمرین هایی انجام پذیرد . مانند :  
 کنترل و ارزیابی مستمر آن ها در نحوه ی خواندن متن ها

که جلوگیری از تکرار کردن های بی مورد بعضی از واژه ها در زمان خواندن که دقت تلفظی را دچار مشکل می کند .

**تذکر:**

البته گاهی دانش آموزانی هم مشاهده شدند که در تلفظ مشکل داشتند ، امادر نوشتن واژه ها به درستی عمل می کردند . ممکن است این اشکال به خاطر ویژگی اندام گویایی آن ها باشد . به طور مثال :

در کلاسی دانش آموزی مشاهده شده بود که صدای « ر » را « ل » تلفظ می کرد . اما در موقع نوشتن آن را درست می نوشت . ( مثلا کلمه ی « در » را « دل » تلفظ می کرد ولی در نوشته ها آن را « در » می نوشت . )

۱۰- وجود اضطراب و عجله داشتن در امر نوشتن ،

**پاد آوری:**

گاهی دانش آموزانی هستند که به ظاهر در شناخت کلمه ها مشکل فنی وحادی ندارند . اما در نوشته های خود کلمه هایی از هر نوع را چه ساده باشد و چه مشکل ، آن را غلط می نویسند . با بررسی هایی که به عمل آمد مشخص شد که عوامل جنبی مختلفی که در شرایط کلاس و دانش آموز اثر گذار بود موجب بروز این اشکال های نوشتاری شده است . عواملی مانند :

□ نبودن آرامش لازم در کلاس و وجود سروصدا های زیاد از جانب دانش آموزانی که کلمه ها و یا عبارت ها را در زمان نوشتن ، با صدای بلند تلفظ می کنند . ( نامناسب بودن محیط )  
□ انجام دادن اقداماتی که معلم برای جلب توجه و یا ایجاد نظم در کلاس دارد . مانند :

— جلوگیری کردن از رفتارهای دانش آموزانی که ممکن است از دست دیگر افراد کلاس ، رونویسی کنند .

— ضربه زدن مداوم شینی بر روی میز ، یا با صدای بلند تکرار افراد را مخاطب قرار دادن و

دعوت کردن آن ها به ساکت بودن و گوش دادن ، و... ( آلودگی صوتی )

□ ایجاد جوی مسموم بین دانش آموزانی که در کنار هم نشسته اند . خصوصا در میز و نیمکت های سه نفره ، مناسب نبودن جای نشستن در موقع نوشتن املا و ایجاد درگیری های کودکانه برای گرفتن جای بیش تر ، که ممکن است معلم بخواهد شرایط دیگری را ایجاد کند . مانند :

● گاهی زیرمیز رفتن نفروسط هر نیمکت یا روی تاقچه ایستادن یکی از نفرات هر نیمکت و یا کف اتاق نشستن و غیره که باید به طور جدی از ایجاد چنین جو و شرایطی جلوگیری شود. زیرا هر کدام از این شرایط ، عامل اضطراب است . و برای لحظه های طولانی در زمان نوشتن املا ، کودک را به خود مشغول می کند .

● ترس از زیاد شدن تعداد غلط های املایی و برآورده نکردن انتظارهای اولیا ، دوستان کلاسی یا معلم ، ترس از سرزنش های دیگران و... که هر کدام عامل غلط نویسی هستند



. البته ابراز چنین انتظاراتی از طرف دیگران کاملاً بی اساس است . ( گاهی ممکن است عبارت هایی که زیرورقه ی چنین افرادی نوشته می شود ، ترس و اضطراب را تشدید کند . مانند : بیش تر دقت کن . بی توجه بودی و... )

● از دست دادن حس اعتماد به خود و احساس ضعف و ناتوانی کردن، تا جایی که دانش آموز فکر می کند واقعا مهارت لازم را برای نوشتن کلمه ها ندارد . باور می کند که در انجام دادن کارضعیف و ناتوان است . بدتر از همه این که فکرمی کند تلاش و کوشش او تاثیری در رشد و پیشرفت نوشتاری او ندارد . به همین دلیل چنین دانش آموزانی، انگیزه ای برای خوب نوشتن از خود نشان نمی دهند .

● آماده نبودن بعضی از وسایل و یا نامناسب بودن نوشت افزارهایی مانند :

–دفتر، یا صفحه ی سفید ، مداد ، پاک کن و...که دانش آموز را در هنگام نوشتن آزار می دهد و توجه او را به خود جلب می کند .

وجود این مشکل باعث می شود که به خوبی به گفته های معلم گوش ندهد ، به نوشته های خود توجهی نمی کند . در چنین مواقعی اگر از آن ها پرسیده شود که چه شنیده اند؟ سر در

گم می شوند . حتی نمی دانند که چه نوشته اند .

بروز چنین مشکلی کم تر از دیگر عوامل نیست . به همین دلیل همه ی اطرافیان در مدرسه و خانه باید به طور جدی از بروز چنین مشکلی جلوگیری کنند . نباید این نوع از رفتارها را ساده فرض کرد ، زیرا اتفاقاً در درون دانش آموز غوغایی برپا می شود . بر تمام احساسات

او اثر می گذارد . برگشتن آن به سادگی نیست . او دائماً از خود می پرسد :

\*\* دلم می خواهد چه باشم ؟

\*\* اما درپیش دیگران چگونه معرفی می شوم ؟

\*\* من آن نیستم !! و قبولش ندارم !!

\*\* ولی چگونه به دیگران بگویم ؟ و...

در این جا به خاطره ای اشاره می کنم که به ظاهر غیر ممکن است ، اما حقیقتی بود که اتفاق افتاد .

« در سال هایی که جنگ تحمیلی فشار های اقتصادی وارد کرده بود ، لوازم التحریر مدارس از طریق تعاونی ها توزیع می شد . آموزشگاهی نتوانست به موقع لوازم را برای مدرسه تامین کند . در جلسه ای یکی از معلم ین راهنما ( ناظر ) ، مسولان توزیع نوشت افزار را مورد خطاب قرارداد و گفت : امروز وقتی در کلاس درسی در روستا حاضر شدم ، برای کمک کردن به معلم ، در کنار دانش آموزی قرار گرفتم که در نوشتن ، مشکل داشت . معلم متن املا را می خواند و من هم ضمن کنترل ، دانش آموز را در نوشتن هدا یت می کردم . متوجه شدم که انگشت او روی ورقه ی سفید حرکت می کند اما چیزی در دست ندارد . تعجب کردم اما چیزی نگفتم ، کار نوشتن به پایان رسید . آن چه نظرم را جلب کرد این بود که او مدادی در دست داشت که طول آن ۱/۵ سانتی متر بود . این مداد

فقط بین انگلستان او مخفی شده بود . ( طبیعی است که داشتن ابزار مناسب ضروری است . )

گاهی در بعضی از کلاس ها دانش آموزان برای نوشتن آمادگی ندارند . لذا اگر در همان موقع نوشتن آغاز شود مشکلاتی برای نوشتن خواهند داشت . که باید قبل از نوشتن بطور جدی

مورد توجه و کنترل قرار گیرند . بطور مثال :

- آیا دفتر مناسبی در اختیار دارد ؟
  - مداد و قلم دانش آموز برای نوشتن آماده است ؟
  - پاک کن مناسبی در اختیارش هست ؟
  - اگر در هنگام نوشتن دچار مشکل شود ، چه باید بکند ؟ و...
- باید به این نکات که در عین سادگی بسیار ظریف و مهم هستند ، توجه شود . زیرا باید اعتماد به نفس را در دانش آموز تقویت نمود . خصوصا افرادی که مشکل نوشتاری دارند را باید دانما امیدوار ساخت . اتفاقا باید با مشاهده ی پیشرفت و موفقیت آنان حتی اگر ناچیز باشد ، برای زنده کردن حس اعتماد به خود استفاده کرد . درصد اشکال های دانش آموزان به دلیل از دست دادن اعتماد به نفس قابل توجه است . بنابراین باید به موقع مورد توجه قرار گیرد .

## ۱۱- غلط های سمعی ( کم شدن حساسیت شنیداری )

یادآوری :

غلط هایی که شنیداری هستند ، به دلایل مختلفی بروز آن رخ می دهد . بطور مثال :

- گاهی معلمانی هنگام خواندن متن املا یا هر متن نوشتنی ، حرکت های زیادی در کلاس دارند .
- و یا این که جمله های متن املا را هنگام قرائت متن ، چندین بار تکرار می کنند .
- یا این که به دلیل امر و نهی کردن دانش آموزان در حین کار ، یا پرسش و پاسخ های دانش آموزان سر و صدا های زیادی ایجاد می شود . که هر کدام از این موارد و دیگر عوامل

، در زمان خواندن متن املا ، غلط های سمعی را به وجود می آورد .

به خاطر بروز چنین مشکلی تاکید می شود :

معلم هنگام خواندن متن املا در یک جای ثابت قرار گیرد تا یکنواختی در قرائت معلم وجود داشته باشد . البته معنی این گفته این نیست که معلم حق ندارد حرکت کند ، بلکه اتفاقا در صورت نیاز باید در کنار افرادی قرار گیرد و به نظارت و راهنمایی پردازد . اما پس از بررسی کار ، دوباره باید به جای اصلی برود تا صدای معلم به راحتی به سمع دانش آموزان برسد . تا این تغییر مکان ها صدا ها را متفاوت نکند . چون دانش آموز گوش خود را به یک جهت توجه می دهد . لذا زمان قرائت متن املا ، برای نظارت و

راهنمایی افرادی که مشکل نوشتاری دارند ، بهتر است آن ها در جلوی کلاس قرار گیرند

عامل دیگری که غلط های سمعی ایجاد می کند :

● چگونگی خواندن جمله ها و عبارت های متن املا است .  
گاهی متن ، کلمه به کلمه خوانده می شود . و با صدای بلند چند بار تکرار می شود . که باید به طور جدی از آن ها خودداری کرد . لازم است هنگام قرانت متن ، عبارت یا جمله خوانده شود. ( گروه خوانی شود . اعم از اسمی و یا فعلیه ) زیرا کلمه خوانی ، تکرار کردن و با صدای بلند خواندن متن املا ، حساسیت شنوایی را کم می کند . حتی معلم باید به دانش آموزان بگوید :

- بچه ها ، من می خواهم صدای خود را کاملا پایین بیاورم . من هر بار ، یک جمله از متن را می خوانم و تکرار هم نمی کنم .

عموما این گروه از دانش آموزان ممکن است مشکل شنوایی حاد نداشته باشند . اما حساسیت شنوایی ( دقت در شنیدن ) در آنان کم است . پس باید مهارت گوش دادن را در آن ها تقویت کرد . برای برطرف کردن مشکل نوشتاری آن ها ، باید مشخص کرد که در شناخت چه ویژگی هایی از کلمه ها را مشکل دارند . مثلا :

● آیا صدا ها را در آغاز کلمه تشخیص نمی دهند ؟

● آیا صدا ها را در وسط و یا آخر کلمه تشخیص نمی دهند؟

● در شنیدن چه صدا هایی حساس نیستند ؟

● آیا در حافظه ی شنیداری مشکل دارند؟

● آیا در توالی دیداری در کلمه مشکل دارند ؟

● آیا در تشخیص اجزای کلمه های بزرگ دچار اختلال هستند ؟ ...

برای رفع این نوع از مشکل نوشتاری ، باید بازخورد هایی ارائه شود که فعالیت های آن بتواند :

= گوش فراگیران را حساس کند .

= ودر ادامه بتواند این مهارت را ارتقا ببخشد .

اگرخواسته شود دانش آموزان بارها کلمه نویسی کنند ، مفید واقع نمی شود . زیرا اغلب این اشکال ها تلفظی هستند . بنابراین باید درجلسه های خ واندن ، دانش آموزان را واداشت خود را با صدای معلم هماهنگ سازند و عبارت ها را مانند معلم تکرار کنند . گاهی متن درس ها را بلند خوانی کنند و گاهی کوتاه بخوانند . ...

۱۲ - کندنویسی و نداشتن مهارت لازم در انتقال سریع و درست اجزای کلمه ( مشکل آموزشی )

یادآوری :

اغلب مشاهده می شود که در متن دست نوشته ی دانش آموزان ی ، کلمه هایی از قلم افتاده اند . چه بسا این دانش آموزان در نوشتن آن کلمه ها مشکلی ندارند . حتی گاهی همان کلمه

ها در قسمت های دیگری از همان متن املا ، تکرار شدند و کاملا درست نوشته شده اند . آن چه در بروز این مشکل نقش اصلی را دارد عامل کند نویسی است . البته گاهی ممکن است معلم متن را تند خوانده باشد که این عقب ماندگی ایجاد شده طبیعی است . اما بیش تر اوقات ، دانش آموزانی هستند که سرعت لازم را در نوشتن کلمه ها ندارند .

برای رفع این مشکل می توان به بازخورد های زیر عمل کرد :

❖ در زمان آموزش خوانداری متن های هر یک از درس ها ، باید دانش آموزان را به سرعت عمل در خواندن ( تندخوانی ) وا داشت و تشویق کرد . بطور مثال :

= از دانش آموزان خواسته می شود تا یک متن تعیین شده را در یک دقیقه بخوانند و یا مطالعه کنند . ( اگر مطالعه می کنند ، چشم حرکت کند اما سر حرکت نکند . می توانند از انگشت دست در نشان دادن سریع عبارات کمک بگیرند . ولی لب خوانی نشود . )  
= همین متن را در ( ۵۰ ) ثانیه بخوانند . زیرا به این متن آشنا هستند .  
= بار دیگر آن را در ( ۴۰ ) ثانیه بخوانند .  
= و این کار را ادامه دهند تا بتوانند آن را در ( ۲۰ ) ثانیه بخوانند .  
= و هر بار تلاش کنند که به همان مقدار برسند .

دوباره ادامه ی متن را در یک دقیقه بخوانند . مقدار متن خواننده شده را با مرحله ی اول مقایسه کنند . تا مشخص شود چقدر به مهارت تند خوانی دست یافته اند .

نکته :

برای مطالعه باید ذهن دانش آموزان آماده باشد . باید حواس مزاحم را حذف کرد . باید احساس کنند به مطالعه نیاز دارند . زیرا هر کس زیاد زحمت بکشد زیاد نتیجه نمی گیرد . باید در جهت صحیح بکار گرفته شود . باید به عمل برسد .

آن ها باید بدانند تا وقتی که نتوانند متن را با سرعت مناسبی بخوانند ، قادر نخواهند بود در نوشتن ، سرعت عمل مناسبی داشته باشند . ( خواندن مقدمه ی نوشتن است . ) لذا اگر در موقع قرائت متن ، تند خوانی آن ها مورد قبول نباشد و نتوانسته باشند انتظارات روان خواندن متن را برآورده کنند ، نباید کارشان را تمام شده تلقی کرد . زیرا هر یک از دانش آموزان باید عامل کند نویسی خودشان را بشناسند . آن ها باید در خارج از کلاس درس در سطح گسترده تری این نوع از فعالیت را انجام دهند ، تا مهارت تند خوانی را کسب کنند . این مهارت فقط با تمرین کردن روانخوانی حاصل می شود .

❖ استفاده از کتاب های داستان بسیار مفید هست . هرچه بیش تر کتاب بخوانند ، در روان خواندن متن رشد می کنند . حتی تعریف کردن داستان های خوانده شده بطور شفاهی ، می تواند سرعت عمل را افزایش دهد .

گاهی در کلاس ها خصوصا پایه اول به طور سنتی معمول است که دانش آموزان متن درس را هم خوانی می کنند . ممکن است برای شروع کار ، چندان اشکالی نداشت ، اما نباید به این شکل ادامه دار باشد . زیرا از کسب سرعت در تندخوانی متن می کاهد . در دیگر پایه های ابتدایی ، هم خوانی کردن متن درس ، ضرورتی ندارد . مگر این که فرد از

- مهارت تند خوانی مناسبی برخوردار باشد . لذا بهتر است دانش آموزی متن درسی را تند خوانی کند و دیگران متن را با خواندن او مطابقت دهند .
- ❖ برای رسیدن به مهارت تند خوانی ، باید دانش آموزان را وا داشت که به چند نکته توجه کنند . به عنوان نمونه :
- متن ها را کلمه به کلمه نخوانند .
  - سعی کنند جمله ها را گروه خوانی نمایند . ( گروه اسمیه و یا فعلیه )
  - هم چنین در خواندن متن ها ، روش « صامت خوانی » را مورد استفاده قرار دهند . زیرا چشم بسیار تندتر از آن چه تصویری شود کلمه را می بیند و این سرعت در دیدن کلمه ، تشخیص کلمه را سریع ترمی کند . حال آن که بلند خوانی متن درس ، چشم را خسته می کند . ( هم خوانی کردن آن را کندتر می کند . )
- ❖ مساله ی مهم و قابل توجه این است که برای رفع اشکال های نوشتاری ، نباید عجله کرد . ابتدا باید علت یابی از بروز اشکال نوشتاری را محاوره ای کار قرار داد . سپس بازخوردهای مناسبی را برای رفع اشکال ها بکار برد . البته در جریان انجام فعالیت های بازخوردی ، باید دانش آموزان را از میزان پیشرفت خودشان مطلع ساخت . ( توجه به خود سنجی و دیگر سنجی )
- ۱۳- ضعف جسمی دانش آموز و عواملی که موجب خستگی در نوشتن می شود .

#### یاد آوری :

- گاهی دانش آموزانی هستند که ماهیچه های کوچک آن ها بخوبی رشد نکرده است . ( ماهیچه انگشت دست کوچک اند . )
- یا این که گاهی در زمان فعالیت های نوشتاری دچار اضطراب می شوند . که این مشکل همانند ناتوانی ماهیچه ها از ویژگی ها یی هستند که موجب بروز ضعف جسمی می شوند . ضعف بدنی عاملی خواهد بود که دانش آموزان ، بخشی از کلمه ها را ناقص و یا بد بنویسند . یا حتی ممکن است به دلیل خستگی قسمتی از متن املا را ننویسند . در کنار این عوامل ، مشکل دیگری موجب خستگی دانش آموزان می شود . که به چند نمونه اشاره می شود :
- ❖ گاهی جمله های تشکیل دهنده ی متن املا ، متناسب با توان جسمی و حتی نگهداری ذهنی دانش آموزان کلاس انتخاب نمی شود . بطور مثال :
- جمله هایی که متن املا را تشکیل می دهند ، گاهی بسیار طولانی انتخاب می شوند . ضمن این که جمله های طولانی درک و فهم متن را مشکل می کند ، کودک را خسته می سازد .
- ❖ گاهی حجم متن املا بیش از حد توانایی جسمی دانش آموز تهیه می شود . بطوری که دانش آموز تقریباً تمام وقت جلسه ی املا را مجبور می شود به نوشتن آن در چند صفحه بپردازد . حتی به دلیل حجم زیاد متن املا آن قدر این زمان فشرده می شود که کم ترین فرصتی برای دانش آموز باقی نمی گذارد تا این که بتواند در هنگام نوشتن املا ، به تحلیل

ویژگی ه ای یک کلمه از نظر ترکیب صدا ها و ... یا این که در پایان به تجدید نظر احتمالی نوشته هایش بپردازد .

به همین دلیل است که گفته می شود متن املا ارزشیابی باید از قبل تهیه شود . زیرا معلم باید فرصت داشته باشد تا علاوه بر افزایش کیفیت متن املا ، آن را براساس زمان ارائه و تصحیح ، توان و مشکلات نوشتاری دانش آموزان تهیه نماید . نه این که متن املا برپایه ی افزایش حجم ساخته شود . زیرا متن حجیم ، دانش آموز را کم حوصله می کند و در نهایت از کار می اندازد .

❖ گاهی در بعضی از متن های نوشته شده ی دانش آموزان دیده شد که پس از پایان یافتن متن املا ، مجددا دانش آموزان تعدادی از کلمه های مجرد تحت عنوان لغت های مهم و یا مشکل را نوشته اند . این کار ، بیش ترین اثر نامطلوب را بردانش آموزان خواهد گذاشت . زیرا نوشتن چند کلمه ی مجرد ( لغت ) در پایان متن املا شروع دوباره ی املا است . حال این که دانش آموزان با پایان یافتن متن املا ، کار را تمام شده می دانند . بنا براین نوشتن این دسته از کلمه ها را کار اضافی و دوباره نویسی قلمداد می کنند . که باید بطور جدی به هر دلیلی از گفتن چند لغت در پایان املا خودداری کرد . زیرا چنین اقدامی نمی تواند به نوشتن کلمه ها اهمیت دهد . از طرفی هم به دلیل نبودن کلمه ها در درون جمله ها فکردانش آموز در موقع نوشتن این کلمه ها برای درک معنی به کار نمی افتد . ضمن این که اقدام به چنین کلری نتیجه ی مطلوبی را به همراه ندارد ، بلکه تکرار و دوباره کاری عامل خستگی خواهد بود . خستگی و بی علاقه گی به ادامه دادن کار نوشتن ، باعث بروز غلط نویسی کلمه ها و عبارات می شود .

نکته :

باید توجه داشت یادگیری و شناخت کلمه ها زمانی بخوبی صورت می گیرد که دانش آموزان نقش و اثرگذاری آن را در درون جمله ها ببینند و پیدا کنند . زیرا در این صورت است که دارای معنی می شوند .

اتفاقا هدف از آموزش کلمه ها در فارسی ، پی بردن به نقش و کاربرد معنایی آن ها در جمله هاست . در صورتی که عده ای فکرمی کنند با ارائه کلمه های مجرد در پایان املا ، می توانند میزان یادگیری دانش آموزان را در شناخت کلمه های جدید و دشوار بسنجند . ولی باید دانست که ، وقتی کلمه ها با معنی و مفهوم خود در نوشته ها بکار گرفته نشوند ،

به خاطر سپردن شکل مجرد لغت دوام ندارد .

البته معلم می تواند بر ای سنجیدن میزان یادگیری کلمه ها بی که ویژگی خاصی مانند : یکصدا و چند شکلی ، نکته های آموزشی و ... را دارند ، متنی تهیه کند که واژه های مورد نظر را چه از درس جدید و چه درس های قبلی در آن قرار دهد . ( متن معلم ساخته ) در غیر این صورت ، آن دسته از کسانی که مشکل نوشتاری دارند ، نمی توانند به سادگی از دام آن بیرون روند .

۱۴- ناتوانی در شناخت شکل کلی یک کلمه ( از جمله کلمه های بزرگ)

یاد آوری :

اغلب در متن املائی دانش آموزان مشاهده می شود که در نوشتن بعضی از کلمه هایی که دارای قراردادهای زبان آموزی هستند و یا این که نسبت به دیگر کلمه ها ویژگی خاصی دارند ، دچار مشکل می شوند . به طور مثال :

وقتی با کلمه های یزگی مانند « پاک کن ، شناسنامه ، سپسالار ، کفش کن ، مسجد الحرام و... » بر می خورد نمی دانند که آیا :

\*\* آن چه را شنیده اند یک کلمه است ؟

\*\* این کلمه ها چه اجزایی دارند ؟

\*\* آیا اجزای این کلمه ها در کنار هم هستند ؟

\*\* اجزای آن باید به هم چسبیده باشند ؟ و...

گاهی ممکن است این کلمه ها را به صورت زیر بنویسند :

« پاک کن ، پاکن » ... « شناسنامه ، شناسمه » ... « سپسالار ، سپس سالار » ...

این مشکل زمانی بروز می کند که کلمه ها بزرگ هستند . اغلب اوقات دانش آموزان در موقع

خواندن کلمه های بزرگ در متن درس ، به اجزای صوتی آن در کنار هم ، دقت نمی کنند (دقت شنیداری ) که عامل بروز چنین مشکلی می شود .

پیشنهاد می شود در جلسات آموزش خواندن متن درس ها ، فعالیت هایی صورت پذیرد تا دانش آموزانی که مشکل دارند ، این دسته از کلمه ها را از نظر ظاهری ( دقت دیداری ) و اجزای صوتی ( دقت شنیداری ) بیش تر تجربه کنند . بنابراین بهتر است کلمه ها را تحلیل کرده و مورد بررسی قرار دهند . مانند :

← این کلمه چه تلفظ شد و چگونه نوشته شده است ؟

← چه اجزایی در آن بکار رفته است ؟

← کلمه کوچک است یا بزرگ ؟

← توالی حروف تشکیل دهنده کلمه چگونه است ؟ و...

بنابراین اگر دانش آموزانی این نوع از مشکلی های نوشتاری را داشته باشند ، نمی توان آن ها را با یکی دو بار خواندن متن درس و یا چند بار رونویسی کردن برطرف کرد . بلکه باید در زمان قرانت متن درس شرایطی فراهم شود تا به پرسش هایی که در ذهن دانش آموز ایجاد می شود پاسخ داده شود . ( منظور از پرسش ، همان هایی هستند که در رابطه با ظاهر کلمه در قسمت قبلی اشاره شده است . )

۱۵- یکرگیری غیر معمول کلمه ها و عبارات های تکراری ( کم شدن حساسیت شنوایی )

یاد آوری :

اغلب اتفاق می افتد که در متن املائی تهیه شده ، بعضی از کلمه ها و عبارات ها چندین بار تکرار می شوند . بدون این که تغییری در آن ها ایجاد شود . از نظر صاحبان تجربه تکرار زیاد کلمه در یک متن املائی حساسیت شنوایی را کم می کند . و موجب انحراف در دقت

می شود . به دلیل همین بی دقتی ، زمینه ی غلط نویسی کلمه ها فراهم می شود .  
نکته : در متن دست نوشته ی کودکان مشاهده شد که گاهی بعضی از کلمه ها تا « ۱۰ »  
بار تکرار شدند .

۱۶ - نارسا نویسی و استفاده از سلیقه های شخصی در نوشتن شکل حروف و کلمه ها  
یاد آوری :

نوشتن شکل حروف و کلمه ها دارای قراردادی هستند . نباید سلیقه های من در آوردی در شکل آن لحاظ شود . ( مگر کسانی که خلاقیت و نوآوری داشته باشند . ) معیار نوشتن واژه ها ، کتاب درسی دانش آموز است . باید اصول رسم الخط کتاب در نوشتن کلمه ها ، به خوبی رعایت شود . این اصول باید در هنگام رونویسی ها و دیگر نوشتار ها مورد توجه و دقت قرار گیرد . البته برای تقویت ذوق هنری ، ممکن است انواع خط به دانش آموزان معرفی شود ، تا هر کدام براساس ذوق و علاقه ی خود به انتخاب و تمرین خط ها بپردازند . ( این عمل موجب غلط نویسی نمی شود . ) به طور مثال :  
= شکل حرف « س » را می توانند به شکل های مختلف از نظر نوع خط در نوشتار بنویسند . مثلا : ( س ، س ، س ، س و ... )

۱۷ - نوشتن کلمه ای به جای کلمه ی دیگر

یاد آوری :

گاهی درحین نوشتن املا ، دانش آموز در ذهن خود کلمه یا عبارتی را پرورش می دهد . لذا بدون توجه به کلمه هایی که معلم از متن می خواند ، کلمه ی ذهنی خود را می نویسد . به طور مثال معلم می گوید :

- « آسمان » ، اما دانش آموز می نویسد : « شب » این دو کلمه به نوعی ارتباط به هم دارند .
- یا به جای کلمه ی « دیدند » ، دانش آموز می نویسد : « می بینم » . درست است کلمه ی « می بینم » ممکن است در جمله ی متن املا معنی ندهد . اما ذهنیت کودک است که به قلم آمد .
- گاهی هم ممکن است کلمه ی ذهنی او با کلمه ی شنیده شده بسیار فاصله داشته باشد . مانند این که معلم بگوید : « دقت » . دانش آموز بنویسد : « آدم » . برای جلوگیری از بروز این نوع اشتباهات ، باید به موقع باکنترل کردن و تذکر دادن به دانش آموزان درحین نوشتن املا ، بردقت آنان افزود . چرا که چنین افرادی دائما در دل با خود حرف می زنند . لذا با تذکر دادن به موقع ، می توان آن ها را متوجه اشتباهشان نمود .

به طور کلی هر چه بر حجم کار و محتوای درسی افزوده می شود ، نوع قراردادهای ، قواعد جدید و واژه هایی با معانی جدیدتر بیش تر می شود . زبان فارسی با توجه به قدمتش در بون دیگر زبان های دنیا ، قرار داد هایی دارد که از تنوع بالایی برخ و ردار است . به



همین دلیل قبل از بیوز اشکال نوشتاری و انباشته شدن آن ها ، باید بخوبی شناسایی شوند . تا در صورت بروز اشکال ، اقدام به برطرف نمودن آن ها با آسانی انجام پذیرد . بازدیدهای مستمری که از مدارس و کلاس های دانش آموزان داشتم ، مشاهده نمودم که دانش آموزان در یک کلاس ، از تنوع در اشکالات املائی واژه ها برخوردارند . ( گاهی هم مشاهده شد که عده ای از دانش آموزان یک کلاس ، در نوع اشکالات شبیه به هم بودند . )

اما چیزی که در درجه ی اول در این کلاس ها مهم بود و در بازدیدها هم به آن توجه می شد ، دسته بندی کردن دانش آموزان کلاس در وجود انواع اشکالات بود . زیرا دسته بندی کردن و شناخت نوع مشکل نوشتاری کلاس می تواند :

شرایط را برای انتخاب مطلوب بازخورد ها و ارائه ی به موقع آن را در برطرف کردن اشکالات نوشتاری ساده کند .

معلم ه ر کلاسی باید با بررسی اشکالات املائی دانش آموزان یک کلاس ، اطلاعات دسته بندی شده ای در اختیار داشته باشد . ( ارزشیابی توصیفی چنین اطلاعاتی را در اختیار معلم و دیگران قرار می دهد . ) از طرفی هم ضروری است این اطلاعات را همیشه از طریق تهیه ی حدود انتظارات ( چک لیست یا فهرست ارزشیابی ) برای هر دانش آموز مستند کند . زیرا

این اطلاعات می تواند در بکارگیری روش های رفع اشکال نوشتاری به معلم کمک کند . به طور مثال در کلاسی ، معلم پس از ارزیابی های مکرر املائی دانش آموزان و جمع آوری اطلاعات ، مشکلات نوشتاری را چنین دسته بندی کرده است :

#### ■ اشکالات دانش آموز الف :

۱ - بیش ترین حجم اشکالات املائی را در تشخیص یک صدا و چند شکلی ها دارد مانند : نوشتن حرف « ص » به جای حرف « س » و ...

۲ - در تشخیص بعضی از قراردادهای زبان آموزی مشکل دارد . مانند : کسره ی اضافه در نوشتن صفت و موصوف ، یا مضاف و مضاف الیه ( باغ بزرگ ، کار علی )

۳ - واو معدوله را بخوبی نمی شناسد . ( منظور حرف « واو » است که در بعضی از کلمه ها نوشته می شود ولی تلفظ نمی شود . )

#### ■ اشکالات دانش آموز ب :

۱ - بیش ترین نوع اشکال های او از نوع سمعی است .

۲ - گاهی کلمه هایی را از قلم می اندازد .

۳ - تا حدودی در تشخیص بعضی از کلمه هایی که حروف از نوع یک صدا و چند شکلی دارد را دچار مشکل می شود .

#### ■ اشکالات دانش آموز ج :

۱ - بیش ترین حجم اشکالات نوشتاری را در تشخیص یک صدا و چند شکلی ها دارد .

۲ - در نوشتن اجزای کلمه ها بسیاری دقت است . زیرا ، دندان ، تعداد نقطه ، جای نقطه ، سرکج و ... را رعایت نمی کند .

۳ - اغلب کلمه ها را از نظر معنوی درک نمی کند . و ...

یاد آوری :

در این کلاس علاوه بر این که دانش آموزانی دارای اشکال ه ای مستقل و خاصی اند ، اشکالات

مشترک هم بین آن ها وجود دارد . مانند :

● غلط نویسی کلمه هایی با حروف یک صدا ، که چند شکل مختلف دارند .  
بنابراین چه بسا معلم می تواند فعالیت های بازخوردی یکسانی برای رفع اشکالاتی از یک

نوع را برای همه یکسان تعیین کند . ضمن این که در کنار آن ، هر کدام از دانش آموزان ، فعالیت های بازخوردی خاص خود را هم خواهند داشت . ( وقتی گفته می شود در فراگیران تفاوت های فردی وجود دارد ، این یک نمونه ی آن است . )

ذکر این نکته را ضروری می دانم که بگویم : سال های متمادی در دوره ی ابتدایی شاهد بودم و دیگران هم چنین نظری داشتند که آموزگاران ابتدایی به دلیل این که آموزش تمام حوزه های یادگیری را به عهده دارند ، سعی و تلاش می کنند تحت هر شرایطی مشکل آموزشی دانش آموزان خود را در تمام حوزه های یادگیری برطرف نمایند . ( به اهداف مشترک و روش تلفیقی در دروس مختلف توجه دارند . ) تلاش می کنند به هر طریق ممکن با بکارگیری روش های مناسب ، به موقع ضعف های یادگیری فراگیران را بر طرف کنند .

اما لازم است شرایط و موقعیتی که توسط معلم فراهم می شود ، مناسب و مطلوب برای یادگیری دانش آموزان باشد . بنابراین ابتدا باید مشکل و علت بروز آن را شناسایی کرد . سپس برای رفع آن بازخورد ارائه نمود . چنین فرایندی در کار ، نتایج چشمگیری را به همراه خواهد داشت .

گاهی علت بروز اشکال نوشتاری بسیار جزئی است . شاید به دلیل همین جزئی و ساده بودن اشکال ، کم تر به آن توجه می شود . زمانی مشکل برطرف می شود که به قول معروف معما حل شود . اغلب اوقات معما بسیار پیش پا افتاده است .

بنابراین با روحیه ی تلاش گری که در آموزگاران هست ، با ارائه ی راهکار های مناسب به سادگی مشکل نوشتاری این دسته از دانش آموزان حل می شود .

در ادامه مراحل به عنوان راهکارها پیشنهاد می شود که در طول چندین سال برای رفع اشکال املائی دانش آموزان در مدارس بکار گرفته شد . نتایج آن نشان داد که بسیار مفید واقع

گردید . این تجربیات را آموزگاران برای برطرف کردن مشکل املائی ، با صداقت تمام بکار می گرفتند که خیر این کار به آن ها هم خواهد رسید .

## فصل دوم

بار درخت علم ندانم مگر عمل  
با علم اگر عمل نکنی شاخ بی بری  
( سعدی )

### مراحل آموزش ( برای رفع اشکال نوشتاری )

#### مرحله ی اول از رفع اشکال نوشتاری

❖ جلسه ی آموزش متن کتاب درسی ( خواندن ) و یا جلسه ی خوانداری  
باید شرایطی را فراهم کرد تا دانش آموز بیاموزد که باید یاد بگیرد بخواند . ( بعد ها باید بخوانند تا یاد بگیرند . ) زیرا دانش آموز با کسب مهارت پیشرفته ی خواندن است که قادر خواهد بود معنی و مفهوم هر عبارت و نوشته ای را به خوبی درک کند .  
خواندن مهارتی است که در قدم اول ، کسب آن برای فهم هرنوشته ای در حوزه های یادگیری ضروری است . چه بسا عدم توانایی در درک بعضی از مفاهیم علوم تجربی ، مساله های ریاضی و دیگر دروس، به دلیل ضعف در خواندن است . هدف اصلی در

خواندن متون « کسب مهارت درک مطلب » است . که باید در مهارت خواندن به آن رسید .

بروز بسیاری از اشکالات نوشتاری دانش آموزان در مرحله ی نخست ، از ضعف در خواندن متن است . بیش تر کسانی که ضعف در نوشتن دارند ، به دلیل دشواری های است که در خواندن متن ها دارند .

نباید هدف از خواندن را فقط تلفظ کردن کلمه ها و بدون غلط خواندن آن دانست ، بلکه همانطور که گفته شد ، هدف نهایی خواندن ها باید به « درک مطلب » منتهی شود .

به قول یکی از استادان دوران تحصیل که دریاسخ به دانشجویان در درک جزوه ی درس فیزیک گفته بود : شما دانشجویان زبان فارسی را نمی دانید . به همین دلیل با خواندن

متن

این جزوه ، درس را نمی فهمید .

گاهی افرادی کتابی را به زبان عربی و یا انگلیسی می خوانند اما ممکن است نتوانند آن را م عنی کنند . در این موقعیت ، خواندن فقط در حد تلفظ کردن واژه ها تنزل کرده است .

بنابراین باتوجه به نکاتی که گفته شده ، لازم است در آموزش خواندن ، بوی یادگیری متن درس ، فراگیران را با مساله ی اصلی خواندن روبرو کرد . لذا بهتر است فعالیت هایی مانند آن چه که در ادامه بیان می شود ، در همه ی جلسه های آموزش خواندن ، برای همه ی فراگیران در کلاس انجام پذیرد .

نکات مهم در خواندن :

۱. نمونه اهداف و انتظاراتی که در جلسه ی خواندن متن ، باید مورد توجه قرار گیرد :

۱. ضمن خواندن هر بند از متن و یا در پایان خواندن تمام متن ، دانش آموزان درک خود از مفاهیم موجود در نوشته ها را به زبانی ساده بیان کنند .

۲. ارزش بعضی از واژه ها و یا عبارات ها را از نظر نقش در زبان گفتاری و نوشتاری بررسی کنند و بگویند چه بوده است .

۳. معنی و مفهومی که از واژه ها و یا عبارات ها درک می کنند را بگویند .

۴. ضمن خواندن ، با یک نگاه ، واژه ها را باز شناسی کنند و رمز آن را کشف نمایند .

۵. علاوه بر معنی واژه ها ، به کمک دانش و تجربه های خود ، معنی تازه ای از واژه ها را در ذهن خود بپرورانند .

۶. ضمن خواندن ، در باره ی عبارات ها و ... به اندیشیدن و تفکر وا داشته شوند .

۷. به خواندن بیش تر وا داشته شوند که آن ها را به هدف نزدیک تر می کند و متن را به درستی می فهمند .

۸. بتوانند به مهارتی برسند که یک سطر معمولی کتاب درسی ( تقریباً به طول ۱۲ سانتی متری ) را با حداکثر ۳ یا ۴ بار مکث کردن بخوانند .

۹. بتوانند به طور متوسط در هر دقیقه ۱۰۰ تا ۲۰۰ کلمه را بخوانند و معنی و مفهوم آن را

درک کنند . ( در حد نسبتاً مطلوب ، ۶۰۰ تا ۱۰۰۰ کلمه را می توانند بخوانند و درک کنند . )

۱۰.

به پرسش های پایان متن ، چه ارجاعی ( پاسخ عینا در متن آمده باشد . ) و چه استنباطی پاسخ دهند .

۱۱.

به پرسش هایی که با چرا ها ، چگونه و به چه دلیل و ... بیان می شود پاسخ دهند .

۱۲.

در پایان خواندن ، از درس نتیجه گیری کنند . و همچنین بتوانند پیام درس را بگویند .

۱۳.

به گونه ای بررسی های متن درس سازمان دهی شود ، تا فراگیران تلاش کنند با خواندن درست متن درس و تجزیه و تحلیل محتوای آن ، مقصود و منظور اصلی نویسنده را در متن پیدا کنند و به درک درستی برسند .

۱۴.

شرایط بگونه ای فراهم شود ، حتی تا جایی که ممکن است ، هر فرد خود به حل اشکالات تلفظی اش بپردازد و اقدام به یافتن معنی واژه ها کند . و...

انجام چنین فعالیت هایی در زمان خواندن متن درس ، درک مطلب را عمق می بخشد . به همین دلیل از بروز اشکال های نوشتاری جلوگیری می شود . البته به شرطی که نقش معلم در انجام این فعالیت ها ، هدایت ، نظارت و پشتیبانی باشد .

یکی دیگر از اقدامات معلم برای یادگیری خواندن متن درس ، برنامه ریزی دقیق در طراحی آموزشی است که در تعیین هدف ها و روش تدریس ، باید توجه ویژه ای به افرادی بنماید که ممکن است در فرایند آموزش ، اشکالات نوشتاری در آن ها بروز کند ، از مزیت های طراحی آموزشی همین است که همه ی افراد با نیاز های مختلف در آن دیده می شوند . (

لذا برای جلوگیری از بروز احتمالی اشکال های نوشتاری این گروه از دانش آموزان ، معلم باید در جلسه ی خواندن متن فارسی ، فعالیت های خاصی تعیین کند . باید در این فعالیت بگونه ای عمل شود که شناخت دانش آموزان را نسبت به باز شناسی هر یک از کلمه ها و ... بالا ببرد . مثلاً این دسته از دانش آموزان :

↪ بارها به تلفظ درست کلمه ها بپردازند . ( تسلط در تلفظ )

↪ درباره ی شکل ظاهری کلمه ها از نظراهمیت املائی ، قرارداد زبان آموزی و غیره با دیگران گفت و گو کنند . ( انس با کلمه ها )

↪ به پرسش هایی که درباره ی شکل نوشتاری کلمه ها می شود ، پاسخ دهند .

↪ برداشت خود از معنی و مفهوم کلمه ها و ... را برای دیگران در کلاس بیان کنند .

↪ پس از مطالعه ، درباره ی موضوع متن جدید به دیگران به گفت و شنود بپردازند .

یاد آوری :

الف - در زمان ارائه ی متن درس (خوانداری) باید دانش آموزان نیمی از وقت آن را به :

- گوش دادن تلفظ درست هر کلمه ،
- تلفظ کردن کلمه ها و عبارات ،
- توضیح دادن درباره ی معنی و مفهوم کلمه هاو عبارت ها ،
- بررسی حروفی که در یک کلمه بکارگرفته شد .
- بررسی قراردادهایی که در کلمه ها وجود دارند .
- بررسی معنی ویژه ویا خاصی که کلمه ای دارد .
- بررسی تفاوت ویا شباهتی که در تلفظ و شکل نوشتاری کلمه است . و... صرف کنند . (همه ی این فعالیت ها بطور شفاهی انجام می شود . کارکتبی ، در مراحل بعدی ودر فعالیت های نوشتاری صورت می گیرد . )

ب - نیمی دیگر از وقت خواندن باید به :

- پاسخ دادن به پرسش ها ی پایانی برای تعیین میزان درک مطلب ،
- تشخیص دادن فکراسلی نویسنده ،
- بیان پیام درس و نتیجه ی آن ،
- بیان خلاصه ی درس و... اختصاص داده شود . ( برداشتی که از متن دارند . )  
البته درجلساتی دیگر از خواندن که فعالیت های ویژه ای مانند :
- نکته آموزی ، واژه آموزی و ... انجام می گیرد ، به نوعی بررسی ها برای تسلط یافتن در درک واژه ها و گسترش گنجینه ی لغات و تکمیل یادگیری ادامه می یابد .
- کلاسی را در نظر بگیرید که معلم می خواهد در زمان تعیین شده ی یک جلسه ی خواندن متن درس فارسی ، دانش آموزان با روش « صامت خوانی» متن را بخوانند ، سپس :
- به چند پرسش پایانی که میزان درک مطلب آنان را می رساند پاسخ دهند .
- پیام درس را بگویند .
- در باره ی بعضی از واژه ها گفتگو کنند . و ...
- در ادامه ی کار ، فعالیت های ویژه ای را برای رفع بعضی از عوامل بروز اشکال های نوشتاری به عنوان بازخورد ارائه می کند .

۱ - فرض کنید دانش آموزان کلاسی در دو عامل ۱ و ۹ مشکل املائی دارند . ( یعنی کسانی که در خواندن ضعیف اند و هم چنین مشکل تلفظی دارند . ) فعالیت زیر انجام می پذیرد .

فعالیت :

- الف - بچه ها ، به فعالیتی که برای شما تعیین کردم توجه کنید :
- = هر کدام از شما باید متن درس را در دل خود ( صامت ) بخوانید .
- = وقتی متن را مطالعه می کنید ، ممکن است به کلمه هایی برخوردید که تلفظ آن ها را ندانید . شما باید در همان زمان از من بپرسید .
- = همچنین باید در پایان خواندن متن ، واژه ها و یا عبارات هایی را که من تعیین می کنم ، با صدای بلند برای دیگران بخوانید .
- = به همین دلیل باید تلاش کنید قبل از این که برای دیگران بخوانید ، با تلفظ درست آن آشنا شوید .
- یاد آوری :
- اگر ضعف خواندن عمومیت داشته باشد ، گاهی ضروری است در همان آغاز آموزش ، خواندن متن درس ، توسط معلم انجام پذیرد .

- ب - ( برای شناخت بیش تر تلفظ درست بعضی از کلمه های جدید و دشوار در متن درس ، خواسته می شود با نظر معلم ، کلمه ها را اعراب گذاری کنند . ) معلم می گوید :
- بچه ها ، کلمه ی « جریت » در این متن ، جدید است . شاید در زمان خواندن ، در تلفظ آن دچار مشکل شوید . پس برای این که تلفظ آن را بشناسید و تمرین کنید ، از شما می خواهم روی حرف « ج » نشانه ی ( - ) و روی همزه نشانه ی ( - ) بگذارید . این توضیح برای ه مه ی دانش آموزان کلاس است . اما به افرادی که مشکل نوشتاری دارند بیش تر تاکید می شود . زیرا آن ها ملزم به رعایت کردن آن هستند . خطاب کردن به دانش آموزان مورد نظر در هنگام آموزش ، موجب دقت بیش تر آنان می شود . )
- بچه ها باید تلاش کنید این نوع از کلمه ها را بدون نشانه ها بخوانید . البته معلم باید دانش آموزان را کنترل کند تا معلوم شود کاری که از آن ها خواسته شده است را به درستی انجام داده اند . زیرا انجام دادن این کار برای دانش آموزان تمرین و تکرار است . دانش آموزان باید بیاموزند که انجام دادن این نوع از فعالیت ها ، موجب افزایش دقت و رفع اشکال نوشتاری می شود . در بروز چنین اشکال هایی باید از هرگونه سرزنش کردن خودداری شود . تا دانش آموزان مشارکت فعال داشته باشند . و به آرامش خاطر به فعالیت بپردازند . احساس امنیت در کلاس درس ، زمینه را برای پرسشگری دانش آموزان نیز فراهم می سازد .

یاد آوری:

اعراب گذاری کلمه ها نباع برای کلمه های فارسی ادامه دار باشد . زیرا دانش آموزان باید به این مهارت برسند که کلمه را بدون اعراب بخوانند . هردانش آموزی باید تلفظ و شکل کلمه را به خاطر بسپارند . گاهی دیده می شود کلمه هایی که شکل نوشتاری با تلفظ آن فرق دارد افراد ی برای فهم دانش آموزان می گویند :

کلمه را چنین می نویسیم اما آن را چنین می خوانیم . در صورتی که ابتدا باید بگویند :

کلمه را چنین می خوانیم ولی شکل آن چنین است . ( پس ابتدا باید کلمه را تلفظ کنند

بدون این که بگویند شکل آن فرق دارد . پس از تلفظ باید به آن ها گفته شود شکل آن

همین طور است که می بینید . بدون هیچ توضیحی) مثلا حرف «واو» در کلمه ی « دو »

را ابتدا با صدای « ا » برای دانش آموزان می خوانند . سپس می گویند آن را چنین

می نویسیم . ( یعنی می نویسیم به این شکل ( دو ) و می خوانیم « دو » . نباید معلم

نشانه ی « و » را « او » تلفظ کند و سپس بگوید : در این کلمه « ا » می خوانیم . )

ج - ( ضمن مرور کردن متن درس و انجام دادن فعالیت های مناسب ، باید بارها تلفظ

کردن واژه ها و بررسی شکل آن ها مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرارگیرد .) معلم با

خطاب به دانش آموز مورد نظری می گوید :

- هر کدام از این عبارات ها را یکبار بخوان . ( برای کنترل تلفظ )

- معلم با اشاره به کلمه ای می گوید : این کلمه چگونه است ؟ چه ویژگی هایی دارد؟

درباره ی آن توضیح بده .

هرگز نباید از ضعف تلفظی آن ها چشم پوشی کرد . چنین ارزیابی ها برای تشخیص

میزان دقت « شنیداری » آن هاست .



۲ - فرض کنید دانش آموزانی در کلاس ، عوامل ۵ و ۱۴ مشکل املایی آن ها است . ( یعنی در شناخت شکل کلی کلمه و معنی کلمه ها و...مشکل دارند . )

لذا معلم در ادامه ی فعالیت های قبلی ، نمونه های زیر را برای گروه جدید کلاس ، به عنوان پایز خورد در نظرمی گیرد .

فعالیت :

الف - بچه ها ، به فعالیتی که برای شما تعیین کردم توجه کنید :

- بچه ها ، متن درس را بخوانید .

- وقتی متن درس را می خوانید ، باید آن دسته از کلمه هایی را که ویژگی خاص آن ها را من می گویم ، در ضمن خواندن متن درس پیدا کنید .

- (به طور مثال ) کلمه ها بی را مشخص کنید که صدای « خا » در آن ها با شکل « خوا » آمده است ؟

انجام این نوع از تمرین ، دقت دانش آموزان را در مقایسه ی ماهیت آوایی و شکل ظاهری کلمه تقویت می کند . با قرارداد آموزشی موجود در کلمه هایی آشنا می شود . ( البته چنین تمرینی بر « حافظه دیداری » هم اثر گذار است . )

وقتی خواسته می شود دانش آموزان در هنگام خواندن متن ، این کلمه ها را با علامت گذاری مشخص کنند ، موجب می شود با اولین نگاه ی که به متن درس می اندازند ، این کلمه ها خود نمایی کنند . لذا کلمه ها را دقیق تر به حافظه می سپارند .

فرض کنید دانش آموزی در نوشتن کلمه ی « برخاست » ، به جای « خا » نشانه ی « خوا » را بکار می برد . بروز این نوع از اشکال نوشتاری ، در ردیف اشکال « آموزشی » قرار می گیرد . لذا برای جلوگیری از بروز آن در این مرحله از آموزش خواندن ، باید با فعالیت هایی که گفته شد بخش فراوانی از اشکال نوشتاری حل شود .

ب- بچه ها :

- متن درس را به دقت مطالعه کنید .

- در حالی که متن را می خوانید ، باید آن دسته از کلمه هایی که تلفظ آن ها یکی است ( هم آوا ) ولی هرکدام از آن ها معنی متفاوت و مستقل از یکدیگر دارند را مشخص کنید .

- شما باید این دسته از کلمه ها را به کلاس اعلام نمایید .

- ( بطور مثال ) « خواست ، خاست » - « خویش ، خیش » و ...

پایه آوایی :

فرا گرفتن کلمه هایی که هم آوا هستند اما معنی متفاوتی دارند باید در قالب جمله مورد بررسی قرار گیرند . زیرا توجه دادن به معنی کلمه ها در قالب جمله می تواند شناخت چنین کلمه هایی را آسان و عمیق تر کند . بنابراین فقط بررسی شکل مجرد و ظاهری این دسته از کلمه ها ، کمک مناسبی به فهم آن نمی کند . زیرا شکل مجرد این نوع از کلمه ها نمی تواند نقش اصلی آن را نشان دهد . چه بسا گاهی یک کلمه در ترکیب های مختلف

، معنی متفاوتی را از خود نشان می دهد ، چه رسد به کلمه هایی که در معنی متفاوت اند . بطورمثال :

= در کلمه ی ترکیبی « لاله ی وحشی » ، کلمه ی « وحشی » همان معنی را ندارد که در کلمه ی ترکیبی « ببر وحشی » معنی می دهد . زیرا کلمه ی « وحشی » وقتی با کلمه ی « لاله » همراه می شود به معنی : خود رو ، زیبا ، دست نخورده ، طبیعی و... است . حال آن که کلمه ی « وحشی » همراه با کلمه ی « ببر » معنی : درندگی ، زشتی ، بد خوئی و... را بخاطر خواننده و یا شنونده می آورد . خلاصه این که در یاز خور د دادن به دانش آموزان برای درک درست این دسته از کلمه ها و برای فهم معنی واژه ها ، باید شرایطی فراهم شود که در قالب جمله ها و عبارت ها ی معنی داری مورد بررسی قرار گیرند . زیرا جمله ها قادرند علاوه بر نشان دادن معنی واژه ها ، درک و فهم آن ها را آسان تر می کند . البته انجام چنین تمرین های بازخوردی ، مهارت و تسلط دانش آموزان را در شناخت کلمه ها ی زبان فارسی افزایش می دهد . دانش آموزان باید آن قدر در درک واژه ها پیش بروند که بفهمند همیشه معنی یک کلمه ، کلمه ی دیگری نیست .

۳ - دانش آموزانی را در کلاسی فرض کنید که در عامل ( ۷ ) ، مشکل املائی دارند . ( مشکل آن ها ، نادیده گرفتن قرار داد های زبان آموزی ، رسم الخط و... است )

لذا معلم در این کلاس ، در ادامه ی فعالیت های قبلی ، نمونه های زیر را هم برای این گروه از دانش آموزان به عنوان بازخورد در نظرمی گیرد .  
فعالیت :

**الف- بچه ها ، به فعالیتی که برای شما تعیین کرد م توجه کنید :**

- بچه ها ، متن درس را بخوانید .
- درضمن خواندن متن درس ، باید توجه داشته باشید تا کلمه هایی را پیدا کنید که قرارداد جدیدی در شکل نوشتاری و تلفظ دارند .
- شما در این درس به کلمه هایی برمی خورید که تلفظ این کلمه ها با شکل ظاهری آن ها فرق دارد .

- ( بطور مثال ) شما در این متن به کلمه هایی بر می خورید که نشانه ی پایانی آن جدید است . باید معلوم کنید که نشانه ی آخر این کلمه ها چه صدایی دارد؟ ( منظور کلمه هایی هستند که تنوین دارند. و در آن ها حرف « الف » صدای « ن » دارد . مانند : شخصاً ، فعلاً ، کاملاً و ... )

- کلمه هایی را مشخص کنید که اجزایی را در شکل نوشتاری خود دارند ، اما در هنگام تلفظ ، بعضی از آن ها خوانده نمی شوند . ( به عنوان نمونه : کلمه هایی که الف و لام دارند . مانند : مسجد الحرام ، امیرالمومنین ، علیه السلام و ... )

**یاد آوری :**

برای فراگیری مطلوب این کلمه ها بهتر است دانش آموزان ، دفتری تحت عنوان دفتر لغت ( فرهنگ لغت ) تهیه کنند . و این دسته از کلمه ها ( تنوین دار ، الف مقصوره ، الف و لام ، استثنا ها و ... ) را که تعداد و تنوع آن ها زیاد نیست ، در موقع آموزش خواندن در آن ثبت کنند . وقتی در درس های بعدی به کلمه ی جدیدی از این گروه برخورد می کنند ، لازم است آن ها را در دفتر لغت خود بنویسند . آن ها می توانند در سال های بعد این نوشتن را ادامه دهند .

فعالیت هایی از این نوع در زبان آموزی کم نیستند . و اتفاقاً چه بسا مشکل نوشتاری به دلیل توجه نکردن به این ویژگی ها در هنگام خواندن متن درس ها ایجاد می شود . نباید در زمان یادگیری متن درس ها فقط به روانخوانی، آن هم در حد تلفظ واژه ها و در نهایت بیان خلاصه ای از متن درس پرداخته شود . زیرا این مقدار از انتظارها نمی تواند تسلط فراگیران در درک مطلب را بالا ببرد . بلکه باید در بخش خوانداری به طور جدی به نکات زیر پرداخته شود . مانند :

= ویژگی های تلفظی ،

= شکل کلمه ها ،

= معنی کلمه در جمله ها ،

= قرار دادهای زبان آموزی و ...

= آن ها باید در زمان مطالعه ی متن به بررسی و تحلیل هر کدام از آن ها بپردازند .

مثال : فرض کنید دانش آموزان در خواندن متنی ، به کلمه ی « مطمئن » برمی خورند .  
 انتظار می رود در بررسی و تحلیل این کلمه ، نکته های زیر را بگویند :  
 = این کلمه ( ۵ ) حرف دارد .  
 = حرف « همزه » روی دندانه قرار دارد .  
 = صدای « ت » با حرف « طا » نوشته شده است .  
 = معنی اش این است که وقتی کسی به چیزی اطمینان دارد می گویند « مطمئن » است .  
 ...و

۴- دانش آموزانی را در یک کلاس فرض کنید که در عامل (۸) ، مشکل املائی دارند .  
 یعنی در شناخت یک صدا و چند شکلی ها مشکل دارند .

لذا معلم در این کلاس، در ادامه ی فعالیت های قبلی ، نمونه های زیر را هم برای این گروه از دانش آموزان در نظر می گیرد .  
 فعالیت :

الف - بچه ها ، به فعالیتی که برای شما تعیین کردم توجه کنید :

بچه ها ، وقتی متن این درس را می خوانید ، باید به واژه هایی توجه کنید که در آن ها حرفی مورد نظر ، صدای مشابهی دارد .

شما باید این نوع از کلمه ها را با علامت نشان دهید . و یا زیر آن را خط بکشید . ( این علامت گذاری و یا خط کشیدن در زیر کلمه ، حافظه ی « دیداری » را تقویت می کند .  
 چنین عملی تحریک ذهنی را به همراه دارد . و شناخت دانش آموز را کامل می کند . )  
 فرض کنید در جمله ای از متن درس به کلمه ای برمی خورند که ویژگی مورد نظر را دارد . مانند : کلمه ی « نظاره » که صدای « ز » با حرف « ظا » آمده است .

یاد آوری :

بررسی هایی که از نمونه املاهای دانش آموزان در مدارس مختلف داشتم ، نشان می داد که بیش ترین اشکال های نوشتاری دانش آموزان را این دسته از واژه ها تشکیل داده است . اما فعالیت های بازخوردی که برای رفع این نوع از اشکال ها بکارگرفته می شد ، اغلب اوقات نامناسب بودند . به همین دلیل اثر بخشی کمی داشتند .

ب- ( گاهی ارائه ی کلمه های هم خانواده برای انس گرفتن این دسته از کلمه ها و گسترش گنجینه ی لغات ، تا حدودی موثر است . البته در صورتی که کلمه ی جدید ، کلمه های هم خانواده ی قابل فهم برای دانش آموز داشته باشند . خصوصا این که لازم است کلمه های هم خانواده ساده تر از کلمه ی جدید در متن درس باشند . ) بطور مثال :  
 بچه ها ، به کلمه ی « نظاره » نگاه کنید .

برای این که کلمه ی « نظاره » را بهتر بشناسید ، من چند کلمه ی دیگر می گویم .

شما قبلا بلکلمه های هم خانواده آشنا شدید . این کلمه ها باعث آشنایی بیش تر کلمه ی جدید می شوند . ممکن است شما هم کلمه هایی را از قبیل بشناسید . البته به شرطی که این کلمه ها در معنی و شکل به هم شباهت داشته باشند .

کلمه ی « نظاره » با کلمه ها یی مانند : منظره ، نظیر ، نظر و... هم خانواده هستند

به شکل آن ها نگاه کنید . چه شباهتی دارند؟ اتفاقا این کلمه ها علاوه بر شکل ، از نظر معنی به هم دیگر نزدیکند .

هدف این است که دانش آموزان با مقایسه ی شکل ظاهری و معنی هر کدام از این کلمه ها ی هم خانواده که معلم در زمان خواندن می گوید ، بتوانند بین این کلمه ها ارتباط بهتری برقرار می کنند .

ج - ( بررسی و تحلیل شکل ظاهری این دسته از کلمه ها بیش ترین اثر آموزشی را دارد . لازم است به محض برخورد با این نوع از کلمه های جدید ، گفت و گوی بیش تری درباره ی شکل کلمه و حروفی که در آن بکار گرفته شد ، صورت پذیرد . )

مثال : وقتی به کلمه ی « عبث » در متن درس برخوردند ، معلم می گوید :

- این کلمه چند حرف دارد ؟

- صدای « ا » در اول کلمه ، با کدام حرف آمده است ؟

- صدای « س » با کدام حرف نوشته شده است ؟ و...

( این بررسی ها روی کلمه ها ، علاوه بر کنجکاو کردن فراگیران ، « حافظه ی بصری » را تقویت می کند . زیرا آن ها باید یاد بگیرند که خوب ببینند . چون با مشاهده ی دقیق کلمه ، بیان ویژگی های ظاهری ، حتی گاهی نوشتن کلمه در صورت نیاز ، یافتن رابطه ی صوتی و املایی ، می تواند شکل کلمه ها را در ذهن فراگیران دوام بخشد . )  
انجام چنین فعالیت های باز خوردی و توجه دادن دانش آموزان به درک عمیق متن درس ها ، بهترین کاری است که تصحیح سریع اشتباهات و اشکال های املایی را به ه همراه دارد . اگر دانش آموزان در هنگام خواندن متن درس تقویت شوند و به همه ی ابعاد آموزشی در کسب مهارت خواندن بپردازند ، به ندرت ممکن است اشکال های نوشتاری پیش آید . خواندن متن هر درس فارسی ، حداقل برای بازشناسی کلمه ها و فهمیدن آن هاست . ( خواندن توأم با فهم ) که باید در دیگر حوزه های یادگیری مورد توجه قرار گیرد .

می توان گفت : از مرحله ی اول آموزش خواندن ( خواندن متن درس ) نتیجه ای که حاصل می شود این است که دانش آموزان باید :

- ❖ فهم کلی از موضوع یک درس داشته باشند .
- ❖ در تلفظ درست کلمه ها و عبارت ها تسلط یابند .
- ❖ معنی کلمه ها و عبارت ها را درک کنند .

- ❖ متن را به درستی و روان بخوانند .
  - ❖ نتیجه ی درس و فکر اصلی نویسنده را بفهمند .
  - ❖ شکل املائی کلمه ها را بخاطر بسپارند . و...
- این مهارت ها حاصل نمی شود مگر این که در موقع آموزش خواندن ، دانش آموزان مشارکت فعال داشته باشند . یعنی درباره ی کلمه ها :

- نظر بدهند .

- نقد کنند .

- تکمیل کنند .

- مثال بزنند .

- برای کارشان دلیل ارائه کنند . و...

خلاصه این که خواندن نوعی مهارت اساسی و ضروری در دوره ی ابتدایی است که دانش آموزان باید به کسب این مهارت برسند . ( البته تسلط در خواندن بیانی ندارد ) برای این که انگیزه ی خوبی برای دانش آموزان باشد که به خواندن علاقه نشان دهند ، باید در کتاب درسی متن هایی آورده شود که :

● از زیبایی در کلام و گفتار برخوردار باشد . مثلاً "اتفاق های جالب و شنیدنی ، داستان های کوتاه اما خنده دار ( مضحک ) و..."

● وجود عبارت های شنیدنی به جا مانده از متن های کهن و قدیمی ،

● نکته های خواندنی و کوتاه که مورد نیاز روزمره اند . و ...

که هر کدام می توانند زمینه هایی را برای علاقه نشان دادن به مطالعه کردن ایجاد کند . برای تسلط در خواندن به چنین متن هایی نیاز است به همین دلیل معلم می تواند خود و یا به کمک دانش آموزان به تهیه ی چنین نوشته های تکمیلی از مجله ها ، کتاب های غیردرسی ، روز نامه ها و... بپردازد . این مطالب کوتاه باشد . و در فرصت های مناسب توسط فراگیران خوانده شوند .

نکته ی مهم :

کتبی کردن هریک از فعالیت هایی که گفته شد ، در زمان فعالیت های خوانداری نه این که مشکل نوشتاری را حل نمی کند . بلکه آن ها را از هدف خواندن دور می کند . لذا باید همه ی فعالیت های این بخش ، شفاهی باشد . تا دانش آموزان را برای دست یافتن به اهداف خواندن هدایت کنند . باید در جلسات آموزش خواندن ، بطور جدی آن را مورد توجه قرار داد .

### مرحله ی دوم از رفع اشکال نوشتاری

#### ● ارزیابی ، مرور متن تدریس شده و انجام فعالیت های تکمیلی خوانداری

همان طور که در مرحله ی آموزش خوانداری اشاره شد ، وجود مشکل در خواندن و رسیدن به اهداف خوانداری ، موجب بروز ناتوانی هایی در نوشتار می شود . اهداف و انتظارات خوانداری وسیع است . به همین دلیل نمی توان همه ی آن ها را به اولین جلسه ی ارائه ی متن درس جدید سپرد . در حال حاضر در برنامه ریزی جدول ساعات درسی هفتگی هر یک از پایه های ابتدایی « ۲۴ » جلسه آموزشی پیش بینی شده است . که بیش از ۳۰ درصد از زمان آموزشی یک هفته ( از ۷ تا ۱۱ جلسه در شش پایه ی ابتدایی) به خواندن و نوشتن اختصاص دارد . ( حال آن که دروسی مانند : قرآن ، علوم تجربی ، ریاضی ، هنر ، تربیت بدنی و... هم در برنامه موجود است . ) از بین چند جلسه ی آموزشی کتاب فارسی در یک هفته ، بیش ترین زمان به فعالیت های خوانداری اختصاص دارد . که شامل خواندن متن اصلی هر درس جدید ( در اولین جلسه ) و انجام چندین فعالیت ویژه در دیگر جلسات آموزشی هفتگی همان درس می باشد . بطور نمونه فعالیت ها با عناوین مختلفی در کتاب فارسی ( بخش خوانداری ) آمده است . که عبارتند از :

= آموزش نکته ها ( همان نکات دستوری هستند )

= واژه آموزی ( گسترش گنجینه لغات و درک معنایی و... )

= گفت و گو های دوجانبه در برابر پرسش ها

= بازی های آموزشی ( درک مفاهیم و شناخت واژه ها و... )

= کتاب خوانی و... می باشد .

هدف آموزشی همه ی جلسات متعلق به خوانداری ، اعم از مفاهیم موجود در متن اصلی و مطالب جدید و همچنین فعالیت های تکمیلی آن ، برای تقویت مهارت های شفاهی زبان آموزی ( گوش دادن ، سخن گفتن و خواندن ) است .

لذا باید در جلساتی که فعالیت های ویژه انجام می پذیرد ، شرایطی را فراهم ساخت تا دانش آموزانی که مشکل نوشتاری دارند ، علاوه بر انجام فعالیت های عمومی در کلاس ، نسبت به دیگر همکلاسی ها برای مدتی مخاطب اصلی و همیشگی قرار گیرند . تا به تمرین ، تکرار و ارزیابی از آموخته های خوانداری و داشته شوند . مثلا :

= به بیش تر خواندن و مطالعه متن درس و دار شوند .

= دوباره به انجام دادن بعضی از فعالیت های تکمیلی و ... بپردازند .

= به واکاوی کردن متن درس و یا واژه ها ی جدید و ... و داشته شوند .

= و...

کلاسی را فرض کنید که معلم در جلسات مختلف خوانداری ، فعالیت هایی را برای بر طرف شدن اشکال های نوشتاری دانش آموزانی پیش بینی کرده است . به طور مثال :

۱ - در جلسه ای از مرور خواندن یک درس ( مثلا جلسه ی ۲ یا ۳ خوانداری یک درس ) ، معلم چند فعالیت زیر را مورد توجه قرار داد .

\* مرور کردن کلمه های جدید متن درس ،

\* تمرین کردن تلفظ درست بعضی از واژه ها که دارای ویژگی خاصی هستند .

\* تجزیه و تحلیل ویژگی های خاصی از واژه های جدید و ...

فعالیت :

الف - ( معلم با اشاره به دانش آموزان مورد نظر ) بچه ها ، به فعالیتی که برای شما تعیین کردم توجه کنید :

- کلمه های جدید درس را پیدا کنید . سپس فهرستی از آن را به کلاس اعلام نمایید .

- تلفظ درست هر کلمه ی جدید را تمرین کنید . سپس با صدای بلند ، هر کدام را برای دانش آموزان کلاس بخوانید .

- درباره ی ویژگی های هر یک از کلمه های جدید و تفاوتی که با دیگر کلمه ها دارند را برای کلاس توضیح دهید .

نکته :

با درگیر کردن دانش آموزانی که مشکل نوشتاری دارند ، شرایطی فراهم می شود تا بطور مداوم نتایج کار خود را در مرور کردن ، تلفظ درست واژه ها ، تجزیه و تحلیل معنایی و یا شکل ظاهری و ... آن به کلاس ارائه نمایند . حتی فرصتی ایجاد می شود تا ارزیابی مناسبی از فرایند کار آن ها هم بعمل آید .

( البته همه ی دانش آموزان کلاس در انجام دادن فعالیت ها مشارکت دارند . اما با برنامه ریزی معلم ، این دسته از دانش آموزان ، اولین کسانی اند که در هر جلسه باید کارشان مورد ارزیابی قرارگیرد . )

۲ - در جلسه ای دیگر از مرور خواندن همان درس ، معلم فعالیت های مورد نظر دیگری را تعیین کرد :

\* تمرین روانخوانی از یک متن

\* بکارگیری قراردادهای زبانی در واژه های جدید ،

\* کلمه سازی ( گسترش گنجینه ی لغات )

فعالیت :

ب- ( معلم با اشاره به همان گروه از دانش آموزان مورد نظر ) بچه ها ، به فعالیتی که برای شما تعیین کردم توجه کنید :

قبلا گفته بودم متن تعیین شده را پیش خوانی کنید . اگر اشکالی از مطالعه در پیش خوانی دارید از من بپرسید . حالا یک بار دیگر خواندن آن را تمرین کنید . شما باید بتوانید همان



- متن درس را در ( ۳ ) دقیقه برای دانش آموزان کلاس بخوانید .
- در پایان خواندن باید برای کلاس بگویید که چه قرارداد جدیدی در کلمه های این درس آمده اند .
  - این قرارداد چه شباهت و یا تفاوتی با دیگر کلمه ها دارد ؟
  - اگر قرارداد موجود در کلمه حذف شود چه اشکالی در ظاهر کلمه و معنی آن ایجاد می شود؟ ..
  - با توجه به دستورکار ، کلمه های جدیدی که ساخته اید را به کلاس اعلام کنید . و دلیل درست بودن کار خود را برای کلاس توضیح دهید .

#### نکته:

باز هم همان گروه از دانش آموزان در جلسه ی بعدی مشارکت فعال داشته اند . حتی باید زودتر از دیگران نتایج کار خود را در روانخوانی ، بکارگیری قراردادها ، کلمه سازی به کلاس ارائه نمایند . ( زمینه برای خودسنجی و رسیدن به اهداف فراهم می شود . )

کار مداوم و پیگیری های مستمر ، تسلط این دسته از دانش آموزان را در تقویت حافظه ی بصری ، شنیداری و نکته های آموزشی و ... افزایش می دهد .

۳- در جلسه ای دیگری از خواندن همان درس و زمان انجام فعالیت های ویژه ، ممکن است توجه به تک مهارت ها مورد نظر معلم باشد . لذا در تعیین فعالیت های خاص و مستقل کلاسی و حتی خارج از کلاس ، به گونه ای عمل می کند که مشکل مهارتی بر طرف شود . زیرا انجام دادن تمرین های خاص و فعالیت های تکمیلی ویژه می تواند درکشان را عمق ببخشد .

#### فعالیت :

الف - ( بطور مثال دانش آموزانی که در مهارت درک معنی کلمه ها مشکل دارند . ) معلم به این گروه از دانش آموزان می گوید :

-متن درس را بخوانید .

-درضمن مطالعه ی متن درس ، باید بتوانید با واژه های جدید جمله هایی بسازید . ( جمله سازی شفاهی )

ب- ( دانش آموزانی که در مهارت روانخوانی متن درس مشکل دارند . ) معلم به این گروه از دانش آموزان می گوید :

-شما باید متن را چند بار بخوانید .

-سعی کنید در جای معین یک جمله توقف کنید .

-شما باید بتوانید هر سطر را با ۳ الی ۴ توقف بخوانید .

-لازم است در منزل ، متن را برای اعضای خانواده و یا دیگران بلند خوانی نمایند . پس از

خواندن کمی درباره ی موضوع درس توضیح دهید .

-کتاب داستانی را برای شما انتخاب کردم ، در منزل بخوانید .

- باید در جلسه ی آینده آن را برای همکلاسی ها بخوانید . و توضیح دهید .

ج - ( دانش آموزانی که در مهارت تند خوانی نسبی و... مشکل دارند . ) معلم به این گروه از دانش آموزان می گوید :

- شما باید در ( ۵ ) مرحله متن را بخوانید . اما با این شرط هایی که تعیین می شود .  
مثلا :

= بار اول : خواندن متن در ۳ دقیقه ،

= بار دوم : در ۵۰ : ۲ دقیقه ،

= بار سوم : در ۳۵ : ۲ دقیقه ،

= بار چهارم : در ۲۰ : ۲ دقیقه ،

= بار پنجم : در ۲ دقیقه ،

نکته :

باید در این نوع از فعالیت ها ، دانش آموزان بیش ترین فرصت را داشته باشند . اما لازم است به موقع کنترل شوند و در صورت نیاز راهنمایی های ضروری در زمان انجام دادن چنین فعالیت هایی در کلاس و یا منزل بعمل آید . ( باید اولیا برای شناخت نقش خود در چگونگی راهنمایی کردن ، توجیه شوند . )

اتفاقا پیگیری های مداوم و تاکید های مکرر ، دشواری های خواندن را در آن ها برطرف می کند . آن ها به دلیل کسب توانایی در شناخت بهتر واژه ها و قراردادهای زبان آموزی ، نسبت به مطالعه متن ها علاقه ی بیش تری پیدا می کنند . این علاقه مندی ، حس اعتماد به خود را در آن ها بالا می برد .

همان طور که قبلا گفته شد لازم است برای دست یابی به اهداف خواندن ، نوع اشکال های نوشتاری دسته بندی شده باشد . تا فعالیت هایی که تعیین می شود بتواند زمینه را برای کسب مهارت شفاهی در خواندن فراهم سازد .

۴- در جلسه ای دیگر از خواندن همان درس ، ممکن است توجه به دانش آموزانی باشد که گنجینه ی لغات محدودی دارند . از طرفی هم آن چه را که می شناسند در گفتار و یا نوشتار خود بکار نمی برند و یا کم تراز آن استفاده می کنند .

( این مشکل در بزرگسال هم وجود دارد . در کلاس آموزش خانواده از شرکت کننده ها خواستم کلمه ی « ضیق » به معنی تنگی وقت را بنویسند . کلمه های پیشنهادی آن ها چنین بود : زیق ، ذیق ، ظیق ، ضیق ، ذیق ، ضیق )

نکته :

از آن جا که دانش آموزان در نوشتار خود نسبتا کم تر کلمه های جدید را بکار می برند ، چنین

اشکالی در آن ها مشاهده می شود . البته به دلیل محدودیت تکرار واژه ها ی جدید در خواندن و بکارگیری در فعالیت ها ، دانش آموزان تسلط خوبی در تلفظ و نوشتار آن پیدا نمی کنند . لذا در زمان مرور درس ها باید به انجام فعالیت هایی پردازند که واژه های جدید ، ملکه ی ذهن آن ها شود . زمانی این اتفاق رخ می دهد که دانش آموزان

درباره ی واژه های جدید از نظر شکل ظاهری و یا معنی و ... به تحقیق و پژوهش و یا جست و جو کردن بیش تری بپردازند . ( خصوصاً در گفتار و نوشتار روزمره بکار ببرند ) .

فعالیّت :

الف - معلم به این گروه از دانش آموزان می گوید :

- شما باید درباره ی واژه های مورد نظری اطلاعات جمع آوری کنید . و آن را به کلاس ارائه نمایید .

- در این فعالیت به منابعی نیاز دارید که من به شما معرفی می کنم . این منابع عبارت انداز :

● پرس و جو کردن از دیگران ، زیرا شنیدن نظرات متفاوتی که دیگران دارند ، به شما در جمع آوری اطلاعات کمک می کند .

● کتاب داستان و مطالب خواندنی را برای شما تعیین کردم . استفاده از این منبع کمک خوبی

برای شناخت شما است . زیرا شناخت شما را دقیق تر می کند . ( کتاب داستان از جمله وسایل آموزشی و کمک آموزشی است . )

● ( استفاده از فرهنگ لغت ) شما باید این کلمه ها را در لغت نامه پیدا کنید .

● دفتر یادداشت و لغت نامه درست کنید و این واژه ها را در آن ثبت کنید .

● شما باید برای این کلمه ها جمله بگویید . ( در صورت نیاز بنویسند . )

۵- در جلسه ای دیگر از خواندن همان درس ، ممکن است توجه به دانش آموزانی باشد که علاقه به مطالعه ندارند . ( گاهی دانش آموزان حال خوشی ندارند . به همین دلیل درک درستی از محتوا ندارند . باید حس خوبی داشته باشند . ) یکی از ابزارهای ایجاد علاقه در فراگیران به مطالعه و کسب مهارت خواندن و رسیدن به مهارت تند خوانی ، استفاده از کتاب های غیر درسی مانند داستان و قصه است . اما داستان و قصه هایی که جذاب ، عجیب ، خنده دار ، هیجان انگیز و ... باشند .

لذا در زمان انجام فعالیت های تکمیلی و مرور از درس در اوقات مختلف ، باید بخشی از فعالیت ها را به خواندن کتاب داستانی هم وزن همان متن و یا کمی پایین تر اختصاص داد . و دانش آموزان را تشویق به مطالعه ی آن کرد . ( در انتخاب کتاب داستان باید سعی شود علاوه بر شیرینی و جذابیت داستان ، سطح آن متناسب با سن و توان خواندن فراگیران باشد . )

از آن جا که دانش آموزان ابتدایی در خواندن کتاب های غیردرسی و یا فراگرفتن مطالب آن ، الزامی را بطور مستقیم نمی بینند و به انجام تمرین های حجیم درباره ی آن نمی پردازند ، به مطالعه ی کتاب های غیر درسی همیشه علاقه ی بیش تری نشان می دهند . به همین دلیل است که گفته می شود :

❖ ضعف در روانخوانی دانش آموزان را باید از طریق خواندن کتاب های داستان حل کرد . بنابراین چون کودکان انگیزه ی خوبی در خواندن داستان دارند ، باید از این علاقه ی

موجود در آن ها ، شرایطی فراهم شود تا این که غیر مستقیم به تلفظ بیش تر واژه ها ، درک معنی مفاهیم ، بیان خلاصه و یا نتیجه ی داستان و ... را با پشتکار خودشان بهتر تمرین کنند .

این علاقه مندی به مطالعه و تسلط یافتن در خواندن دانش آموزان را تا جایی می توان پیش برد که آن ها تشویق شوند به ثبت خاطره ها و اتفاق های جذاب و شنیدنی روزمره و در نهایت به داستان نویسی بپردازند . زیرا وقتی در چنین شرایطی قرار گیرند ، برای ثبت کار خود به واژه هایی نیاز خواهند داشت ، تا این که بتوانند نوشته های خود را کامل کنند .

با خواندن داستان ها ، نوشتن داستان های کوتاه و یا ثبت خاطره ها ، گنجینه ی واژه های دانش آموزان هم گسترش می یابد . ( نتایج فعالیت های دانش آموزان در این زمینه نشان داده است که اتفاقا آن ها تسلط قابل توجهی در خواندن متن ها ، درک مفاهیم و شناخت واژه ها پیدا می کنند . )

پادآوری : زمانی که این روش ها را در مدارس تحت سرپرستی نظارتی خود اجرا می کردم ، استفاده از کتاب های داستان و نوشتن داستان توسط دانش آموزان انجام می شد که نتایج بسیار خوبی را به همراه داشت .

نمونه فعالیت ها برای ایجاد علاقه به مطالعه و جلب توجه ی دانش آموزان :

⇔ سلسله تصویرهای دنباله دار داستانی ارائه شود . از دانش آموزان خواسته شود آن چه از داستان تصویری فهمیده اند ، به ترتیب درباره ی آن گفتگو کنند . (داستانی که تصویرهایی از صحنه های مختلف آن ارائه می شود . )

⇔ داستان نیمه تمامی بطور کتبی در دو سه سطر ارائه شود . از دانش آموز خواسته شود ، به دلخواه آن را در چندین سطر ادامه دهند . پیشنهاد اولیه این است که آن داستان را بطور شفاهی بگویند . سپس به نوشته در آورند .

⇔ داستانی را از روی کتاب داستانی بخوانند . سپس هر کدام ، با توجه به درکی که از داستان داشتند ، برای آن داستان نامی انتخاب کنند . این نام براساس مفاهیم داستان باشد .

⇔ داستانی را از روی کتاب داستانی بخوانند . سپس با توجه به نظرات شخصی خود تا جایی که اصل داستان تغییری نکند ، جمله هایی را به ابتدا و یا پایان داستان اضافه کنند .

⇔ داستانی را از روی کتاب داستانی بخوانند . سپس با توجه به سلیقه و نظر شخصی خود تغییراتی را در اتفاق های داستان ایجاد کنند . ( سر آغاز و یا سرانجام داستان تغییر کند . )

⇔ داستانی را از روی کتاب داستانی بخوانند . سپس شخصیت های داستان را به دلخواه تغییر دهند . ( مانند : جا به جا کردن نقش شخصیت ها ، اضافه کردن شخصیت جدید به داستان و ... )

⇔ داستانی را از روی کتاب داستانی بخوانند که شخصیت های مختلفی دارد . اما در زمان خواندن داستان ، تلاش کنند وقتی به سخن هر کدام از شخصیت های داستان می رسند ،

صدای خود را تغییر ده (تقلید صدای هر یک از شخصیت های داستان متفاوت از دیگری باشد). مانند این که نمایشنامه ای خوانده می شود. این عمل، خواندن داستان را لذت بخش می کند.

↔ داستانی را از روی کتاب داستانی بخوانند. سپس آن داستان را به نمایشنامه ی کتبی تبدیل کنند. بطوری که بشود آن را در کلاس به اجرا در آورند. گاهی نمایشنامه ی ساخته شده

در کلاس به اجرا در آید. و...

این فعالیت ها نشان می دهد، که واقعا نمی توان ضعف های نوشتاری دانش آموزان را فقط با انجام دادن تمرین های تکراری و خسته کننده ی نوشتاری برطرف نمود. بلکه باید درمان آن را ابتدا در مهارت های خوانداری جستجو کرد. زیرا انجام دادن چنین فعالیت هایی در خواندن است که یادگیری دانش آموز را در نوشتار می سازد و به آن دوام می بخشد. (یادگیری را مادام العمر می کند.)

نه من ز بی عملی در جهان ملولم و بس      ملالت علم از علم بی عمل است  
(حافظ)

مرحله ی سوم از رفع اشکال نوشتاری

● زمان انجام دادن فعالیت های نوشتاری (مانند: تمرین های کلاسی، تکلیف شب و...)

علاوه بر فعالیت هایی که در مراحل قبلی گفته شد، اما چگونگی انجام دادن تمرین و تکلیف نوشتاری هم به عنوان «مهارت کتبی» بسیار مهم است. زیرا اگر در تعیین

تکلیف و تمرین‌ها ی نوشتاری به اصول آن توجهی نشود و یا کم رنگ باشد ، اثرات نامطلوبی را بر جا می‌گذارد . که جبران آن را غیر ممکن و یا سخت تر می‌کند .  
از گذشته‌های نسبتاً دور تا کنون ، بیش‌ترین حجم تکلیف را مشق شب (رونویسی محض از متن درس ۱۵ ) تشکیل می‌داد . هم اکنون نیز در بعضی از کلاس ها به صورت عادت و سنت ادامه دارد . ( البته ممکن است با تشخیص معلم ، گاهی به عنوان نوعی بازخورد ، لازم باشد . )

مشق معمولی، تمرینی است ی‌کنواخت و غیرفعال ، بنا براین دقت نوشتاری هم در آن بسیار کم است . وقتی در انجام دادن تکلیف ، درگیری و دقت نوشتاری نباشد ، اثر آموزشی مطلوبی را هم بر جای نمی‌گذارد . از طرفی هم وقتی هدف از انجام دادن تکلیف نارسا باشد و همه ی دانش آم وزان با توجه به تفاوت های فردی و یا با داشتن اشکال های مختلف نوشتاری ، به انجام دادن یک نوع از تکلیف تکراری وا داشته می‌شوند ، تاثیر مثبتی را در فراگیران بر جای نمی‌گذارد . ( وجود تفاوت های فردی عیب نیست بلکه حسن خلقت است . باید به درستی از تفاوت های فردی برای تنوع بخشیدن استفاده کرد . )  
از منظر دیگر می‌توان گفت ، مشق شب ( مشق معمولی ) بیش از یک عکس برداری صرف از نوشته های متن درس نخواهد بود . دلیل این تشابه ، در عمل عکس برداری است . زیرا فرد دخل و تصرفی در آن ندارد . ( رونویسی هم چنین شرایطی دارد . ) فراوان دیده می‌شود که دانش آموزان در رونویسی از کتاب درسی ، بعضی از کلمه ها و عبارت هایی را غلط نوشتند . و اتفاقاً در زمان املا نویسی ، کلمه ها را به همان شکل که تمرین کردند ، به متن املا انتقال می‌دهند .

#### یاد آوری :

اتفاقاً ضروری است که رونویسی از متن درس بر اساس کتاب کار نوشتاری در حضور معلم باشد . زیرا معلم باید بتواند به موقع نکات فراوان نوشتاری را ضمن نظارت کار دانش آموز، به آن ها تذکر دهد . البته در صورت کمبود وقت در کلاس درس ، معلم می‌تواند با ارائه ی دستورکار به دانش آموز ، از او بخواهد آن دسته از تمرین هایی که صرفاً رونویسی از متن نیستند ( مثلاً کلمه سازی یا جمله سازی و یا توصیف تصاویر و... باشد . ) را در خارج از کلاس انجام دهد .

برای انجام تکلیف ، همیشه سوال های زیادی وجود دارد . بطور مثال :

☐ آیا انجام دادن تکلیف و تمرین های نوشتاری برای دانش آموزان لازم است ؟

☐ انجام دادن چه نوع تکلیفی برای نوشتن ضروری است ؟

☐ چه گروه هایی از دانش آموزان باید تکلیف را انجام دهند ؟

☐ حجم تکلیف برای دانش آموزان ، چه میزان باشد ؟

☐ چه مقدار از وقت دانش آموزان باید صرف انجام دادن تکلیف شود ؟

☐ در چه زمان هایی به انجام دادن تکلیف ، نیاز دارند ؟ ...

البته همیشه منظور از تکلیف درسی و یا تکلیف شب ، فعالیت های نوشتاری صرف نیست .

بلکه : ( تکلیف درسی فعالیت های آموزشی در کلاس است . )

● مطالعه کردن ،

- خلاصه کردن ،
- ساختن کلمه و متن ،
- یافتن پاسخ پرسش ها ،
- طرح پرسش کردن ،
- یافتن معنی واژه ها ،
- یافتن جمله هایی بایک مفهوم اما در ترکیب متفاوت از یک دیگر.. نمونه هایی از تکلیف هستند . اما در این جا بیش تر به تکلیف های نوشتاری اشاره شده است .

برابر گزارش سی و نهمین کنفرانس بین المللی در سال ( ۱۹۸۴ ) یونسکو در ژنو آمده است

:

به هر حال اهمیت فعالیت های خارج از مدرسه به طور روز افزونی آشکار می شود ، بنا براین تعجب آور نیست که بسیاری از گزارش ها این قبیل فعالیت ها را ابزاری برای افزایش کارایی فعالیت مدارس می دانند . ( نقل از کتاب آموزش ابتدایی در آستانه ی قرن بیست و یکم )

هدف و مقصود از انجام دادن تکلیف و تمرین این است که ، دانش آموزان فرصت کافی داشته باشند تا از این طریق علاوه بر خواندن ، در نوشتن هم به سرعت ، تسلط و قوت برسند . بخشی فراوانی از این تکلیف ها با هدف تقویت املا و انشانویسی موجود در کتاب کار ( نوشتاری ) همراه با فعالیت های خوانداری در کلاس و بخشی هم بر اساس نیاز با تشخیص معلم در خارج از کلاس انجام می شود .

ممکن است افرادی انجام دادن تکلیف را در خارج از کلاس چندان ضروری قلمداد نکنند . اما باید گفت : باتوجه به گسترده بودن مطالب و مفاهیم درسی و فرصت کم در کلاس درس ، از طرفی هم توقف کوتاه دانش آموزان در مدرسه برای انجام فعالیت آموزش ، لازم است جهت پرداختن به همه ی مطالب تعیین شده در برنامه ی درسی ، تکلیف برای خارج از کلاس داشته باشند . خصوصا دانش آموزانی که مشکل در خواندن و نوشتن دارند ، باید با انجام دادن تمرین هایی مناسب ، مسولیت پذیر بار آیند . زیرا پیگیری های انفرادی ، تجزیه و تحلیل در انجام دادن تمرین ها به اندازه ای ارزشمند است که موجب بروز ابتکار و خلاقیت می شود . این روحیه ، اشتیاق به فراگیری و انجام فعالیت ها را در اوقات فراغت بر می انگیزد .

پس منظور از تکلیف شب ، رونویسی ( مشق ) نیست . بلکه تمرین هایی هستند که در خارج از کلاس با هدف مشخصی چه بسا همانند اهداف کتاب کار انجام می پذیرد . تکلیف را فقط معلم است که نظم می دهد . به همین دلیل باید فرصتی را برای بررسی تکلیف در نظر بگیرد .

برنامه ریزی کردن برای تکلیف درسی و تکلیف شب لازم است . مثلا اگر قرار است در تکلیف درسی دانش آموزی رونویسی انجام دهد ، باید معلم به گونه ای عمل کند که زمان کافی در اختیار داشته باشد تا در هنگام نوشتن ، نظارت انجام دهد . زیرا باید بتواند به

موقع نکات نوشتاری را گوشزد نماید . معلم باید در این شرایط دانش آموز را به دقت کردن در کار نوشتاری وا دارد . ( البته بهتر است برای جلوگیری از خستگی و دلزدگی ، رونویسی کردن از متن درس ، یکنواخت نباشد . بلکه بخش هایی از متن درس را که اهداف نوشتاری مهمی دارند ، انتخاب شود . در غیر این صورت ، رونویسی نمی تواند موجب تقویت شود . )  
 وقتی در کلاسی عده ای از دانش آموزان در املا مشکل دارند ، باید در انجام دادن تکلیف ، به فعالیت های نوشتاری خاصی بپردازند که درمان کننده ی مشکل آنان است .

به حسن خلق می توان کرد صید اهل نظر      به دام و دانه نگیرند مرغ دانا را  
 ( حافظ )

در تعیین تکلیف رعایت چند نکته ضروری است :

- نیاز به انجام دادن تمرین در دانش آموز احساس شود . ( حتی دانش آموز توانا )
- هدف از انجام دادن تکلیف معین باشد . مثلا :
  - برای توهیت چه مهارتی است ؟
  - آیا برای شناخت شکل کلمه است ؟
  - آیا معنی کلمه ها را درک نمی کند ؟
  - آیا در تلفظ کلمه ها مشکل دارد ؟ و...
- تمرین و تکلیف ، جالب و متنوع باشد . تا دانش آموز شخصا به انجام دادن آن ترغیب شود . و او را به فکر کردن وا دارد .
- انجام دادن تکلیف شب نباید وقت زیادی از اوقات فراغت دانش آموز را به خود اختصاص دهد . ( یکی از دلایل بیزاری دانش آموزان در انجام دادن تکلیف شب ، داشتن حجم نامناسب آن است . )
- حجم تکلیف بر اساس توان مندی دانش آموز باشد . عامل خستگی یکی از دلایل انجام ندادن تکلیف و یا بروز اشکال های زیاد در آن است .
- بر اساس آموخته های ( دانش و مهارت ) دانش آموز باشد . زیرا دانش آموز زمانی باید به انجام دادن تکلیف کتبی و آموخته شود که حداقل در خواندن آن مشکلی نداشته باشد .
- تکلیف ، با اهداف « خواندن و نوشتن » هماهنگی داشته باشد .
- زمان بررسی تکلیف ، پیش بینی شود . زیرا معلم باید هنگام بررسی تکلیف راهنمایی های لازم ، ارزش گذاری ، نظر نهایی و... را داشته باشد .



### دیدگاه افراد در باره ی تمرین و تکلیف در فرایند یادگیری

تکلیف درسی باید به نحوی ارائه شود که ، مسولیت یادگیری در دانش آموز ایجاد کند .  
( خانم دکتر فردوسی )

متاسفانه معلمین مقاطع مختلف ، اکثرا بدون در نظر گرفتن مسائل روان شناسی و بهره ی هوشی دانش آموزان ، به شکلی قالبی به آن ها تکلیف می دهند . واز تمام آن ها یک میزان انتظار یادگیری دارند . ( دکتر قاضی )

برای تعیین تکلیف در فرایند یادگیری ، باید درک درستی از جریان یادگیری داشت . ( دکتر شریعتمداری )

اگر دانش آموز در انجام تکالیف و تمرین های درسی تجارب خوشایندی داشته باشد ، باعث می شود که نسبت به یادگیری و تکرار و تمرین ، رغبت بیش تری در او به وجود آید . اگر این تجارب خوشایند و هماهنگ با شرایط جسمی و ذهنی او نباشد موجب بی رغبتی و بازخورد منفی نسبت به یادگیری و حتی محیط آموزشی می گردد . ( افسانه مقامع )

مرور مطالب درسی برخلاف آن چه اغلب کودکان می پندارند ، عبارت از این نیست که با نگاهی گذرا صفحه های کتاب درسی را نگاه کنند . بلکه فعالیتی است دقیق و مشخص ، دانش آموزی که می خواهد درس را مرور کند ، باید دقیقا بدانند آن درس چه می خواهد . ( زهرا بازرگان )

بدیهی است معلمی که با اصول و قوانین یادگیری آشنا باشد ، هرگز بدون توجه به شرایط زیستی ، ذهنی و روانی و موقعیت خانوادگی و اجتماعی دانش آموزان تکلیفی را تعیین نمی کند . چراکه در اغلب موارد ، تکالیف و تمرین های زیاد ، خود موجبات بی دقتی ، کاهش توجه ، بی رغبتی، احساس مدرسه گریزی، اضطراب ، عجله و شتاب را که از عوامل موثر در فراموشی هستند ، فراهم می کنند . ( دکتر افروز )

### تحقیق پروفیسور ایستین در باره ی تکلیف به نقل از قورجیان :

تکالیف به منظور افزایش سرعت ، تسلط ، تثبیت ، حفظ یادگیری و مهارت ، صورت می گیرد . ( تمرین )

تکالیف به منظور افزایش درگیری و اشتغال هر دانش آموز در فرایند فعالیت های یادگیری مورد استفاده واقع می گردد . ( شرکت فعال )

تکالیف به منظور پرورش حس مسولیت شخصی ، امانت و صداقت ، قدرت ، مدیریت ، زمان بندی ، اعتماد به خود و تداوم در امر یادگیری بکار بسته می شود . ( رشد شخصی )

نکته : وقتی به این کلمه ها و عبارات ها ی ذکر شده توجه شود نشان می دهد نظرهای یاد شده چقدر قابل تامل است . خصوصا از دیدگاه یک معلم .

### انواع تکلیف :

انواع تکلیف به اختصار معرفی می شود :

#### الف - تکلیف تمرینی :

این نوع از تکلیف ، به تقویت آموخته ها ( مهارت ها و دانستنی کسب شده ) کلاسی می پردازد . معمولاً هم به صورت کتبی ارائه می گردد . این نوع از تکلیف تا حدودی برای تثبیت یادگیری در خواندن و کارهای تمرینی و انفرادی بکار گرفته می شود . تکلیف تمرینی از قدیمی ترین نوع تکلیف شب است . به طور کلی می توان گفت :

- غیرتخیلی ، غیرخلاقانه ، کارهای تکراری و کسل کننده ، دوباره کاری تمرین های کلاسی است . البته به این معنی نیست که نمی تواند مورد استفاده قرار گیرد . بلکه برای بازخورد بعضی از مشکل های درسی مناسب است . اگر هدف از تعیین تکلیف مشخص باشد . اثر بخش خواهد بود .

#### ب - تکلیف آماده سازی و آمادگی :

این نوع از تکلیف ، جهت آماده سازی و آماده کردن شاگردان ، برای درس های روز و یا روزهای بعد (درس جدید ) بکار برده می شود . نوع فعالیت های آن بیش تر :

- به مطالعه کردن ( پیش مطالعه ) ،
  - جمع آوری اطلاعات در رابطه با درس جدید ،
  - فکر کردن درباره ی موضوع و مفاهیم جدید و ... می باشد .
  - ممکن است گاهی به بررسی و مطالعه ی کتاب های غیردرسی هم پرداخته شود .
- البته برای اثر بخشی این نوع از تکلیف ، باید دانش آموزان از قبل به خوبی راهنمایی شوند .

#### ج - تکلیف بسطی و امتدادی :

این نوع از تکلیف ، شرایطی را فراهم می سازد که دانش آموزان بتوانند ، ایده ها و مهارت های کسب شده را برای حل مساله ها در موقعیت جدید بکار بندند . و به نوعی مساله ها را حل کنند . و آموخته ها را به زندگی روزمره تعمیم دهند . نوع فعالیت های آن به عنوان مثال عبارت اند از :

- خلاصه کردن متن ،
- ساختن ابزار ،
- طرح مساله کردن ،
- مطابقت دادن مفاهیم درسی با زندگی روزمره و محیط اطراف ،
- ادامه دادن کارهای کلاسی در بیرون کلاس ( تکمیل یادگیری ) و ...
- انجام دادن این نوع از تکلیف ممکن است گاهی چند روز وقت بگیرد .

#### د- تکلیف خلاقیتی:

این نوع از تکلیف ، ممکن است به طور شفاهی و یا کتبی ارائه شود . انجام دادن آن ابتکار شخصی را همراه دارد . عموماً به تولید کردن دانش آموزان و نظرهای شخصی آن ها توجه دارد. مانند :

- ساختن داستان ،
- تبدیل داستان به نمایشنامه ،
- رابطه برقرارکردن بین واژه ها یی که از نظر معنایی از هم فاصله دارند . و....

#### یاد آوری:

نکته ای که از اهمیت برخوردار است این که ، در تعیین تکلیف میزان فراگیری و نیازدانش آموز مورد توجه قرارگیرد . به همین دلیل است که هرگز نمی توان و نباید از یک نوع تکلیف استفاده کرد . لذا برای این که بتوان مشکل نوشتاری را حل کرد ، به نمونه های تکلیف اشاره می شود .

برای آشنایی باتکلیف ، به کتاب « تکلیف شب در دوره ابتدایی» مولف رجوع شود .

نمونه تکلیف هایی برای رفع اشکال نوشتاری :

#### تکلیف ( ۱ ) :

گاهی پس از خواندن یک متن می توان برای تکلیف ، به جای رونویسی کردن محض و کامل از متن درس توسط دانش آموز ، خواسته شود :

= بعضی از جمله ها و عبارات هایی که توسط معلم از متن درس انتخاب می شود را بنویسند . جمله ها و عبارات انتخابی از نگاه معلم ، دارای ویژگی هایی است که برای دانش آموزانی که مشکل نوشتاری دارند هدفدار است . بطور منطقی ممکن است متن تعیین شده بگونه ای باشد که نسبت به دیگر قسمت ه ای همان متن از نظر املائی دشوارتر است . یا دارای کلمه ها و عبارات هایی است که در آن ها قراردادهای جدیدی آمده است . ویا کلمه هایی در آن قرار دارند که دارای حروفی از گروه یک صدا اما چند شکل و... می باشند . لذا به تشخیص معلم این بخش ها انتخاب می شود . به دانش آموزانی در کلاس که مشکل نوشتاری در شناخت این دسته از کلمه ها را دارند ، به عنوان تکلیف شب گفته می شود :

شما سطر ۹ تا ۱۱ و همچنین سطر ۱۴ تا ۱۷ و نیز ۶ سطر آخر این درس را یک بار بنویسید .

**نکته :** انتخاب قسمتی از متن درس برای تکلیف نوشتاری ، افزایش دقت دانش آموزان را در موقع نوشتن به همراه دارد . زیرا آن ها برای نوشتن ملزم می شوند که ابتدا باید سطرهای مورد نظر را در متن درس پیدا کنند . همچنین در هنگام نوشتن جمله ها باید متوجه باشند که هر قسمت از جمله ها از کجا شروع می شود و در چه قسمتی به پایان می رسد . و در ادامه هم دنبال سطرهای بعدی بگردند .

وقتی دانش آموزان وا داشته می شوند که از بین آن همه جمله ها ی یک متن درسی ، فقط جمله های خاص انتخاب شده را بنویسند ، علاوه بر جلوگیری کردن از نوشتن بخشی از کلمه های ساده تر و تکراری ( اغلب اوقات نوشتن کلمه های تکراری و... خستگی و افزایش ناکارآمدی حجم تکلیف را به همراه دارد . ) موجب می شود که اتفاقا دقت و تسلط بیش تر روی شکل کلمه ها به عمل آید . زیرا افزایش حجم نوشتار ، از تاثیر مناسب و مطلوب تکلیف می کاهد. از طرفی دیگر در این نوع از تکلیف نوشتاری ، ضمن جلوگیری از رونویسی محض و یکنواخت ، به دلیل کاهش حجم کار ، شرایطی ایجاد می شود تا وقت بیش تری در اختیار دانش آموز قرارگیرد. بنابراین می توان با داشتن وقت مناسب ، در انتخاب تکلیف تنوع بیش تری ایجاد کرد .

مسئله این سطرهای انتخابی ، دانش آموز را برای یادگیری بهتر واژه ها درگیر می کند . این درگیری می تواند برای جلوگیری از عوامل بروز اشکال نوشتاری در بند های ۲ ، ۵ ، ۷ ، ۸ ، ۱۴ ، ۱۶ ، بسیار کار ساز باشد . انتخاب بخشی از متن در تکلیف ، راه رسیدن به هدف را در دست نویسی نزدیک تر می کند . زیرا چنین تمرینی ، باز خوردی است که دست پر روی نقطه ضعف دانش آموزان می گذارد .

با بکارگیری این نوع تکلیف در مدرسی که دانش آموزانی مشکل املائی داشتند ، پس از دو ماه نتیجه ی بسیار خوبی را به همراه داشت .

### **تکلیف ( ۲ ) :**

گاهی پس از خواندن یک متن ، معلم می تواند به عنوان تکلیف ، از دانش آموزان بخواهد :

= جمله هایی را بنویسند که کلمه هائی از متن درس انتخاب می شوند . ( این کلمه ها براساس سلیقه ی افراد و یا اتفاقی انتخاب نمی شوند . بلکه از نگاه معلم ، هرکدام از این کلمه ها دارای هدف خاصی هستند . مثلا، ممکن است هر دسته از این کلمه ها برای گروه خاصی از دانش آموزان کلاس در نظر گرفته شده باشد . ) به طور مثال :

« کلمه هایی انتخاب شوند که برای رفع اشکال رسم الخط دانش آموزان باشد . زیرا ممکن است عده ای از دانش آموزان کلاس این نوع از کلمه ها را بخوبی بخاطر نسپرده باشند . مثلا کلمه ی « رو به رو » در کتاب درسی جدا از یک دیگر نوشته شده است . اما ممکن است دانش آموز آن را به صورت « روبرو » بنویسد . یا بالعکس .

↪ کلمه هایی انتخاب شوند که هدف معلم این باشد تا عده ای از دانش آموزان بتوانند در انجام دادن فعالیت ها ، آن ها را بیش تربیینند. مانند کلمه هایی که دارای حروفی باشکله های مختلف ولی یک صدا هستند . که عموماً دانش آموزان بیش ترین مشکل را در این زمینه دارند . مانند کلمه هایی با حروف : ث ، ح ، ذ ، ص ، ض ، ط ، ظ ، ع ، غ و...

↪ کلمه هایی انتخاب شوند که هدف معلم این باشد تا عده ای از دانش آموزان با تمرین کردن آن ها ، آشنایی بیش تری با اجزای تشکیل دهنده ی کلمه ها پیدا کنند و در شناخت شکل کلی آن ها تسلط یابند . مانند : کلمه هایی که بزرگند ، کلمه هایی که کم تر در نوشتار و گفتار بکار می روند .

↪ کلمه هایی انتخاب شوند که شکل املائی آن ها با تلفظ شان هماهنگی ندارد . مانند : بیابان ، علیه السلام ، و...

↪ کلمه هایی انتخاب شوند که دارای قرارداد خاص و محدودی باشند . مانند : خود ، حتی و...

#### ❖ کلاسی را در نظر بگیرید که معلم از متن یک درس ، چند کلمه مانند :

نقلیه ، رعایت ، تصادف ، صدمه ، موتور ، حتی ، رو به رو ، گفت و گو ، و... را انتخاب کرد و روی تابلو یادداشت می کند . ( بهتر است تعداد این کلمه ها زیاد نباشند ، حداکثر ۱۵ کلمه برای یک مرحله کافی است . )

سپس معلم از دانش آموزانی که در این گروه از واژه ها مشکل نوشتاری دارند می خواهد این کلمه ها را در دفتری یادداشت نمایند . آن ها موظفند به عنوان تکلیف ، جمله هایی را از متن آن درس پیدا کنند که این کلمه ها در آن جمله ها بکار رفته باشند . سپس آن جمله ها را یکبار بنویسند .

#### نکته :

درس هایی که متن طولانی ویا واژه های زیادی دارند ، انتخاب تمرین هایی از نمونه ی یاد شده در تکلیف ، شیوه ی بسیار خوبی است . در این نوع تکلیف ، دانش آموز باید در متن درس جستجو کند . باید به دنبال کلمه ای بگردد که در املائی آن مشکل دارد . به عبارتی دیگر ، او درباره ی این کلمه ها کار تحقیقی انجام می دهد . به همین دلیل توجه و دقت او را در دیدن کلمه ها بالا می برد . او مجبور است :

● با مشاهده ی دقیق به خصوصیات ظاهری کلمه بپردازد .

● بطور غیر مستقیم ، معنی و مفهوم کلمه را بهتر درک می کند .

بنابراین دنبال کلمه ای گشتن و دست گذاشتن روی کلمه ای در بین آن همه کلمه در متن یک درس و در نهایت ، نوشتن جمله ای که کلمه ی مورد نظر در آن بکار رفته است موجب هماهنگی بیش تر بین چشم و دست دانش آموز می شود .

گاهی راز موفقیت در باره ی رفع اشکال دانش آموزانی از این گروه ، تکرار در مشاهده است . زیرا از طریق مشاهده ، اطلاعات بیش تری درباره ی کلمه ها بدست می آورند . با این تکلیف « تجربه ی بینایی » رخ می دهد .

معلم می تواند از دانش آموزان بخواهد جمله ی مورد نظر را در تکلیف خود دوبار بنویسند . و یا دور کلمه ی مورد نظر در جمله را خط بکشند . و یا کلمه ی مورد نظر را با رنگ دیگری بنویسند و یا علامت گذاری کنند . به چنین کارهایی کلمه هایی که اهمیت املائی برای دانش آموز دارد شاخص می شود .

انجام دادن این تکلیف برای رفع عوامل بروز اشکال های املائی بند های ۲ ، ۵ ، ۶ ،

۷

۸ و... مناسب اند .

### تکلیف ( ۳ ) :

گاهی از متن درس فارسی ، بعضی از کلمه ها توسط معلم انتخاب و معرفی می شوند . این کلمه ها مانند نمونه قبلی هستند . اما معلم از دانش آموزانی که در این گروه از واژه ها مشکل نوشتاری دارند می خواهد ، این کلمه ها را در دفتری یادداشت نمایند . آن ها موظفند

به عنوان تکلیف ، به جای نوشتن جمله های کتاب درسی ، با توجه به خصوصیات کلمه ها

خودشان به دلخواه برای هر کلمه حداقل یک جمله بنویسند .

تاکید بر این است که نباید هیچ یک از جمله ها از متن آن درس باشد . بلکه خودشان باید جمله هایی بر اساس معنی کلمه ها تولید کنند . در این نوع از تکلیف به دلیل نوشتن جمله ، توجه دانش آموزان به معنی کلمه ها جلب می شود . در این تکلیف می توان از دانش آموزان خواست که هر یک از کلمه ها را در دو جمله ی متفاوت بکار برند . نوشتن جمله باعث می شود تا دانش آموز ، کلمه ها را بیش تر بشناسد .

### تکلیف ( ۴ ) :

گاهی برای دانش آموزانی که اشکال املائی آن ها تشخیص کلمه هایی است که دارای حروف یکصدا و چند شکلی اند ، معلم از دانش آموزان می خواهد به عنوان تکلیف نوشتاری ، کلمه هایی را با توجه به ویژگی های آن ها از متن درس استخراج کنند . و سپس بر اساس نوع صدا آن ها را در یک دسته از کلمه ها قرار دهند . بطور مثال :

﴿ صدای « س » با حروف : ( ص ، س ، ث ) مثال : صدای « س » ثابت ، صبور

﴿ صدای « ز » با حروف : ( ز ، ذ ، ض ، ظ )

﴿ صدای « ه » با حروف : ( ح ، ه )

﴿ صدای « ت » با حروف : ( ط ، ت )

﴿ صدای « ق » با حروف : ( ق ، غ )

﴿ صدای « ا » با حروف : ( ا ، ع )

یادآوری :

دانش آموزان باید کلمه هایی را در دسته بندی ها بنویسند که با شکل های مختلف ، یک صدا آمده است . یعنی فقط نشانه ی « ۲ » را بنویسند . مثلا برای نوشتن کلمه هایی با صدای « س » ، نیازی به نوشتن کلمه هایی که حرف « سین » دارد نیست . و نباید

نوشته شود . فقط کلمه هایی که حرف « صاد » و « ث » دارند باید نوشته شود . در غیر این صورت هر وقت دانش آموز در تلفظ کلمه ای به صدای « س » برخورد ، باید آن کلمه را با حرف « سین » بنویسد . ( برای دیگر نشانه های ۲ نیز چنین است . )

**نکته : منظور از نشانه ی ( ۲ ) چیست ؟**

= در زبان فارسی ( ۲۹ ) صدا داریم . بعضی از صداها در چند شکل متفاوت هستند . یک شکل که پربسامد تر است به نمایندگی بقیه ی حروف هم صدا معرفی می شود . مثلا در صدای « س » ابتدا نشانه ی ( ۱ ) حرف « سین » است که پربسامد است . اما نشانه ی ( ۲ ) این صدا حروف « ث » و « صاد » ( ث ، ص ) هستند . یا در صدای « ز » نشانه ی ( ۱ ) حرف « ز » است . اما نشانه ی ( ۲ ) این صدا حروف « ذال ، ضاد ، ظا » ( ذ ، ض ، ظ ) هستند . و...

نباید تنوع یک صدا و چند شکیلی ها در یک تکلیف زیاد باشد . برای هر بار انجام دادن تکلیف ، حداکثر دو گروه از صداها برای هر تکلیف ، کافی است .

دانش آموزان می توانند این تمرین را به نوعی دیگر هم انجام دهند . مثلا شرایط خاص این باشد که برای تکلیف ، جمله ای از متن درس را بنویسند که در آن ها کلمه هایی باشند که یکی از نشانه ی ( ۲ ) را دارند . پس از این که جمله ی مورد نظر را نوشته ، آن کلمه هایی که دارای نشانه ی ( ۲ ) هستند را مشخص کنند . ( مثلا دوران کلمه را خط بکشند . یا آن کلمه را علامت بزنند . ) البته درس هایی برای این نوع از فعالیت تعیین می شود که تعداد کلمه هایی که دارای یک صدا و چند شکیلی اند در آن زیاد نباشد .

↪ از دانش آموز خواسته شود : حرف مورد نظری را در کلمه هایی بیابند . پیدا کردن حرفی در کلمه ای خاص از متن درس ، باز شناسی کردن کلمه ای از بین کلمه های فراوان یک درس است . این باز شناسی کاری است که علاوه بر بالا بردن مهارت تحلیل کردن بین رابطه ی صوتی و شکل کلمه ، « قوه ی دیداری » دانش آموز را در تمیز دادن حروف بکار رفته در یک کلمه تقویت می کند .

**یادآوری :**

باید در این تکلیف ها دانش آموز را با مساله روبرو کرد . در این صورت است که او تلاش می کند آن را حل کند . حل کردن مساله ها ، یادگیری را شکل می دهد .

باید بدانیم بروز اشکال های نوشتاری در دانش آموز طبیعی است . زیرا وجود نشانه های مختلف هم صدا و... زمینه را برای غلط نویسی فراهم می کند . به همین دلیل باید به موقع به آن توجه کنند . باید تمرین های مناسب خواندنی و نوشتنی انجام دهند . در غیر این صورت به سادگی شکل واژه ها و... را فراموش می کنند .

**تکلیف ( ۵ ) :**

گاهی لازم است برای دانش آموزانی ، کرارا تکلیف هایی با هدف تکراری ولی متنوع تعیین شود . تا هر یک از تکلیف ها شرایطی را فراهم سازد که دانش آموزان به توجه بیش تر و داشته شوند . زیرا عده ای از دانش آموزان برای شناخت بیش تر بعضی از

واژه ها نیاز به تکرار دارند . چه بسا با انجام دادن چند فعالیت محدود ، تسلط پیدا نمی کند .

لذا معلم به عنوان تکلیف ، پرسش های متعددی در سطوح مختلف ، از متن یک درس تهیه می کند . و از دانش آموزان می خواهد به عنوان تکلیف ، کتبا به پرسش ها پاسخ دهند . اما فرقی که این پرسش ها دارد این است که : بگونه ای طرح می شوند که پاسخ های آن نسبتا طولانی است . ( گسترده پاسخ )

دانش آموزان باید برای یافتن پاسخ ها ، به متن درس مراجعه کن ر . و به کمک متن درس ، پاسخ را عینا استخراج کن ر . بهتر است پرسش های این تکلیف ، برای تشخیص میزان « درک مطلب » طرح نشود . بلکه پاسخ هر یک از پرسش ها ، عینا کلمه ها و یا جمله ها و عبارات هایی از متن درس باشند که دانش آموزان در شناخت آن ها تسلط کافی نداشتند . از طرفی هم جز اشکالات نوشتاری آن هاست . انجام دادن چنین تکلیفی ، کار را از یکنواختی خارج می کند .

کسانی که اشکال املائی آن ها به دلیل ضعف در درک معنی کلمه هاست ، یا در شناخت کلمه های هم آوا مشکل دارند ، یا قرار دادهای نوشتاری را فراموش کردند ، یا در تشخیص کلمه هایی است که دارای یک صدا و چند شکلی اند ، یا شکل کلی کلمه ها را بخوبی نمی شناسند . بسیار مناسب است . ( برای بند های ۵ ، ۶ ، ۷ ، ۸ ، ۹ و ۱۰ )

#### تکلیف ( ۶ ) :

گاهی برای جلب توجه بیش تر دانش آموزان و نیز برای بالا بردن شناخت بیش تر بعضی از

واژه های خاص ، معلم جمله های نا تمام و ناقصی را از متن درس انتخاب می کند . که در این فعالیت ، کلمه ها و عبارات های خاصی آمده است . ( این جمله ها از نظر معلم ، هدف دار است . و براساس نیاز کلاس درس تهیه شده است . ) از دانش آموزان می خواهد به عنوان تکلیف ، به متن درس مراجعه کنند . و با توجه به متن درس آن جمله را کامل کنند . بنابراین دانش آموز باید در متن به جستجوی جمله های نا تمام بپردازد و واژه ها و یا عبارات هایی را بنویسد که در نوشتن آن ها دچار مشکل بوده است .

گشتن و جستجو کردن برای واژه ها ، علاوه بر این که دقت کردن روی واژه های خاص است بلکه روحیه ی جستجوگری ، تحقیق و پژوهش را تقویت می کند . از طرفی این تکلیف دانش آموز را وادار می دارد ، تا از بین آن همه کلمه ، به شکل ظاهری کلمه های خاصی بپردازد . البته با کلمه هایی درگیر می شود که نسبت به دیگر کلمه ها ، ویژگی های پیچیده تری دارند .

#### یاد آوری :

تعیین چنین تکلیف هایی به ما نشان می دهد که به اصطلاح نمی توان همه را با یک چوب راند . بلکه ابتدا باید هدف از انجام تکلیف ، کاملا مشخص باشد . زیرا در چنین شرایطی ، دانش آموزان با انجام دادن تکلیف ، تجربیاتی کسب می کنند که برای آن ها کاملا خوشایند است . وقتی در انجام دادن کاری رضایت خاطر وجود داشته باشد ، علاوه



بر رغبت نشان دادن به انجام تکلیف ، یادگیری دانش آموزان کامل می شود . ( بازخورد برای رفع اشکال نوشتاری )

تکلیف باید شرایطی را فراهم سازد تا بین تمرین های آن و موقعیت آموزشی دانش آموز ، ارتباط واقعی و معنی دار برقرار شود .

وقتی تکلیف هدفمند باشد ، شرایط را برای رفع اشکال نوشتاری فراهم می سازد . البته لازم است هر وقت موفقیتی در نوشتار دانش آموز مشاهده شد ، برای بالا بردن حس خود باوری و برای ایجاد علاقه ، به او گفته شود که دلیل پیشرفت او به دلیل تکلیف هایی است که در طول هفته انجام می دهد . یعنی باید دانش آموز بداند که زحمت های آموزشی نتایج مطلوبی را به همراه دارد .

گاهی برای رفع اشکال های نوشتاری ساده و یا بسیار معمولی ، به مراحل اولیه مانند : خواندن و مرور کردن مطالب و یا نوشتن های معمولی توجه جدی نمی شود . طبیعی است که در قدم های بعدی و با گذشت زمان ، بر حجم ناتوانی های نوشتاری دانش آموزانی از این دسته ، افزوده می شود .

از طرفی هم ، عده ای برای رفع اشکال نوشتاری بسیار عجله می کنند ، حال آن که باید بدانند مشکل نوشتاری به مرور زمان به وجود آمده اند . در بکارگیری نوع تکلیف ها نباید همه نوع آن را یکباره مورد استفاده قرار داد . چرا که حجم زیاد تکلیف و خواسته های مختلف در یک مرحله از نوشتن ، بی دقتی و بی رغبتی در انجام دادن تکلیف را همراه دارد .

و خود عامل بروز اشکال نوشتاری می شود . پس با صرف زمان مشکل بر طرف می شود .

### تکلیف ( ۷ ) :

گاهی معلم از دانش آموزان می خواهد ، دفتری تحت عنوان « لغت نامه » تهیه کنند . تا معلم ویژگی های کلمه هایی را که می گوید و یا تعیین می کند ، آن ها به عنوان تکلیف از متن درس استخراج کنند و در جای مخصوص لغت نامه ی خود بنویسند .

این نوع از فعالیت ، موجب جلب توجه دانش آموزان در شناخت بعضی از واژه های خاص می شود . وسیله ای است برای گسترش گنجینه لغات و یافتن دلیلی در یک گروه قرار گرفتن تعدادی از کلمه ها می باشد . با این دسته بندی کردن کلمه ها ، دانش آموز درک می کند که بین کلمه ها به دلایل مختلفی رابطه های متفاوتی وجود دارد . مانند :

- رابطه ی تلفظی ، معنایی ، املائی ( شکل نوشتاری ) کلمه ها ، مثلاً در صفحه های جداگانه ای در لغت نامه آورده می شود :

↔ مجموعه کلمه هایی که صدای ( ا ) در آن ها با نشانه ی ( و ) نوشته می شود .  
مانند: « خورشید ، می خورد ، ... »

↔ مجموعه کلمه هایی که صدای ( آ ) در آن ها با نشانه ی ( ی ) نوشته می شود .  
مانند : « حتی ، کبری ، ... »

↔ مجموعه کلمه هایی که صدای ( ن ) در آن ها با نشانه ی ( ا ) نوشته می شود .  
مانند : « مثلاً ، حتماً ، ... »

↪ مجموعه کلمه هایی که صدای ( خا ) در آن ها با نشانه ی ( خوا ) نوشته می شود.  
مانند : « خواهر ، استخوان ، ... »

↪ مجموعه کلمه هایی که صدای ( س ) در آن ها با نشانه ی ( ص ) نوشته می شود .  
مانند : « صبر » و....

↪ مجموعه کلمه هایی که صدای ( س ) در آن ها با نشانه ی ( ث ) نوشته می شود .  
مانند : « لثه » و... ( برای هر یک از دیگر نشانه ها در یک صدا و چند شکلی ها صفحه ی دیگری در نظر گرفته می شود . )

انجام این فعالیت ، نوعی سیم کشی کردن بین کلمه هایی است که با یک دیگر ارتباط پیدا می کنند . تمرکز روی واژه ها ، موجب اسکن شدن واژه ها در ذهن دانش آموز می شود .  
چرا که ، شکل حروف ، نشانه ها و هم چنین نوشتن کلمه ها ، قراردادی اند . کارکرد ذهنی روی شکل ه ای قراردادی ، موجب می شود شکل آن ها ثابت بمانند .  
تکلیف ( ۸ ) :

از آن جا که بر اساس نتایج بررسی ها ، حجم زیادی از اشکال های نوشتاری دانش آموزان در پایه های مختلف را « دیداری » و سپس « شنیداری » تشکیل می دهد ، لذا برای تقویت حافظه ی دیداری و شنیداری و برای رغبت نشان دادن دانش آموزان در انجام دادن تکلیف ، می توان از روش هایی استفاده کرد که ظاهر متفاوتی نسبت به تکلیف های صرفاً نوشتاری دارند . که به خاطر همین تفاوت ظاهری ، انگیزه ی خوبی را در دانش آموزان ایجاد می کند . ( اتفاقاً تمرین هایی که به عنوان تکلیف بیان شده اند ، برای رفع اشکال ها ی نوشتاری بسیار کلوساز بودند . ) دانش آموزان در کلاس ها استقبال خوبی از این تکلیف ها می کردند . به عنوان نمونه :

↪ تصویری از یک منظره و یا رخداد یک اتفاق و... در اختیار دانش آموزان قرار داده شود تا ابتدا درباره ی آن توضیح دهند . ( مهارت شفاهی ) ، سپس برداشت خود را بنویسند . لازم است به آن ها گفته شود اگر موقع نوشتن در رابط با شکل کلمه هاتردید دارند بپرسند . ( پرسیدن ، تسلط در یادگیری را بیش تر می کند . ) در انجام دادن این تکلیف ، به دلیل نیاز به کلمه و توجه به شکل آن ، گنجینه ی لغات دانش آموزان افزایش می یابد . و مهارت تحلیل کردن در آن ها تقویت می شود .

↪ تصویری در اختیار دانش آموزان قرار داده شود ، این تصویر نسبت به تصویر قبلی ، کمی

پیچیده تر و از چند تصویر ترکیبی باشد . معلم پرسش هایی را درباره ی تصویر طرح کند تا دانش آموزان به کمک تصویر ، آن ها را پاسخ دهند . البته دانش آموزان می توانند به رعایت نکاتی که در نمونه ی قبلی گفته شد ، پاسخ پرسش ها را بنویسند . هدف اصلی این تمرین ، توجه دادن به اجزای یک کل است . که در این جا با طرح پرسش ها ، نظرشان به اجزای تصویر جلب می شود . این مهارت ، دانش آموزان را در

شناخت کلمه های بزرگ و بررسی ظاهر آن کمک می کند .

↪ در شروع کار، چند تصویر ( ۵ کارت تصویری ) به دانش آموزان نشان داده شود . بعد از این که چند لحظه به کارت ها نگاه کردند ، کارت ها یک جا شو رن . ( کنار گذاشته شود . ) بدون این که دانش آموزان کارت را ببینند ، یکی از کارت ها از آن مجموعه حذف شود . دوباره دانش آموزان باقی مانده ی کارت ها را نگاه کنند . آن ها باید بگویند کدام تصویر از آن مجموعه حذف شد . در فعالیت تکمیلی همین روش به جای تصویر در روی کارت ها ، لازم است از کارت های واژه ها استفاده شود . ( روی هر کارت یک کلمه نوشته شود . ) این کلمه ها می تواند شامل کلمه های تشدید دار ، یک صدا و چند شکلی و ... باشد .

↪ کلمه ی خاصی را معلم انتخاب می کند و روی تابلو می نویسد . برای لحظاتی نوشته ی آن کلمه روی تابلو هست . ( یا کارت یک کلید واژه را برای لحظاتی به دانش آموزان نشان می دهد . ) سپس معلم توالی حروف این کلمه را تغییر می دهد . دانش آموزان باید تغییرات حرف ها در کلمه را پیدا کنند . انجام دادن این تکلیف ، برای دانش آموزانی که مشکل « توالی دیداری » در شناخت حرف های یک کلمه دارند بسیار مفید است .  
مانند : برادر ..... برادر - جمهوری ..... جمهوری ،

↪ توسط معلم به هر دانش آموز کلاس ، چند کارت داده می شود ( مثلا ۵ کارت ) که روی هر کدام از کارت ها کلمه ای نوشته شده است . به آن ها گفته می شود :

= کلمه های روی کارت های خود را بررسی کنند . ( ممکن است آن ها کلمه ها را صامت خوانی کنند و یا به شکل نوشتاری آن نگاه کنند . و ... ) پس از دقایقی نگاه کردن به کارت ، معلم می خواهد همه ی کارت ها را مخفی کنند . سپس می گوید :

❖ بدون نگاه کردن به کارت هایی را که در اختیار داشتید ، هر کدام از کلمه های آن را روی ورقه ای بنویسید . ( نباید کسی به کارت ها نگاه کند . باید کلمه را به ذهن خود بسپارند . )

❖ بچه ها ، من درباره ی هریک از کلمه ها توضیحی را خواهم داد ، شما باید کلمه ی مورد نظر را بر اساس آن چه که از توضیحات من فهمیدید ، بنویسید . ( توضیحات معلم باید درباره ی ویژگی های کلمه ها باشد . ) همچنین دانش آموزان می توانند برای هر کدام از کلمه ها ، جمله هایی بگویند و یا بنویسند .

↪ معلم به هر یک از دانش آموزان کلاس چندکارت می دهد . ( بیش از ۵ کارت ) که روی هر کدام از کارت ها کلمه ای نوشته شده باشد . سپس به آن ها می گوید :

❖ بچه ها به کلمه های روی کارت ها نگاه کنید . من هر کلمه ای را گفتم ، شما باید سریع همان کارت را نشان دهید . ( معلم کلمه را می گوید . دانش آموزان باید بلافاصله کارت را نشان دهند . ) این فعالیت برای تقویت « دیداری » بسیار مناسب است . ( البته معلم پایه ی اول هم می تواند برای معرفی نشانه ها از این نوع فعالیت استفاده کند . )

↪ معلم به هریک از دانش آموزان کلاس ، یک کارت را می دهد . که روی این کارت ، چندین کلمه نوشته شده است . ( مجموعه ای از کلمه ها ) به آن ها گفته می شود :

❖ بچه ها به کلمه های روی کارت نگاه کنی . ( سپس معلم می خواهد ) حالا کارت را مخفی کنی . هرکدام از شما باید بگویید چه کلمه هایی در این مجموعه وجود داشت . ( بهتر است کلمه ها در کارت پراکنده و درهم نوشته شود . )

↪ معلم به هریک از دانش آموزان چند کارت می دهد . روی هریک از کارت ها کلمه ای نوشته شده است که اهمیت املایی دارد . مثلا در این کلمه ها حرف مورد نظری را معلم به رنگ قرمز نوشته است . ( برای هر کلمه یک حرف انتخاب می شود که از گروه یک صدا و چند شکلی ها باشد . ) معلم به دانش آموزان می گوید :

❖ بچه ها ، من از بین کلمه ها یکی را انتخاب می کنم . شما باید از بین کارت ها آن را جدا کنی . سپس هرکدام از شما باید درباره ی شکل ظاهری آن کلمه توضیحاتی دهی .

↪ فعالیت هایی به عنوان تحقیق و جستجو گری برای یافتن واژه ها ی مورد نظری که معلم مشخص می کند تعیین می شود . دانش آموزان باید آن واژه ها را در متن کتاب درسی و یا غیر درسی ویا در مجله ها و یا روز نامه ها یی که معلم معرفی می کند ، پیدا کنند . مثلا معلم می گوید :

❖ بچه ها کلمه هائی را در متن این کتاب پیدا کنید که دارای نشانه ی « خوا » باشد .

❖ بچه ها کلمه ای را در این نوشته پیدا کنید که نشانه ی « ظ » داشته باشد . و...

↪ معلم به هریک از دانش آموزان چندکارت می دهد . روی هریک از کارت ها کلمه ای نوشته شده است که اجزای کامل آن ارائه نشده است . یعنی کلمه ناقص و یا نا تمام باشد . هرکدام از دانش آموزان باید کلمه را کامل کنی . حرف از قلم افتاده ، اهمیت املایی داشته باشد . ( معلم می تواند شکل کامل کلمه را بسیار کوچک در پشت کارت بنویسد . دانش آموزان پس از انجام کار به آن مراجعه کنند . )

↪ تمرین هایی در تکلیف تعیین شود که توجه دانش آموزان را به اجزای تشکیل دهنده ی کلمه هایی جلب کند که اکثرا در زمان نوشتن چندان به آن حساس نیستند و یا توجه کافی به اجزای آن ندارند . مانند :

❖ وجود دندانه و تعداد آن در حروف و کلمه ، داشتن و یا نداشتن نقطه ، تعداد و یا جای نقطه در کلمه ، داشتن و یا نداشتن سر کج ، حرف های هم شکل ولی صدای متفاوت و...

↪ برای تمرین کردن ، معلم جمله ای را روی تابلوی کلاس بنویسد . ( جمله طولانی نباشد . ) دانش آموزان برای لحظاتی جمله را نگاه کنند . سپس معلم روی جمله را ببوشاند . و یا از روی تابلو پاک کنی . هر دانش آموز باید همان جمله را در دفتر خود بنویسد . این جمله ها باید هدف دار باشی . می توان به جای جمله از کلمه ها استفاده کرد . حتی می

توان مسولیت را به دانش آموزان داد تا دوبه دو شوند و با هم به انجام دادن این فعالیت بپردازند .

← وقتی در زمان خواندن متن درس ، کلمه های جدید ، دشوار و یا کلمه هایی که دارای اهمیت املائی هستند ارائه می شوند . معلم می تواند از دانش آموزان بخواهد با ورق کاغذ دفتر خود ، کارت واژگان درست کنند . و در پایان درس ، کلمه های مورد نظر روی کارت خود بنویسند . حتی می توانند به رنگ آمیزی آن کارت بپردازند . این کارت واژگان می تواند با ویژگی های مختلفی باشد . مانند :

= کلمه های معنی دار و خاص ،

= کلمه های هم خانواده ،

= کلمه های مترادف ،

= قراردادهای موجود در کلمه و ...

این نوع از تمرین ها پایانی ندارند . و بسیارمتنوع اند . می توان گفت به تعداد دانش آموزان فعالیت وجود دارد . بسیاری از نمونه هایی که در کتاب درسی موجودند ، تکلیف های کار آمدی هستند . هر کدام از آن ها مثالی اند که می توان از آن بصورت تکراری در درس های مختلف استفاده نمود .

اما آن چه در این قسمت آمد ، نمونه هایی بودند که در سطح گسترده درکلاس های درس بکار گرفته شد و نتیجه ی مطلوبی داشت .

فسانه گشت و فسون شد حدیث اسکندر سخن نو آر که نو را حلاوتی است دگر

مرحله ی چهارم از رفع اشکال نوشتاری

● جلسه ی ارزش یابی املا و فعالیت های نوشتاری

قبل از این که به جلسه ی دیکته نویسی دانش آموزان بپردازیم . لازم است تعریف ساده ای از واژه ی « املا » و یا « دیکته » داشته باشیم .

کلمه ی « املا » یک کلمه ی عربی است . کلمه ی « دیکته » هم از واژه ی دیکتاتوری گرفته شده است که از نظر معنی در آموزش زبان ، با املا یکی است .

معنی لغوی « املا » عبارت است از :

❖ مطلبی را تقریر کردن که دیگری آن را بنویسد .

❖ مطلبی را معلم بگوید و دانش آموز بنویسد .

❖ نوشتن مطلبی که به شخص تقریر کنند .

❖ طریقه ی نوشتن کلمه ها .

❖ درست نویسی .

❖ رسم الخط . ( فرهنگ فارسی معین )

هدف از املا در زبان آموزی چیست ؟

اغلب اوقات ، هدف از املا نویسی دانش آموزان به خوبی مورد توجه قرار نمی گیرد . هر کسی خود را درگفتن املا به دانش آموزان توانا می داند . حال آن که واقعا چنین نیست . و این کار فقط به عهده ی معلم و فرد متخصص است . زیرا اگر به هدف آن توجه نشود ، ناتوانی نوشتاری را به عنوان یک رفتار نادرست آموزشی به همراه دارد .

هدف املا عبارت است از :

۱ - تربیت گوش و بالا بردن حساسیت شنوایی ( تقویت گوش کودک ، که درست بشنود . البته نه با تکرار کردن هر یک از عبارات و جمله ها ، بلکه به مهارتی برسد که با یک بار شنیدن بتواند جمله ی گفته شده را تشخیص دهد . هم چنین باید قرانت کلمه ها و عبارات ها توسط گوینده ی متن املا به طور طبیعی و معمولی باشد . زباید متن املا با مکث های طولانی بین اجزای یک کلمه قرانت شود . نباید به جز کردن کلمه ها بیانجامد . و نباید مطالب آن با صدای بلند و تکرار غیر معمول خوانده شود . و... )

۲ - ایجاد هماهنگی بین دست و گوش . ( آن چه را می شنود بنویسد . )

۳ - آموزش کلمه های جدید ( یعنی وقتی دانش آموزان ، خواندن را آموختند ، باید نوشتن را هم بیاموزند . املا وسیله ای است تا این اتفاق رخ دهد . )

۴ - تمرین کردن شکل نوشتاری کلمه ها و یاد آوری مفاهیم آموخ ته شده . ( کلمه هایی که خواندن آن را آموختند . )

۵ - تشخیص نقایص و اشکال های املائی ( نوشتاری ) دانش آموزان توسط معلم ، ارائه ی بازخورد در صورت لزوم و کوشش برای رفع اشکال های نوشتاری و تکمیل کردن کمبودها.

۶ - ارزش یابی از میزان کارایی فعالیت هایی که برای آموزش کلمه ها ی جدید و... انجام شده است.

۷ - در پایان همه ی این اهداف املا می توان گفت : هدف املا برای ارزشیابی از میزان توانایی نوشتاری دانش آموزان است .

نوشتن شکل ( املا ) یک کلمه به چند دلیل ، از خواندن آن کلمه مشکل تراست . زیرا درحین خواندن متن یک درس ، کلمه ها و عبارت ها یی که در کنار هم قرار می گیرند به فهم یک دیگر کمک می کنند . و یا با بکارگیری فن هجی خوانی ، کلمه ها را می خوانند . یا در نهایت ، درک معنی بعضی از کلمه ها و عبارات در یک متن ، به هر دانش آموزی کمک می کند که بتوانند از عهده ی خواندن متن درس برآیند . و...

حال آن که برای املا ی کلمه ها چنین نیست . درست نوشتن یک کلمه توسط دانش آموزان در یک متن ، نمی تواند عامل و دلیلی برای درست نوشتن دیگر کلمه های آن متن شود .

گاهی دانش آموزانی هستند که می توانند متن درس ها را حتی اگر شده به سختی بخوانند . اما همین دانش آموزان ، نمی توانند کلمه های آن متن را به درستی بنویسند . این گروه از افراد اشکال های نوشتاری فراوانی دارند . البته دست یابی به مهارت نوشتن کاری غیر ممکن نیست و نخواهد بود . بلکه باید دانست که رفع اشکال های نوشتاری کمی دشوار است .

برای این که روحیه ی نا امیدی و ناتوانی در این گروه از دانش آموزان تقویت نشود ، باید شرایطی را فراهم ساخت که با علاقه مندی مناسبی روش های رفع اشکال نوشتاری را بپذیرند . به همین دلیل باید به این گروه از دانش آموزان گفت :

یادگیری املا ی کلمه ها روش های مختلفی دارد . به همین دلیل هر کدام از شما ممکن است با روش خاص و متفاوتی بتوانید املا ی کلمه ها را یاد بگیرید .

راهی که برای شما تعیین کردم راه موفقیت شما در نوشتن است . پس رعایت کردن آن ضروری است . زیرا شما را در نوشتن توانمند می سازد .

بیان چنین نکته هایی ، دانش آموزان را با شیوه ی مطمئن کار برای آن ها آشنا می کند . این آشنایی ، ضمن این که موجب اطمینان خاطر می شود ، علاقه مندی دانش آموزان را در انجام فعالیت های نوشتاری ارتقا می دهد .

گاهی مشاهده می شود دانش آموزانی که ضعف املائی دارند ، از طرف همکلاسی ها و دیگر افراد ، مورد سرزنش قرار می گیرند . این رفتار دیگران ، اثر بسیار بدی را بر جای می گذارد . زیرا دانش آموز به غلط باورش می شود که از دیگران ناتوان تر

است و نخواهد توانست اشکال های خود را در نوشتن بر طرف کند . لذا باید توجه داشت تا چنین تفکری در کلاس حاکم نشود .

در آموزش املا ( قبل از ارزش یابی ) لازم است به نکلت زیر توجه شود :

**الف :**

وقتی قرار است هدف املا گفتن در کلاس ، صرفاً « آموزش » نوشتار باشد ، برای جلوگیری از شک و تردید احتمالی دانش آموزان در نوشتن کلمه ها و عبارات ، لازم است در تهیه ی متن « املا ی آموزشی » بگونه ای عمل شود که یکنواختی و ترتیب جمله های متن درس حفظ شود . بنابراین متن « املا ی آموزشی » باید و یا بهتر است بدون هر تغییری ، عیناً جمله های متن درس باشد . زیرا در چنین شرایطی این گروه از افراد ، کلمه ها و عبارت های متن درس را در کنار هم بهتر بخاطر می سپارند . هدف این است که « املا ی آموزشی » بتواند به دانش آموز کمک کند تا به دلیل حفظ بودن طوطی وار کلمه ها و عبارات ها از عهده ی نوشتن آن برآید . ( احتمال حفظ طوطی وار کلمه ها و ... در این گروه وجود دارد . بهتر است از این توانایی دانش آموز ، برای پایه ریزی پیشرفت های بعدی و حفظ و نگهداری دائمی شکل کلمه در ذهن کودک استفاده شود . )

**ب :**

در مراحل پیشرفته تر « املا ی آموزشی » و در زمان های بعد از تمرین نوشتن مرحله ی « الف » که تا حدودی حافظه ی ذهنی دانش آموز را تقویت می کند ، لازم است در تهیه ی متن « املا ی آموزشی » بگونه ای عمل شود که ، قسمت های مختلفی از متن درس گزینش و انتخاب گردد . ( ممکن است از همه ی متن درس جمله ها انتخاب شود . ) در چنین شرایطی باید به کمک بعضی از واژه های معمولی بین جمله ها ارتباط برقرار شود . هدف این نوع از متن املا برای آن است که به دانش آموز کمک کند تا از حفظ کردن طوطی وار کلمه ها و ... خارج شود . این نوع از متن املا ی آموزشی ، سطح نوشتاری را بالاتر می برد .

**پادآوری :**

هدف از گفتن « املا ی آموزشی » آموزش دادن شکل نوشتاری کلمه به دانش آموزان است .

لذا در انجام فعالیت های املا یی « الف » و « ب » در کلاس درس و یا انجام دادن فعالیت های خارج از کلاس ، باید سعی و تلاش کرد تا با راهنمایی های لازم و در صورت نیاز با مطابقت دادن متن های انتخابی املا ی آموزشی ، به هر نحوی از غلط نویسی کلمه ها در دانش آموزان جلوگیری شود . تولید دانش آموز با شکل غلط کلمه رویه رو شود . لازم است برای دانش آموزانی که مشکل نوشتاری دارند ، تا مدت ها املا نویسی آن ها ، نوشتن متن های « آموزشی » باشد . حتی باید در موقع نوشتن متن املا ی از نوع ارزش یابی هم برای مدتی از جانب معلم کنترل و راهنمایی شوند . البته همراه با این



نوع از فعالیت ها، باید تحت عنوان تکلیف درسی و تکلیف شب تمرین های مناسبی هم انجام دهند تا تسلط و شناخت بیش تری نسبت به کلمه ها پیدا کنند .

گر خویشتن پرستی ، کی ره بری به ایمان در دین خود پرستان ، ایمان چه کار دارد  
( خواجهی کرمانی )

در تهیه ی متن اصلی ( املای ارزش یابی ) باید به نکات زیر توجه داشت :

۱ - اگر در کلاس دانش آموزانی باشند که مشکل نوشتاری دارند ، متن املا یی که برای ارزش یابی از آن ها تهیه می شود ، بهتر است حداقل یکی دو روز قبل از ارزش یابی آماده گردد .

جمله هایی که متن املا ی اصلی را تشکیل می دهند ، بهتر است عینا متن کتاب درسی و یا انتخاب بند ها و قسمت هایی از جمله های یک درس نباشند . بلکه معلم باید با استفاده از واژه ها و عبارت های متن یک درس ، متن جدیدی با همان مفهوم بسازد . البته مفهوم متن تهیه شده باید قابل درک برای دانش آموزان باشد . دلیل چنین ویژگی در متن املا ی ارزش یابی ( هفتگی و ... ) عبارت است از :

⇨ اگر دانش آموزی هنوز کلمه ها و عبارت های متن درس را صوری یا همان طوطی وار در متن حفظ کرده باشد ، بخوبی شناسایی می شود . ( عموما این گروه از دانش آموزان کلمه های مشکل درس را که عینا از جمله های کتاب و بدون تغییر در ترتیب آن ها در متن باشد راحت تر می نویسند . اما اگر قالب جمله ها تغییر کند ، اغلب اوقات این افراد قادر به نوشتن کلمه های دشوار نیستند . )

⇨ وقتی متن املا معلم ساخته باشد ، شرایطی را فراهم می سازد تا معلم قبلا بتواند کلمه های را که اهمیت املا یی دارند و یا دارای قرار دادهای زبان آموزی جدیدی هستند از متن یک درس انتخاب کند و در متن املا بگنجانند. از طرفی هم بتواند با

ساختن متن املا ، از افزایش حجم و طولانی شدن جمله ها که موجب خستگی دانش آموزان می شود ، جلوگیری کند . ( اگر معلم بخواهد از متن درس عینا استفاده کند ، به دلیل حجم زیاد متن درس ، بخش هایی از کلمه ها و عبارات از قلم می افتند . )

۲- بهتر است قبل از انجام ارزش یابی متن املا ی اصلی تهیه شده ، در صورتی که معلم از توانایی عده ای از دانش آموزان مطلع است ، ح د اقل یک روز قبل از گفتن املا در کلاس ، از آن ها پیش آزمون به عمل آورد . ( پیش آزمون به نوعی همان آموزش است . ) حتی معلم می تواند متن املا ویا کلمه ها و عبارات های دشوار املا را در اختیار دانش آموزان مورد نظر قرار دهد . به آن ها بگوید :

این متن و یا واژه ها را به دقت نگاه کنید . همه ی این ها در متن املائی است که در جلسه ی بعدی باید آن را بنویسید . شما باید آن را دقیقاً مورد بررسی قرار دهید . شما می توانید با فرصتی که تا جلسه ی آینده دارید ، متن را چند بار بخوانید و نوشتن آن ها را تمرین کنید .

انجام این فعالیت ، زمینه را برای رشد در نوشتار دانش آموزانی که مشکل نوشتاری داشته باشند فراهم می سازد . زیرا به دلیل این که در نوشتن مهارت کافی ندارند ، تشنه ی دانستن می شوند . هرکدام از آن ها می خواهند زیرکانه از متن املا سر در آورند و بدانند ، متن اصلی را چه کلمه ها و عبارات هایی تشکیل داده است . پس وقتی مطلع می شوند ، از ترس و نگرانی آن ها کاسته می شود و مخصوصاً در زمان ارزش یابی از املا نویسی این متن ، اضطراب کم تری خواهند داشت . مهم ترین اثر این فعالیت این است که در زمان نوشتن متن اصلی ، حسی خوبی دارند . و احساس می کنند که با متن املا آشنایی دارند .

#### یادآوری :

گاهی افرادی تصور می کنند این نوع تمرین کردن بد آموزی است . فکرمی کنند دانش آموزان نوشتن واژه ها را یاد نمی گیرند . اتفاقاً با نمونه هایی که در دست است ، نشان می دهد بکارگیری این روش آموزش در مدارس ، نتیجه ی بسیار خوبی را به همراه داشته است . زیرا وقتی دانش آموزی برای نوشتن اضطراب نداشته باشد ، دست ، چشم ، گوش و زبان او همزمان به انجام فعالیت وا داشته می شود . چنین هماهنگی در حواس و اعضا ، تسلط فرد را افزایش می دهد . ( فراموش نکنیم تا زمانی که این افراد به مهارت لازم نرسیدند هم چنان هدف املا برای آن با رویکرد « آموزشی » است . )

۳- وقتی متن املا از قبل تهیه می شود ، هر واژه ای که در متن اصلی قرار داده می شود اعم از کلمه های دشوار ، قرار دادها و ... ، باید چند نکته در آن رعایت شود :

□ دانش آموزان از قبل شکل نوشتاری آن واژه ها را دیده باشند . ( قبلاً خوانده اند . )

□ تلفظ درست آن را شنیده باشند و خود تلفظ کرده باشند . ( درخواندن ارزیابی شدند . )

□ به اندازه ی کافی شکل نوشتاری آن را تمرین کرده باشند . ( انجام فعالیت نوشتاری )

۴ - برای مشارکت فعال دانش آموزان و استقبال آن ها از نوشتن متن املا ، بهتر است گاهی جمله های متن اصلی ، با پیشنهاد دانش آموزان تهیه شود . ( خصوصا کلاس هایی که مشکل نوشتاری بیش تری داشته باشند . ) به طور مثال :

مثلا معلم چند کلمه ( ۱۵ الی ۲۰ کلمه ) را از متن یک درس که اهمیت املائی بیش تری دارند به کلاس پیشنهاد می کند . ( ممکن است برای هر گروه از دانش آموزان دو سه کلمه در نظر بگیرد . به فرض ۶ گروه دانش آموز داشته باشد . ) از دانش آموزان خواسته می شود در گروه خود برای هر کلمه ، جمله ی با معنی بنویسند .

جمله ها توسط معلم روی تابلوی کلاس نوشته می شود . سپس با همکاری دانش آموزان ، جمله ها به صورت یک متن با معنی در می آید . ( ممکن است توسط معلم اجزایی به جمله ها اضافه و یا از آن حذف شود . )

پس از تهیه ی متن املا ، همه ی دانش آموزان کلاس آن را یک بار در دفتر خود بنویسند . سپس به آن ها گفته شود که در جلسه ی آینده ، متن اصلی املا همین نوشته خواهد بود . ( نوشتن جمله توسط دانش آموزان ، پیشنهاد حذف و اضافه کردن به اجزای جمله ها ، موجب شناخت بیش تر آن ها می شود . زیرا شکل واژه ها را بخاطر می سپارند . )

۵ - گاهی لازم است برای جلوگیری از زیاد شدن حجم متن املا ، فعالیت زیر انجام پذیرد :  
الف - واژه های ساده و تکراری معمول مانند : را ، در ، با ، که ، من ، از ، برای و ... که عمودا دانش آموزان مشکل نوشتاری در این نوع کلمه ها را ندارند ، در متن اصلی بسیار کم شوند . ( گاهی دانش آموزان توانا هم به دلیل ساده بودن این نوع از کلمه ها ، آن ها را از قلم می اندازند . )

ب - معلم متن اصلی املا را با ویژگی خاصی برای کلاس تهیه می کند . با این تفاوت که متن املا اصلی را روی ورقه ای می نویسد و به تعداد همه ی دانش آموزان کلاس آن را تکثیر می کند . اما در این متن املا ، کلمه ها و عبارات هایی که اهمیت املائی دارند را از متن اصلی حذف می کند و جای آن را خالی می گذارد . ( عموما کلمه های ساده و معمولی در متن نوشته می شوند . ) در ساعت املا نویسی ، این ورقه را در اختیار همه دانش آموزان قرار می دهد . هر کدام از این افراد موظفند وقتی معلم متن املا را برای کلاس قرانت می کند ، به متن نگاه کنند و هر قسمت از متن املا را که توسط معلم از قلم افتاده است بنویسند .

چنین متنی به ظاهر کوتاه است و حجم کمی دارد . اما موجب می شود تا دانش آموزان در هنگام نوشتن املا ، این فرصت را داشته باشند که هم درباره ی کلمه ها و عبارات های نوشته شده و هم خصوصا آن دسته از کلمه هایی که از قلم افتاده اند فکر کنند . و کلمه ها را بررسی نمایند . البته می توان ارزش یابی پایانی را به عهده ی خودشان گذاشت .

۶ - گاهی لازم است برای عده ای از دانش آموزان که مشکل نوشتاری دارند و خصوصا کُند نویس هستند ، متن اصلی با ویژگی خاصی همانند متن قبلی « ب » تهیه شود . اما

باید پس از تهیه ی متن اصلی املا ، معلم بعضی از کلمه ها و عبارت های متن اصلی را که این دسته از دانش آموزان در آن مشکل دارند را حذف کند و جای آن را در متن خالی بگذارد . این متن ناقص املا، روی ورقه ای تکثیر شود و فقط در اختیار کسانی قرار گیرد که مشکل نوشتاری کند نویسی دارند. وقتی معلم متن املا را برای کلاس می خواند هر کدام از این افراد موظفند متن ناقص املا را خط ببرند . ضمن خط ببری ، صامت خوانی کنند . و هر قسمت از متن املا را که از قلم افتاده است ( توسط معلم نوشته نشد ) به موقع بنویسند .

بقیه ی دانش آموزان باید همانند جلسات عادی متن را در دفتر خود بنویسند .

تهیه ی چنین متنی برای این دسته از دانش آموزان چند اثر آموزشی دارد :

❖ به دلیل حجم کم ، دانش آموزان کند نویس ، همراه دیگران نوشتن را هم زمان تمام می کنند . و بطور طبیعی در موقع نوشتن ، عقب نمی مانند .

❖ در هنگام نوشتن املا این فرصت را پیدا می کنند تا درباره ی کلمه ها و عبارت های حذف شده تحلیل بیش تری داشته باشند . ( حتی معلم می تواند بهتر آنان را کنترل کند .

(

❖ روحیه ی مشارکت انجام فعالیت ، در آن ها تقویت می شود .

۷ - وقتی متن املا تهیه می شود ، در همه حال باید همه ی جمله ها و عبارت های تشکیل دهنده ی آن به هم ارتباط منطقی داشته باشند . متن املا باید درباره ی موضوع خاصی باشد . زیرا در هنگام نوشتن ، موجب جلب توجه دانش آموزان می شود . و آن ها را به ادامه دار بودن مطالب و نوشتن متن املا می کشاند . اما اگر متن املا از جمله ها و یا بندهای جدای از هم ( مستقل از دیگری ) باشند ، دانش آموز را وا می دارد هر لحظه خود را در جریان معنی و مفهوم متفاوت دیگری قرار دهد . به همین دلیل دانش آموز در هنگام نوشتن املا ، نمی تواند بین خود و عبارت ها ارتباط برقرار کند . و بگونه ای خواهد شد که خود را در جمله ها بیگانه فرض می کند . این عمل دقت را کاهش می دهد .

۸ - متن املا باید بگونه ای تهیه شود که شروع و پایان مناسبی داشته باشد . مثلا اگر موضوع آن سرگذشت افرادی ، رخ دادن یک اتفاق جالب و یا نکته ی اخلاقی و تربیتی کارهای روزمره است ، باید آغاز مناسب و پایان مطلوبی داشته باشد . در متن املا ، بهتر است مفاهیم در قالب جمله های ساده شروع شود و در پایان به جمله های دشوار ختم گردد . در انتخاب جمله ها باید سعی شود جمله ها چندان طولانی نباشند . زیرا درک و فهم معانی را از جمله ها مشکل می کند .

۹ - در متن املا ، چه واژه هایی که از اهمیت املائی برخوردارند و چه واژه های ساده ، نباید بیش از حد معمول در متن تکرار شوند . اغلب اوقات تکواری زیاد واژه ها در متن املا ، چند اثر منفی دارد . مانند :

❑ حساسیت شنوایی را کم می کند .

❏ موجب انحراف در دقت می شود .

❏ خستگی و دلزدگی ایجاد می کند .

❏ افزایش حجم املا را به همراه دارد . ( گاهی حجم زیاد دانش آموز را می ترساند . )  
این که یک کلمه در متن املا چند بار تکرار شود ، خیلی تعیین شده نیست . اما عموماً برای یادگیری کلمه ها ی جدید در پایه ی اول سعی می شود حداکثر ( ۴ ) بار در متن ها تکرار شود . البته باید توجه داشت ، کلمه هایی که اهمیت املائی دارند و یا دشوارند ، در یکی دو جمله ی متوالی متن املا آورده نشوند . بلکه در کل متن پراکنده شوند تا در ظاهر به چشم نیاید . ( از جمله های ساده شروع شود و در نهایت به جمله های دشوار ختم شود . )

۱۰ - متن املا باید متناسب با سطح یادگیری و توانمندی نوشتاری کلاس باشد . هر متن املائی باید با هدف آن مطابق باشد . نمی توان صرفاً هر نوشته ای را متن املائی ارزش یابی دانست .

یاد آوری :

همیشه اولین املائی کلاسی (شروع سال تحصیلی) باید دارای متنی بسیار روان و ساده باشد

تا اکثریت فراگیران در همان آغاز پایه ی جدید بتوانند از عهده ی نوشتن آن بخوبی برآیند

این عمل حس اعتماد به نفس را در قدم های اول سال جدید بالا می برد . چه بسا ممکن است هر دانش آموزی بگوید من قادر به نوشتن متن جدید بودم و برای من کار ساده ای بود .

۱۱ - حجم متن املا ی ارزشیابی ، از نظر تعداد کلمه ها و جمله ها باید متناسب با توانایی دانش آموزان هریک از پایه های ابتدایی باشد . در پایه ی اول حد اکثر ده جمله ی متوسط کتاب و در پایه های پایانی تا ( ۱۸ ) سطر کتاب پیشنهاد می شود . ( عده ای حجم متن املا را بر اساس تعداد واژه ها مورد توجه قرار می دهند . مثلاً از حداقل « ۴۵ کلمه برای پایه ی اول ابتدایی تا حداکثر « ۲۵۰ کلمه برای پایه های پایانی ) اما باید بگونه ای باشد که بتوان ویژگی لازم را در آن رعایت کرد .

۱۲ - انتخاب واژه ها در جمله های متن املا ی هفتگی ( ارزش یابی ) باید دارای ویژگی های مورد نیاز املائی باشد . نه آن که از روی متن کتاب درسی بدون هیچ تغییری املا گفته شود . ( اغلب حجم متن درس ها زیاد است . چه بسا بخش هایی که اهمیت املائی دارند از متن املا حذف می شوند . ) بطور مثال :

⇨ قرار دادهای جدید زبان آموزی آموزش داده در متن یک درس باید در متن املا باشد

⇨ کلمه های جدید در متن هر درس چه دشوار و چه کلمه هایی که اهمیت املائی دارند باید در متن املا گنجانده شود . مانند کلمه هایی که در آن ها نشانه های یک صدا و چند شکلی یا چند شکل و یک صدا و ... آمده است .

اگر متن املا برای ارزش یابی پایان نوبت و یا پایان سال تحصیلی و یا تعیین میزان پیشرفت تحصیلی باشد ، به دقت بیش تری نیاز دارد . زیرا باید واژه هایی برای متن اصلی انتخاب شوند که تمامی حروف الفبای فارسی در قالب واژه ها ، قراردادهای ، استثناهای نوشتاری واژه ها ، کلمه های بزرگ و غیره در کلمه هایی که متن املا را می سازند ، بکار گرفته شود .

متن املا ی تهیه شده در نمونه ی «ص» ، نشان می دهد که برای ارزش یابی پایان سال تحصیلی پایه ی اول ابتدایی است . اما متن به درستی تهیه نشد . و از اعتبار خوبی برخوردار نیست . زیرا در این متن ، کلمه هایی موجود نیست که در آن ها حروف ح ، ذ ،

ژ ، ص ، ط ، ظ ، ع ، غ و همچنین قراردادهایی مانند : « تشدید » و « خوا » بکار گرفته شده باشند .

### ۱۳

خواندن متن املا ی هفتگی ( ارزش یابی ) در کلاس هم اصولی دارد . مثلا معلم باید قبل از این که دانش آموزان به نوشتن املا بپردازند ، متن کامل املا را یک بار برای آن ها بخواند . سپس کمی درباره ی آن گفت و گو کنند . تا دانش آموزان از متن املا مطلع شوند . قرائت املا قبل از ارائه ی آن موجب می شود افراد در حین نوشتن ، کم تر دچار غلط های سمعی شوند . حتی آمادگی بهتری برای نوشتن پیدا می کنند . زیرا در جریان نوشتن املا ، دانش آموزان حس می کنند از قبل با متن املا آشنا هستند .

#### در هنگام گفتن املا ، رعایت نکاتی ضروری است .

- وقتی معلم متن املا را در کلاس برای دانش آموزان می خواند ، به محض برخورد کردن با واژه ای که اهمیت املائی دارد و یا دشوار است ، گاهی لازم است در صورت داشتن معنی ساده تر ، معنی آن کلمه بیان شود . بیان معنی کلمه کمک می کند تا دانش آموز شناخت بیش تری از کلمه پیدا کند . چه بسا بیان معنی ، مانع از غلط نوشتن کلمه می

شود. چنین اقدامی از جانب معلم، آموزش املاي کلمه هاست. البته در املايي که برای ارزش يابی محض و يا امتحان املاي باشد، چنین راهنمایی هایی انجام نمی شود.

● گاهی در متن املا، کلمه هایی قرار دارند که دارای حروف یک صدا و چند شکلی ها هستند. و اغلب ممکن است چنین کلمه هایی دارای کلمه های هم خانواده ی ساده تری هم باشند. لذا معلم در هنگام خواندن چنین کلمه هایی، یکی دو کلمه ی هم خانواده ی آن را می گوید. زیرا از این طریق ( شباهت در شکل املايي ) دانش آموز به تشخیص شکل درست کلمه هدایت می شود. از طرفی، آموزش این دسته از کلمه ها به دلیل داشتن حرف های مشترک و معنی شبیه به هم، کامل تر می شود. ضمن این که بیان کلمه های هم خانواده، دامنه ی گنجینه ی لغات را گسترش می دهد.

● بطور مثال: فرض کنید در متن املايي، دو کلمه ی « عالم » و « محصولات » آمده باشد. معلم به محض رسیدن به کلمه ی « عالم و محصولات » در هنگام قرائت متن املاي می داند دو سه نفری در نوشتن آن ها دچار مشکل می شوند لذا به فراگیران می گوید:

- بچه ها، کلمه ی « عالم » با کلمه های « علوم » و « علم » هم خانواده است.

همچنین برای کلمه ی « محصولات » می گوید: بچه ها، این کلمه با کلمه های « حاصل » و « محصول » هم خانواده است.

بیان هم خانواده ی بعضی از کلمه ها برای رفع اشکال املايي کلمه هایی که دارای حرف های یک صدا و چند شکلی اند یکی از روش های مناسب رفع اشکال است.

● باید به دانش آموزان فهماند که نوشتن املا، به توجه کردن، دقت نمودن، گوش دادن، سکوت کردن و آمادگی لازم آن ها نیاز دارد.

● دانش آموز باید یاد بگیرد که همیشه دقت کند تا املا کلمه ها را با خط خوش و به درستی بنویسد. ( البته باید توجه داشت، درست نوشتن کلمه خاص ساعت املا نیست. )

● آن ها باید هر کلمه ای را که می نویسند، کاملا مورد بررسی قرار دهند. هرگز نباید شریطي فراهم شود که نوشتن کلمه سرسری باشد. حتی شریطي فراهم می شود که:

= گاهی از آن ها خواسته شود متن املاي نوشته شده ی خود را صامت خوانی کنند.

= گاهی به دلیل ضعف زیاد نوشتاری ممکن است خ واسته شود برای شناخت اجزای کلمه، آن را جز کنند. ( خصوصا کلمه هایی که بزرگ هستند. )

= گاهی ضمن کنترل نوشته های آن ها، در صورت بروز مشکل نوشتاری، لازم است به آن ها گفته شود کلمه و عبارات نوشته شده را با دقت نگاه کنند، تا متوجه اشکالات احتمالی آن شوند. و...

از آن جا که در هنگام نوشتن املا ، دانش آموزان آمادگی بیش تری برای یادگیری و آگاهی یافتن از شکل املائی کلمه دارند ، تذکر و توجه دادن دانش آموزان به نوشته های خود ، آن ها را هدایت می کند تا درک درستی از املا کلمه پیدا کنند . دانش آموزانی که مشکل نوشتاری دارند ، باید برای مدتی مستمراً کنترل شوند و به موقع به آن ها تذکر داده شود . نباع شرایطی فراهم شود که شکل کلمه ای را غلط بنویسند . ( غلط نویسی باید جلوگیری شود . ) وقتی دانش آموز در هنگام نوشتن املا احساس نیاز می کند ، باید بلافاصله راهنمایی لازم به عمل آید . ( مگر در زمانی که آموزش های لازم داده شد و املا صرفاً برای ارزش یابی از میزان یادگیری و برای جمع آوری اطلاعات از میزان پیشرفت آن ها می باشد . ) با توجه به تفاوت های فردی ، ممکن است گاهی باتذکر ساده ای اشکال نوشتاری بعضی از دانش آموزان برطرف شود .

- گاهی در متن املا ، کلمه هایی آورده می شوند که نکته های خاص زبان آموزی و یا همان قراردادهای زبان فارسی اند . بروز مشکل نوشتاری این نکته ها را در گروه دسته بندی اشکالات املائی ، از نوع « آموزشی » می دانند . اغلب ممکن است دانش آموزان زیادی در شناخت آن ها دچار مشکل شوند . مانند رسم الخط واژه ها ، علامت تشدید ، الف و لام ، الف مقصوره ، واو معدوله و ... بطور مثال :

☺ فرض کنید در متن املائی ، کلمه ی « جلو » برای اولین بار آمده باشد . ( در این کلمه حرف « واو » صدای « ا » دارد . ) لذا معلم به دلیل آشنایی قبلی که از دانش آموزان کلاس خود دارد ، بخاطر جلوگیری از غلط نویسی عده ای از آن ها به محض رسیدن به کلمه ی « جلو » در هنگام خواندن متن املا به دانش آموزان می گوید :

↔ بچه ها ، این کلمه دارای قرار دادی است که از قبل با آن آشنا شدید . درباره ی این نوع از کلمه ها به اندازه ی کافی توضیح داده شد . کلمه ی « جلو » هم ، مانند کلمه ی « خود » است . ( وقتی معلم چنین تذکری می دهد و کلمه ی جدید را با کلمه ی « خود » می سنجد ، به این معنی است که در این کلمه حرف « واو » دارای صدای « ا » است ، اما بدون این که معلم مستقیم به آن اشاره کند . زیرا آن ها قبلاً با واژه ی « خود » آشنا شدند . )

البته باید توجه داشت وقتی معلم مجبور می شود در هنگام خواندن متن املا ، تذکر بدهد و یا دانش آموز را راهنمایی کند ، این به معنی « آموزش املا » است نه ارزش یابی آن .

نکته :

اغلب اوقات اتفاق افتاده است دانش آموزانی که توانایی خوبی در نوشتن دارند ، به این توجه دادن ها و تذکرات معلم به بعضی از دانش آموزان مشکل دار به معلم کلاس اعتراض کنند . در صورتی که راهنمایی و تذکر معلم موجب تکمیل دانسته های دانش آموزان توانا هم می شود . اما باید به آن ها گفته شود :

- بچه ها ، هنوز در کلاس شما عده ای از دانش آموزان در مراحل اولیه ی یادگیری املا کلمه ها هستند . این اتفاق برای هر دانش آموزی رخ می دهد . ولی عده ای از



شما از این مرحله گذر کردید و قادرید بدون راهنمایی متن املا را به درستی بنویسید. همه باید کمک کنج تا این گروه هم هر چه زودتر از این مرحله بگذرند. لازم است آموزش و فراگیری این دسته از کلمه ها که در گروه اشکالات « آموزشی » هستند با انجام دادن تمرین و تکلیف های مناسب انجام پذیرد. تا این که کم تر به جلسه ی آموزش املا کشانده شود.

گاهی ممکن است فقط توضیحات و راهنمایی های غیرمستقیم برای رفع اشکال نوشتاری بعضی از افراد کلاس موثر نباشد. بنابراین لازم است در چنین شرایطی هنگام قرانت متن املا، شکل کلمه هایی که از نظر املائی دشوارند به دانش آموز مورد نظر نشان داده شود. زیرا همانطور که گفته شد باید از غلط نویسی دانش آموز جلوگیری شود. وقتی از غلط نویسی دانش آموز مطلع هستیم چه دلیلی دارد که او باز هم غلط بنویسد و ما هم غلط گیری را انجام دهیم. این عمل ما به قول معروف دردی را دوا نمی کند. بطور مثال:

☺ فرض کنید در متن املا یی واژه ی « بعثت » آمده است. معلم می داند دانش آموزان مورد نظری آن را غلط می نویسند. یعنی با گفتن معنی این کلمه و یا هم خانواده ی آن، مشکل بر طرف نمی شود. لذا معلم کلمه ی « بعثت » را روی تابلوی کلاس می نویسد. سپس کلمه را از نظر شکل ظاهری مورد تجزیه و تحلیل قرار می دهند. یعنی درباره ی شکل کلمه گفت و گو می شود. معلم می گوید:

= به این کلمه در روی تابلو نگاه کنید. در این کلمه صدای « ا » بعد از حرف « ب » با کدام حرف آمده است؟

= بچه ها به صدای « س » توجه کنید، با حرف « ث » آمده است. باید شکل آن را به خاطر بسپارید. ( مثل آمده ی عینی کلمه، آن هم در زمان نوشتن املا، شناخت کلمه را افزایش می دهد. و یادگیری کامل ترمی شود. )

وقتی دانش آموز کلمه را دید و به توضیحات معلم درباره ی کلمه گوش داد، معلم کلمه را از روی تابلو پاک می کند. اما دانش آموز نباید بلافاصله کلمه را در دفترش بنویسد. بلکه از او خواسته می شود تا بگوید:

= کلمه ی روی تابلو چه بود؟

= صدای « ا » با چه حرفی نوشته شد؟

= صدای « س » با کدام شکل نوشته شده بود؟ ...

این پرسش و پاسخ و توضیح خواستن از دانش آموز مورد نظر برای این است که بتواند شکل ظاهری کلمه ی « بعثت » را در ذهن خود مجسم کند. به همین دلیل وقتی کلمه از روی تابلو پاک شد، مکث صورت گرفت تا این اتفاق رخ دهد. لذا پس از توضیحات و بررسی شکل کلمه ی پاک شده، از دانش آموز خواسته می شود حالا کلمه را بنویسد.

انجام دادن چنین فعالیتی دانش آموزانی را که مشکل نوشتاری دارند، امیدوار می سازد. اتفاقاً ارتباط آموزشی خوبی بین معلم و دانش آموز برقرار می کند. اتفاقاً این گروه از دانش آموزان کم تر درباره ی شکل کلمه با معلم ارتباط برقرار می کنند. لذا وقتی

درباره ی کلمه و شکل آن صحبت شود و تحلیل مناسبی صورت پذیرد ، موجب می شود دانش آموز شناخت عمیقی از واژه ها پیدا کند و هم چنین با معلم ارتباط پیدا کند .  
اغلب مشاهده می شود دانش آموزان وقتی کلمه ای را می خوانند ، نمی توانند درباره ی آن کلمه حرف بزنند . یعنی توانایی بررسی شکل ظاهری کلمه را ندارند . نمی دانند که با دیدن کلمه باید چه چیزی درباره ی آن بگویند . لذا انجام چنین فعالیت هایی ، توانایی تحلیل کردن را در دانش آموزان رشد می دهد .

**نکته :**

ممکن است بعضی ها فکر کنند این عمل معلم ، دانش آموز را از تلاش و سعی در یادگیری واژه ها باز می دارد . شاید بگویند هر وقت مشکلی داشتیم معلم خود می گوید . حال این که همه می دانیم ، دانش آموز در زمان نوشتن واژه ها دقت و توجه بیش تری را نسبت به خواندن و یا پاسخ دادن پرسش ها و ... در زبان آموزی دارد . زیرا می خواهد از شکل درست کلمه مطلع شود . آماده است که به او گفته شود ، آیا درست فکر می کند و یا نه .

اما نکته ای که نباید فراموش شود این است که باید قبل از رسیدن به مرحله ی املا نویسی ،

دانش آموزان این گروه با انجام دادن فعالیت ها و تمرین های مناسب در زمان تدریس خواندن و نوشتن متن درس و مرور آن در کلاس و انجام دادن تکلیف شب و ... اشکال ها به اندک برسد . نباید رفع اشکال های نوشتاری دانش آموزان آن هم در حجم وسیع به این مرحله از آموزش برسد . اگر به این مرحله رسید چاره ی کار برای رفع اشکال همین است . البته باید توجه داشت تشخیص این عمل با معلم است نه دیگران .

البته همچنان عده ای از افراد به هر شیوه ای راهنمایی کردن دانش آموزان را در مرحله ی چهارم ( ساعت گفتن املا ) با تردید می نگرند . به اعتقاد این افراد کنترل کردن و راهنمایی ، آن ها را متکی به معلم و دیگران بار می آورد . و از طرف دیگر هم ، خود باوری و استقلال آن ها را در نوشتار می گیرد .

لذا در چنین کلاس هایی رسیدن به مرحله ی توانایی نوشتاری و بر طرف شدن اشکال املایی زمان بر بود . گاهی تا سال تحصیلی بعد هم چنان ادامه داشت . ( البته به شرطی که در سال بعد همان شیوه ها بکار برده شود . در غیر این صورت ماندگار خواهد بود .

(

حال آن که باید به این نکته توجه داشت ، اقدام چنین کاری از طرف معلم اولاً برای این دسته از دانش آموزان در کلاس برای « آموزش املا » است . بنا براین همان طور که خواندن واژه ها را با بکارگیری شیوه های مختلف آموزش می دهیم و تکرار می کنیم ، مثلاً :

= کلمه هاو عبارات را تلفظ می کنیم از دانش آموزان می خواهیم همان را تکرار کنند .  
= اگر اشکالی در تلفظ آن ها وجود داشته باشد ، مجدداً خواسته می شود تا خواندن عبارات و کلمه ها را تکرار کنند .

= می خواهیم به خواندن دیگران توجه کنند . سپس خواندن را تکرار نماید .

= می خواهیم با اعراب گذاری تلفظ را اصلاح کنند . و ...

پس باید نوشتن واژه ها را هم با شیوه های مختلفی به آن ها آموزش داد . زیرا نباید چشم دانش آموزان در ابتدایی با شکل غلط کلمه آشنا شود . بنابراین هر زمان که کلمه ای

آموزش داده می شود و دانش آموزان مهارت می یابند که بتوانند بخوانند و بنویسند، دیگر نهازی به این راهنمایی ها ندارند .

اگر مراحل رفع اشکال نوشتاری از همان ابتدا به خوبی انجام پذیرد . موجب می شود در بخش هایی ، راهنمایی کردن ها و انجام دادن تمرین ها کاهش یابد . اما این بدان معنی نیست که نسبت به مرحله ی چهارم ، دیدگاه منفی داشته باشیم . در صورتی که این مرحله از آموزش املا بسیار حساس ، فنی ، با اهمیت و ماندگارتر از دیگر مراحل آموزش املاست .

در طول چند سال نظارت از مدارس ( حداقل بیست سال ) این روش ها در کلاس های مختلفی مورد استفاده قرار گرفت . دانش آموزان زیادی پس از حداکثر دو ماه ، پیشرفت چشمگیری داشته اند . حتی در بعضی از کلاس ها به دلیل کسب مهارت نوشتن ، این گروه سرآمد دیگران شدند . زیرا با چنین آموزشی ، یادگیری صوری نخواهد بود . بلکه با تجزیه و تحلیل کردن بر روی کلمه ها و قراردادهای ، حافظه ی دیداری و شنیداری دانش آموزان بخوبی تقویت می شود . اتفاقاً این دسته از دانش آموزان پس از رسیدن به توانایی لازم ، دیگر نیازی به راهنمایی در مرحله ی نوشتن املا نداشتند .

• دانش آموزانی که مشکل املائی دارند ، بهتر است در هنگام نوشتن متن املا در جایی قرار بگیرند که معلم بتواند به موقع ، نوشتن هر کلمه ای را در آن ها کنترل کند . تا در صورت بروز اشکال نوشتاری ، راهنمایی لازم به عمل آید .

سرای مدرسه و بحث علم و طاق و رواق      چه سود چون دل دانا و چشم بینا نیست  
( حافظ )

در تصحیح املا ی دانش آموزان ، نکاتی باید رعایت شود . مانند :

املائی که به طور کامل توسط دانش آموزان نوشته می شود و برای ارزش یابی هفتگی است ، توسط معلم تصحیح شود . تصحیح املا باید با حضور دانش آموز باشد . دانش آموز باید روی صندلی در کنار تصحیح کننده و یا معلم بنشیند .

در هنگام تصحیح املا ، معلم باید متن املائی را که دانش آموز نوشت ، به کمک خود دانش آموز ، سطر به سطر بررسی کند . و در این بررسی ، باید املا ی دانش آموز را با متن اصلی املا که معلم تهیه کرده بود مطابقت دهند .

ضمن تصحیح و مطابقت دادن متن املا ، در صورتی که به اشکالی برخوردند ، اگر نیاز بود معلم باید راهنمایی های لازم برای نوشتار درست آن واژه و غیره را به عمل آورد . ( ممکن است این راهنمایی ها ، شفاهی و یا کتبی باشد . ) البته گاهی در هنگام مطابقت دادن املاي نوشته شده ي دانش آموز با متن اصلی املا ، دانش آموز خود به اشکال نوشتاری اش پی می برد . این توجه کردن ، بسیار با ارزش است . اگر به گفت و گوی دو جانبه ي بین معلم و دانش آموز ختم شود اثر ماندگارتری دارد .

توصیف مناسب از نتیجه ي کار و ارائه ي بازخورد و معرفی راه های جدید و موثر برای برطرف شدن اشکال نوشتاری دانش آموز ، باید با آرامش و اطمینان خاطر بیان شود . خصوصاً در ارائه ي بازخورد ، نباید موجبات نارضایتی دانش آموز را فراهم سازد . نکته هایی که گوشزد می شود باید زمینه را برای آموزش و یادگیری هموار سازد . برای بالا بردن حس اعتماد به خود و نشان دادن توانایی های نوشتاری دانش آموز ، لازم است در توصیف نتایج کیفی کار ، آن دسته از کلمه ها و عبارت هایی را که ارزش املاي داشتند و توسط دانش آموز به درستی نوشته شده است ، برجسته و شاخص شود . و اعلام گردد که چه خوب از عهده ي نوشتن آن ها برآمده است .

برای نشان دادن اثرات انجام دادن فعالیت های املاي دانش آموز ، اعم از خواندن و نوشتن ، لازم است در هر قسمتی از املاي خود که توانسته بود بر مشکل املاي خود فائق آید ، ویا توانسته است کلمه های دشواری را به درستی بنویسد ، کتبی و یا شفاهی به او گفته شود :

- چون در خواندن متن درس ها دقت کردی و تمرین های نوشتاری را به درستی انجام دادی ، باعث شد که بتوانی به خوبی کلمه ها و عبارت های جدید و دشوار را بنویسی . ( دانش آموز از این طریق ، از روند رشد خود مطلع می شود . )

باید براساس میزان توانایی فردی ، قضاوت درمورد درست نوشتن املاي کلمه ها صورت پذیرد . در هر املا باید نتایج کار دانش آموز نسبت به نوشته های قبلی او مقایسه شود . تا مشخص گردد چه اندازه پیشرفت کرده است . پس تاکید براین است که کار هر فرد با خودش مقایسه شود . نه بادیگری . حتی در جمع بندی و نتیجه گیری از میزان رشد نوشتاری ، به تعداد واژه هایی که درست نوشته است بیش تر پرداخته شود . مثلاً در توصیف به دانش آموز اعلام شود :

دانش آموز عزیز ، از « ۲۵۰ » کلمه ي متن املا ، « ۲۱۰ » کلمه را به درستی نوشتی .

با توجه به این که در زمان تصحیح املا ، دانش آموز علاوه بر دقت در مقایسه ی کار خود با متن اصلی ، آمادگی بیش تری برای یادگیری و رفع اشکال نوشتاری دارد . لازم است توسط معلم وقت بیش تری صرف بررسی کلمه هایی شود که دانش آموز غلط نوشته است. زیرا هم باید با متن املا و یا کتاب درسی مطابقت دهند . و هم این که ضمن گفت وگو در باره ی آن ها ، با توجه به نوع اشکال در پایان تصحیح ، بازخورد مناسب برای رفع هر نوع از اشکالات داده شود . خصوصا لازم است نحوه ی انجام فعالیت های بازخوردی و دلیل آن برای دانش آموز بخوبی توضیح داده شود .

اغلب اوقات در زمان تصحیح املا کارهای غیر ضروری و بی ثمرکه ارزشی در رفع اشکال نوشتاری دانش آموزان ندارد انجام می گیرد . باید بطور جدی از آن ها خودداری شود .

### عادت های نادرست در تصحیح املا :

۱ -خط قرمز کشیدن روی کلمه های غلط و یا زیر آن ، کاری نامناسب است . متأسفانه از گذشته های دور به عنوان عادت درآمده است و از قبل معمول بود .

این اثرگذاری روی ورقه ، نگاه هر بیننده ی دیگری را به خود جلب می کند ، حتی اگر دانش آموز نخواهد چنین اتفاقی رخ دهد ، دیگران آن را با یک نگاه می بینند .

۲ -به رخ کشیدن غلط های نوشتاری در برابر حجم زیاد کلمه هایی که درست نوشته شد . در صورتی که باید به آموزش آن پرداخت و دلیل غلط نویسی کلمه هارا جستجو کرد .

۳ -

نصیحت کردن ، پنددادن ، اندرز گویی به دانش آموزانی که غلط املائی دارند . چه شفاهی و یا کتبی ، مثلا :

-پسرم ، دخترم ، باید دقت کنی ، این کار عیب است!

-بیش تر توجه کن! چرا حواست را جمع نمی کنی ؟

-ممکن است دیگران مسخره ات کنند ! و...

باید توجه داشت ، رشد در املا ویا برطرف کردن اشکال نوشتاری در ابتدایی با پند و اندرز صورت نمی گیرد . بلکه باید املا کلمه ها را خود یاد بگیرد . و شرایط مطلوب را برای یادگیری املا توسط دانش آموز ، فراهم ساخت .

۴ -

مورد سرزنش قراردادن دانش آموز در جمع دیگران و یا در حضور بزرگ ترها که ، تو همیشه چینی ، تو حتی قادر به نوشتن کلمه های تکراری و ساده نیستی . و... حال آن که بروز اشکال نوشتاری در کلاس درس گاه گاهی طبیعی است .

۵ -

نبیه کردن دانش آموز در برابر غلط های املائی ، اعم از ، زبانی ، شائی و...که مردود است.

۶ -

ورد سرزنش و اتهام قراردادن خانواده های دانش آموزان . مثلا گفته شود :  
چون خانواده های شما بی توجه اند ، چنین اشکال هایی در نوشتار شما وجود دارد .  
در صورتی که خانواده قادر به آموزش نیست . البته اگر قرار باشد خانواده به نظارت  
کردن  
کارها بپردازد ، نیاز به راهنمایی معلم دارد . املا را فقط معلم می گوید ، نه خانواده ،  
زیرا آن ها از اهداف املا فقط نوشتن را می دانند .

۷ -

افزودن به حجم تکلیف به عنوان جریمه دادن در مقابل غلط نویسی در املا .

۸ -

چند بار از روی هریک از غلط های املایی نوشتن .  
اغلب در کلاس ها مشاهده شد که تمرین کردن غلط های املای ی به عنوان بازخورد و  
راهکار مفید و مناسب بکارگرفته می شود . در صورتی که این کار ، اثر مطلوبی ندارد .  
زیرا فراوان دیده شد ، که همان کلمه ها را دانش آموز در متن املا ی بعدی هم غلط  
نوشته است . باید توجه داشت بعضی از کلمه ها ، نیازی به تمرین دوباره نویسی ندارند .  
گاهی ممکن است غلط نویسی کلمه ها به دلیل دقت نکردن و یا ساده بودن و از قلم  
افتادن و یا سمعی و ... باشد .

۹ -

نوشتن عبارت های نومیدکننده ، نامناسب و تخریب کننده ی ذهن کودک در پایان ورقه ی  
املا ، که غلط های نوشتاری داشته باشد . ( گاهی در املا هایی که غلط نوشتاری نداشتند  
هم ، چنین عبارت های نامناسب دیده شد . ) مانند : خیلی بد ، بسیار بد ، بد نوشتی ،  
دقت نکردی ، حواس پرت هستی ، توجه نداری ، آخر تاکی و ...

۱۰ - خط کشیدن روی تمام متن املای دانش آموز ، به دلیل داشتن اشکال های نوشتاری  
زیاد  
و گاهی نوشتن عبارت : غیر قابل تصحیح .

۱۱

نوشتن شکل صحیح کلمه ها توسط تصحیح کننده ، روی کلمه هایی که دانش آموز آن  
را غلط نوشته است . در صورتی که باید زمینه را برای اصلاح و تغییر در نوشته ی اولیه  
ایجاد کرد . اما متأسفانه ، نوشته های در دفترشان به عنوان یک سند خطا ، خود نمایی  
می کند . و برای همیشه باقی می ماند . اتفاقا فراوان دیده شد که این دسته از دانش  
آموزان در چنین شرایطی از نگاه کردن به کار نوشتاریشان توسط دیگران رنج می برند  
در صورتی که باید شرایطی را فراهم ساخت تا پس از تصحیح متن املا ، دانش آموزان  
با مطابقت دادن و توضیحات تصحیح کننده ، به اصلاح کردن غلط های املایی خود  
بپردازند .

وقتی درقبال انجام فعالیت نوشتاری دانش آموز ، چنین کارهای منفی ارائه شود ، فقط یأس و ناامیدی را تقویت می کند . دانش آموز اعتماد به نفس خود را از دست می دهد . از طرفی وقتی بازخورد مناسبی ارائه نشود ، این نوع غلط نویسی ادامه دارد . زیرا حتی زمانی که دانش آموز از روی متن درس ها رونویسی می کند و یا از روی کلمه های دشوار چند بار می نویسد ، باز هم شکل غلط کلمه را درنوشتار خود انتقال می دهد . پس باید فعالیت هایی را برای آنان تعیین کرد که انجام دادن آن ارزش املائی داشته باشد . بنابراین باید روش از روی هرکلمه ی غلط چند بار نوشتن را بطور جدی حذف کرد . زیرا نتیجه ی این روش ، بی رغبتی درانجام کار ، عجله در هنگام نوشتن و اضطراب را همراه دارد . باید دانش آموز را قبل از نوشتن متن املا ، به کمک بازخوردهای مطلوب برای نوشتن آماده کنیم .

برای آگاه شدن از چگونگی اجرای روش ها و میزان پیشرفت دانش آموزان در املا نویسی ،

چند نمونه از متن املا دست نوشته ی دانش آموزان در مدارس شهری و روستایی ، بدون ذکر نام آن ها و مدارس شان ارائه شد . نکته ی قابل توجه این است که وقتی با اشکال نوشتاری دانش آموزان در این کلاس ها روبرو شدم با همکاری معلم ان محترم کلاس ها ،

روش های پیشنهادی به دقت در مورد دانش آموزان بکارگرفته شد . دربازدید های مکرری

که از مدرسه داشتم دائما با معلمان ، مشورت صورت می گرفت .

این پیگیری ها در مورد روش آموزش ، عاملی گردید تا دانش آموزان فراوانی بتوانند بخوبی درنوشتن املا ، پیشرفت کنند . گاهی در کلاس هایی این پیشرفت به صد در صد هم رسیده بود .

دریکی از کلاس ها ، در ماه آذر به دانش آموز پایه پنجمی برخوردیم که بخاطر ضعف شدید نوشتاری و کسب نمره ی « صفر » درس املا ، در امتحان نهایی خرداد سال قبلش مردود شده بود . ( امتحان پایه ی پنجم ابتدایی در آن زمان ها نهایی بود . که طرح سوال آن از به عهده ی اداره ی آموزش و پرورش منطقه بود . ) با آن که مردود ی بود اما در امتحان نوبت اول ( آذر ماه ) سال جدید هم نمره ی صفرگرفته بود . با توجه به ارتباط خوب بین ما و معلم ، روش ها و راه حل های پیشنهادی با دقت کافی درباره ی او بکارگرفته شد . تا این که توانست در امتحان نوبت دوم همان سال آن قدر پیش برود که بخش فراوانی از کلمه ها را درست بنویسد . لذا با محاسبه ی دوازده غلط املائی ، نمره اش « ۸ » شد . فعالیت ها درباره اش ادامه یافت . تا نوبت سوم امتحانات رشد او چشمگیرتر شد . به طوری که در خرداد ماه آن سال ( ۶۷ - ۱۳ ) توانست در امتحان نهایی پایان سال ، متن املا را بدون غلط بنویسد . ( نمره ی بیست گرفت . )

در پایان باید گفت آیا تا به حال از خود سوال کرده ایم :

= چرا وقتی دانش آموز ، از مجموع ( ۲۰۰ ، ۳۰۰ ) کلمه ، فقط بیست کلمه را غلط بنویسد ناتوان می نامیم ؟ ( در ارزش یابی نظام قبلی این دانش آموزان مردود بودند . )

= واقعا دليل منطقی آن چیست؟ ( چقدر به درست نوشتن کمک می کند . )  
= آیا صرفا توجه به تعداد غلط ها ، یک اصل غیر قابل تغییر است؟  
= تکلیف آن همه کلمه هایی را که دانش آموز درست می نویسد چیست ؟ و...

## فصل سوم

سخن هر چه گویی ، همان

نگر تا چه کاری ، همان بدروی  
بشنوی

)

( فردوسی )

نقد و بررسی نمونه املاي دانش آموزان ابتدایی

۱) املاي دست نوشته ی دانش آموز « نمونه الف » ( متن عینا از کتاب درسی )



دروغگو  
چوبیان دروغگو

چوبیان سماه گاهی به دروغ فریاد می کرد تترک آمد تترک آمد (۱۰)

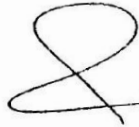
+ نجات گوسفندان سوس  
مردم برای نجات چوبیاها و گوسفندان به شوی او می درویدند

چوبیان می شنیدند و مردم همانمید نوسه (دروغ) گفته است - از  
قضا

غضا روزی گرگی به کله نزد چوبیان فریاد کرد و کک خواست مردم

گمان کرد نوسه باز (دروغ) می گوید هر چه هیچ کسی با کک او نرفت.

مافزگرگ گوسفندان او را ست + کسی  
دروغگو تنها درویدند و نهن خوا شد



ارزشی با این کی ده تمام

۲۱/۱۱/۷۲ خیل میر دست کن ده تمام

نقد و بررسی املائی نمونه ی « الف » (متن برگرفته از کتاب فارسی قبل از سال ۱۳۸۱)

نوع اشکال نوشتاری دانش آموز و دلیل آن به شرح زیر است :

۱ - کلمه های « دروغگو » ، « دروغ » ، « از قضا » در این متن ، به شکل های مختلف املائی غلط نوشته شد . مانند : دروغگو ، درق ، درغ ، غضا .

این نوع از اشکال نوشتاری حاکی از آن است که وقتی دانش آموز متن املا را می نوشت ، کنترل و راهنمایی صورت نگرفت . حال آن که ممکن بود با تذکره معلم و ارائه ی یک کلمه ی هم خانواده در زمان گفتن املا ، حداقل دانش آموز کلمه ی « دروغگو » را در یک متن به دو صورت نمی نوشت .

این نوع غلط نویسی دانش آموز ، نشان می دهد که « یک صدا و چند شکلی » را تشخیص نداده است . دلیل بروز این نوع از اشکال ، ضعف در « حافظه بصری » می باشد . زیرا دانش آموز در نوشتن یکی از کلمه های « دروغ » ، به جای حرف « غ »

، از حرف « ق » و در نوشتن کلمه ی « قضا » به جای حرف « ق » از حرف « غ » استفاده کرد .

۲ - برتلفظ درست بعضی از کلمه ها تسلط ندارد و یا این که بخوبی تلفظ کلمه ها را تشخیص نمی دهد . مانند : کلمه ی « چوپانی » که بصورت « چویان » نوشته شد

این نوع از غلط نویسی به دلیل اختلال و یا بروز اشکال در « حساسیت شنیداری » است . ( وقتی حرفی را دانش آموز در کلمه حذف می کند ، اغلب به دلیل بد تلفظ کردن و یا سمعی است . )

۳ - در متن املا ، کلمه ی « آمد » دوبار تکرار شد . هر بار علامت ( مد ) از قلم افتاد . در دیگر کلمه های این متن نیز علامت ( مد ) بکار رفت تا قضاوت درست تری ارائه شود . اما به نظر می رسد دانش آموز قانون صدای « آ » را در اول کلمه فراموش کرده باشد . البته فهم این قانون چندان مشکل نیست . لذا اگر در موقع نوشتن اولین کلمه ی « آمد » به او تذکر و یا توضیح داده می شد مسلماً در کلمه ی دوم علامت « مد » را درست می نوشت .

این نوع از اشکال را « آموزشی » می نامند .

۴ - در سطر دوم متن املا ، کلمه ی « گوسفندان » غلط نوشته شد . در قسمت بعدی املا ، این کلمه از قلم افتاد . اما می توان گفت غلط نویسی این کلمه به چند دلیل زیر است . مانند :

↪ ممکن است دانش آموز در حرفی که یک شکل دارند اما چند صدایی هستند ، مشکل داشته باشد . ( حرف « واو » را با صداهای مختلف « ا ، او ، و » فراموش کرده است . ) زیرا در این کلمه حرف « واو » را ننوشت . بنابراین مشکل « آموزشی » دارد .

↪ از آن جا که کلمه ی « گوسفندان » برای پایه ی دوم ابتدایی ، کلمه ی بزرگی است ، لذا دانش آموز قادر نبود اجزای کلمه را در ذهن خود کنار هم نگهدارد . می توان گفت بروز این مشکل به خاطر « دید حرکتی » می باشد .

↪ ممکن است دانش آموز از نظر تلفظ مشکل داشته باشد . ( یا ممکن است لهجه ی محلی هم دخالت داشته باشد . زیرا این املا از دانش آموز مدرسه ی روستایی است . )  
( چنین مشکلی « حساسیت شنیداری » است .

پدآوری :

بهتر بود هنگام نوشتن املا ، از دانش آموز خواسته می شد این کلمه را نگاه کند . و باتانی ، کلمه ی « گوسفندان » را بخواند . حتی اگر لازم بود ، گفته می شد این کلمه را جز کند . تا بتواند با بررسی هجی ، اجزای کلمه را تشخیص دهد .

۵ - دانش آموز ، در بیش تر کلمه ها ، تعداد نقطه و جای آن در حروف را تشخیص نداده است . این عمل نشان می دهد او تسلط کافی در مقایسه ی حروف با یکدیگر را ندارد . در متن املا کلمه هایی مانند : « چوپان » ، « نجات » ، « سوی » به صورت «

چویان « ، « نخات » ، « شوی » نوشته شده است . این نوع اشکال املائی را اصطلاحاً « دقت » می نامند .

۶ - درس‌سطر آخر متن املا ، عبارت هایی مانند : « فریاد زد » ، « گرگ گوسفندان او را درید . » از قلم افتاده است . به نظر می رسد متن با سرعت خوانده شد . و یا این که دانش آموز بسیار کند نویس است . اما آن چه بیش تر به چشم می آید این است که دانش آموز فرصت پیدا نکرد تا بتواند در جریان نوشتن و یا پایان کار ، یک بار هم که شده است ، به بررسی آن چه نوشته است بپردازد .

بنابراین لازم بود برای جلوگیری از بروز چنین اشکالی به دانش آموز در هنگام نوشتن املا ، تذکر داده می شد تا نوشته اش را بخواند . باید دقایقی وقت داشت تا کلمه ه ای از قلم افتاده را بنویسد . به دلیل این که همه ی کلمه های از قلم افتاده در این متن مشکل نیستند . مسلماً دانش آموز می توانست بعضی از آن ها را درست بنویسد . کلمه هایی مانند : « ماند » ، « او را » ، « گرگ » ، « زد » ، چندان مشکل نبود .

البته این اشکالات نشان می دهد که دانش آموز در « شنیداری » مشکل دارد . به همین دلیل است که کلمه ها را از قلم می اندازد . اما این ضعف ها راهکار مناسب خود را دارد . که در ادامه گفته خواهد شد .

نکته : ما به عنوان معلم و یا هر بزرگتر دیگری ، در املا نویسی دانش آموزان ، به نوشته های آن ها نیاز داریم . نه آن چه را که نمی نویسند !!!

پس نباید املا نویسی زمینه را برای ایجاد یاس و نا امیدي دانش آموز فراهم سازد . زیرا وقتی کلمه ای غلط نوشته شود ، با غلط گیری کلمه ها در نوشته اش به نوعی اشکال های نوشتاری دانش آموز به رخ او کشیده می شود . در پایان این بررسی ، می توان گفت این دانش آموز ، همه نوع اشکال های نوشتاری دسته بندی شده را دارد . مانند :

۱ - تشخیص در شناخت تلفظ درست کلمه ها (خواندن و شنیداری )

۲ - تسلط نداشتن در تشخیص « یک صدا و چند شکلی ها » ( دیداری )

۳ - فراموش کردن قرار دادهای زبانی کلمه ها ( آموزشی )

۴ - تشخیص اجزای حروف مانند : دندانه ، نقطه و... ( دقت )

نکته ی مهم :

درست است که نقدارانه شده در این مجموعه برای نتایج حاصل از هراملا براساس «ارزش یابی کمی» یعنی همان معیارنمره گذاری است که در سال های گذشته معمول بود . اما نتایج مفیدی که بکارگیری فعالیت های پیشنهادی دارد ، می تواند برای رفع اشکالات نوشتاری بسیار مفید باشد .

باید بدانیم « شناخت مشکل نوشتاری دانش آموز » و « ارائه ی بازخورد و تعیین فعالیت های مناسب » به نوع ارزش یابی بستگی ندارد . زیرا انجام ارزش یابی با هر رویکردی می خواهد به ارزشیاب اطلاعات بدهد . پس در ارزش یابی باید به سه نکته ی مهم توجه داشت :

= شناخت نوع اشکالات دانش آموز

= ارائه ی بازخورد مناسب از جانب معلم  
 = تعیین فعالیت هایی برای تمرین کردن دانش آموز  
 سعی شده است دراملاي شماره ی (۸) و (۹) بطور ویژه به ارزش یابی با رویکرد «  
 توصیفی» پرداخته شود .

برای رفع اشکال هایی املايي این دانش آموز چند  
 بازخورد پیشنهاد شد که درکلاس اجرا گردید .  
 مانند :

- ۱) مناسب ، علاوه بر آشنایی با تلفظ درست واژه ها ، کنترل به موقع هم از نحوه ی تلفظ او صورت پذیرد . ( کار مستمر ، عادت مطلوب ایجاد می کند . )
- ۲) باید در هنگام روانخوانی متن درس، فعالیت های مختلفی انجام می داد . نباید فقط صرفا خواندن از روی متن درس باشد . بلکه علاوه بر خواندن و کنترل از کار او در درست خوانی واژه ها ، دانش آموز باید :
  - به معنی کردن واژه ها ی جدید هردرس .
  - بررسی شکل ظاهری کلمه برای شناخت یک صدا و چند شکلی ها .
  - یافتن قراردادهای جدید در کلمه ها .
  - گفت وگو در باره ی کلمه های جدید و دشوار .
  - پاسخ دادن به پرسش های درس .
  - بیان یک جمله ی شفاهی برای کلمه های جدید و ادامه دادن همان جمله ی شفاهی با این شرط که هر بار کلمه ی دیگری را به آن اضافه کند . تا علاوه بر تقویت مهارت درک مطلب ، تسلط بیش تری از واژه ها پیدا کند .
- ۳) باید برای مدتی طولانی ، تمرین هایی در تکلیف شب ارائه شود که بازخورد برای رفع غلط املايي دانش آموز باشد . مانند :
  - بالا بردن « دقت » از طریق مقایسه ی کردن شکل حروف به کمک نقطه گذاری اعم از تعداد نقطه و یا جای آن در حروف . مانند نقطه گذاری در این حروف که ابتدا یکی است ،  
 اما با نقطه گذاری تغییر می کنند . مانند : ح ح ح ح ، ر ر ر ...

● ساختن کلمه های متفاوت با تغییر در نقطه گذاری و یا افزودن اجزایی در حروف کلمه ها مانند : رور ، رود ، حارک ، کرم ، ... ( زور ، روز ، زود ، خارک ، چارک ، گرم و ... )

● مقایسه ی کلمه های هم آوا با شکل متفاوت ، مانند : ( خیش ، خویش ) ، ( خوار ، خار ) ، ( قضا ، غذا ) و ...

● درک رابطه ی معنایی کلمه های هم آوا مانند : ( خواست ، خواست ) ، ( حیاط ، حیات )

● تشخیص کلمه هایی با قراردادهای جدید در هردرس ،

● استخراج کلمه هایی که حروف هم صدا و یا چند صدا دارند . و ....

۴ برای تقویت درتوالی شنیداری لازم است در زمان روان خوانی متن درس و همچنین فعالیت های نوشتاری ، گروه خوانی و گروه نویسی ( اسمیه و یا فعلیه ) مورد توجه قرار گیرد . کلمه به کلمه خواندن متن درس و نوشتن ، این مشکل را تشدید می کند .

۵ در زمان تصحیح املا و مطابقت دادن دست نوشته با متن اصلی ، باید به خوبی درباره ی ویژگی های درست کلمه های غلط نوشته شده تذکر داده شود . در صورتی که لازم باشد ، باز خورد کتبی در زیرورقه اش نوشته شود . ( معلم نباید شکل درست کلمه را در تصحیح ، بالای کلمه ها بنویسد . زیرا با این نوشتن فکر می کند کارش را در تصحیح املا تمام کرده است . بلکه باید دانش آموز خود با مطابقت دادن دست نوشته اش با متن اصلی ، به اشکالات خود پی ببرد و دلیل آن را بفهمد . )

یادآوری :

با بکارگیری روش های پیشنهادی ، دانش آموز پس از دو ماه انجام دادن فعالیت ها پیشرفت چشمگیری داشت .

.....  
اشکال های املایی چهار نوع اند که عبارتند از : شنیداری ، دیداری ، آموزشی ، دقت

۲ نمونه ی « ب » املای دست نوشته ی دانش آموز ، قبل از بکارگیری روش های رفع اشکال نوشتاری

## داستانه ابریشم

شاهان با نیکو خان ابریشم نضای خموی شیل مهمتر است. اما آیا می دانی <sup>می رانند</sup>

که ابریشم <sup>گلوه</sup> را به دست می آورند. ابریشم <sup>طبیعی</sup> تغیر کره های ابریشم تولید کنند

این کره های کوچک با تارهای لطف و مفک است. ابریشم که بدو خود

می نند خانه می درست می کنند. این خانه ابریشم بیله می گویند. کره

ابریشم دو یا سه هفته در بیله خود زندگی می کند. و کم کم یک پروانه تربیل

می شود. این پروانه بیله را سولاف می کند و از آن بارج می شود. سپس توخم می گذارد

از این توخم دوباره کره های ابریشم بیرون می آیند. غذای کره ابریشم

برگه درخت توت است. در کارخانه هر برفلی فیله از آن گاه که تربیل

به پربانه می شود نگه کره کوشنه شود تار هارا می تابند.

خالی بد چرا ؟

نقد و بررسی املاي نمونه ی « ب »

نوع اشکال نوشتاری دانش آموز و دلیل آن به شرح زیر است :

۱ - در تشخیص تلفظ درست واژه ها ، کاملاً اشکال دارد . کلمه هایی مانند :

ابریشم ← ابریشن ... پروانه ← پربانه ... سوراخ ← سولاخ

...

می دانید ← می دانی ... تبدیل ← تیریل ... نخ ← ناخ ...  
 معمولی ← معمولی ... کرم ها ← کرما ، در متن املا غلط نوشته شد .  
 این اشکال های نوشتاری نشان می دهد دانش آموز ، در تلفظ کلمه ها بطور جدی مشکل دارد . کلمه را بسیار بد و نادرست تلفظ می کند و یا حتی ممکن است کلمه ها را خوب نشنود . یعنی « حساسیت شنیداری » بسیار کم است .

۲ - کلمه هایی که دارای یک صدا و چند شکل اند را در سطح وسیعی درک نکرده است . زیرا کلمه های زیادی از این گروه را غلط نوشته است . مانند : ( محکم ) ( مهمک ) ( حریر ) ( هریر ) ( طبیعی ) ( طبیعی ) ( لطف ) ( لطف ) ( لتیف )  
 می توان به راحتی قضاوت کرد که دانش آموز کلمه هایی با یک صدا و چند شکلی را نمی شناسد . بعضی از کلمه هایی را که از این گروه درست نوشت به این دلیل است که متن این املا عینا از متن کتاب درسی و بدون تغییرات ارائه شده است و دانش آموز به احتمال زیاد آن ها را طوطی وار حفظ بوده است . ( این اشکال ها از گروه « دیداری » است . )

۳ - اشکال نوشتاری از نوع « آموزشی » هم فوآوان در متن دیده می شود . به نظر می رسد دانش آموز قرار دادهای زبان آموزی را فراموش کرده است و یا نمی داند . مانند :

• وقتی در کلمه ای صدای « ا » شنیده است آن را با حرف « واو » نوشته است .  
 مانند : تخم ← توخم ... کشته ← کوشته و...

• بکارگیری نادرست کسره در صفت و موصوف و یا مضاف و مضاف الیه .  
 مانند : داستانه (داستان) ... ابریشنه ( ابریشم ) ... قبله ( قیل ) ... برگه ( برگ )

۴ - این اشکالات نشان می دهد ، نباید یک راه را برای یادگیری املا کلمه ها بکار برد . و هم چنین نباید نوشتن املا توسط دانش آموزان را فقط با هدف ارزش یابی از آموخته ها و تعیین میزان توانایی آن ها قلمداد کرد . زیرا اگر با این رویکرد ادامه یابد ، اثرات منفی و ماندگار را در دانش آموز به همراه دارد . تجربه ی سال ها معلمی نشان داد ، وقتی دانش آموز کرارا کلمه ها را غلط بنویسد ، بی توجهی و غلط نویسی در او به صورت عادت در می آید .

در این املا ، دانش آموز به نقطه ای رسید که ساده ترین کلمه ها مانند : « آیا » ، « برگ » را غلط نوشته است . حال این که دانش آموز صداهای زبان فارسی را می شناسد . حروف زیادی را به درستی در کلمه ها بکار برده است . حتی توانسته است کلمه هایی مانند : « غذا » ، « می گذارد » و ... را حفظ کند . و یا یاد بگیرد . ( به همین دلیل گفته می شود باید به آموزش توجه داشت . )

۵ - بزرگ ترین مشکل این دانش آموز در نوشتار را می توان از دست دادن حس اعتماد به خود دانست . که بخوبی در نوشته ی دانش آموز مشهود است . البته بکارگیری غیر معمول کلمه های تکراری ، یک از عوامل اصلی بروز این مشکل است . در متن این املا ، کلمه ی ابریشم ( ۱۰ ) بار تکرار شد و کلمه ی کرم های ( ۶ ) بار ، که اتفاقا دانش آموز در تشخیص شکل درست ناتوان بود . و آن ها را غلط نوشت . وقتی در یک املا ،

مجموعه (۱۶) بار نتواند دو کلمه را بنویسد ، حتی خودش به خودش خواهد گفت : تو نمی توانی !!!

یادآوری : وقتی متن املا :

- کوتاه انتخاب شود .
- متناسب با زمان کلاس درس باشد .
- حجم متن املا با توان جسمی و فکری کودک هم خوانی داشته باشد .
- شروعی جذاب و پایانی خوشایند داشته باشد . و... می تواند شرایطی را برای کنترل ،

نظارت و راهنمایی معلم هم ایجاد کند .

باید به این نکته توجه داشت که اگر غلط نوشتن دانش آموز به صورت عادت در آید ، به قول معروف :

« ترک عادت موجب مرض است . » وقتی شکل غلط در ذهن کودک جای گیرد ، برطرف کردن اشکال نوشتاری چند بار بیش تر وقت می گیرد .  
می توان گفت : املاي نمونه ی « ب » به جای الگوی زبانی و اشاره ، بر پایه ی لغت های پر مصرف و تکرار پذیر بنا شده است .

برای رفع اشکال های املاي این دانش آموز ، چند بازخورد پیشنهاد شد که در کلاس اجرا گردید . مانند :

۱- در زمان آموزش خواندن متن درس ها ، دانش آموز برای مدتی طولانی از طریق انجام دادن فعالیت هایی ، به گوش دادن و تکرار کردن واژه ها و داشته شود . تلفظ درست او در هر زمانی کنترل شود . لازم است برای تسلط یافتن دانش آموز و اطمینان پیدا کردن از نحوه ی تلفظ درست کلمه ها ، از او خواسته شود کلمه هایی که ارزش املاي دارند و یا جدیدی را برای چند مدتی اعراب گذاری کند . ( وقتی تسلط پیدا کرد ، نیازی به اعراب گذاری نیست . )

۲- علاوه بر زمان خواندن متن درس ، لازم است دانش آموز در مرحله ی مرور خواندن و انجام فعالیت های ویژه و تکمیلی هر درس ، مشارکت فعال داشته باشد . تا ارزیابی مکرر و حضور همیشگی در فرایند کار ، عاملی شود که تسلط و شناخت دانش آموز را افزایش دهد . از طرفی هم بتواند شرایطی ایجاد کند که دانش آموز با مطالب درسی عادت کند و انس بگیرد . ( این نتایج نشان داد دانش آموز با واژه های درس بیگانه بود . ) او باید درباره ی کلمه ها و عبارات هر درس ، در ابعاد مختلف به بررسی ، تحلیل ، مقایسه و حتی نوشتن بپردازد . چنین دانش آموزی نمی تواند فقط با خواندن متن درس ، مسلط شود . بلکه علاوه بر خواندن باید :

- به بررسی شکل ظاهری کلمه ها برای شناخت یکصدا و چند شکلی ها بپردازد .
- به عنوان تکلیف و فعالیت کلاسی ، قراردادهای جدید در کلمه ها را پیدا کند .
- درباره ی کلمه های جدید و دشوار ، با دیگران گفت و گو کند .



- به استخراج کلمه هایی اقدام کند که حروف هم صدا و یا چند صدا دارند .
- برای شناخت و تسلط در بکارگیری کسره ی اضافه تمرین های زیر را انجام دهد . مانند :

= داستان کوتاه

= لباس من

= درخت حیاط و....

۳- در هنگام نوشتن املا ، باید به چند نکته توجه کرد مانند:

- = دانش آموز درجایی بنشیند که به طور مستمر کار نوشتاری او کنترل شود.
- = به دلیل مشکل تلفظی ، دانش آموز نباید در موقع نوشتن املا ، کلمه ها را تکرار کند . بلکه باید فقط به تلفظ معلم گوش دهد . در صورت تکرار کردن کلمه ها از جانب دانش آموز ، معلم باید تلفظ او را کنترل کند .
- = گاهی قبل از نوشتن ، با فرمان معلم کلمه ای را که شنیده است بلند تکرار کند .
- = بگونه ای عمل شود که در زمان املا نویسی کلمه ای را غلط ننویسد .
- = معلم در خواندن قراردادها و... به موقع تذکر بدهد . مثلا : عده ای پیشنهاد می کنند برای نوشتن کسره ی اضافه در مضاف و مضاف الیه و یا صفت و موصوف ، ابتدا بدون کسره هر کلمه و عبارت خوانده شود . (یعنی ابتدا جدا خوانده شود ، مانند : داستان ، بلند... سپس آن را ترکیب شده بخوانند . داستان بلند ) البته این شیوه برای پایه ی اول آن هم در آغاز آموزش ، فقط برای بازخورد قابل قبول است. اما نباید در دیگر پایه ها بطور مستمر به کار گرفته شود . زیرا باید به این مهارت برسند که کلمه را درست تلفظ کنند .

۳- نمونه ی « ج » املا ی دست نوشته ی دانش آموز « ب » پس از نتایج نقد و بررسی و بکارگیری بازخورد برای رفع اشکال نوشتاری

## بزه بان یگوش

در چراگاه می گوسفندها مشغول چراندند چوپان زیر سایه درختی نشسته  
 بود و از گله اش مواظبت می کرد. کسی دمرتر گرگی پشت صخره ای کدین  
 کرده بعد و با خود می گفت ای کاش من توانستم یکی از این بزه ها را بگیرم و  
 به زرم ولی اندک کتیبو بان کفاست و سنگ هم مواظب الله است بهر شد  
 لبتا یکی از بزه ها که باز یگوشی می کرد جا ماند. او هم چنان سرگرم غلف خوردن  
 بوده تا که همان صدایی شنید سریش را بلند کرد تا ببیند صدای چیست و  
 از کجاست چشمش به آن ترک افتاد آنرا نگاه تندی به بزه کرده  
 گفت: خوب به چیتکم امتدای

از نظر کن هجده و بیست و پنج صدم  
 بسیار خوب نرشتی آفرین بار همی توانی

ص صخره

املا « ج » حاصل بکارگیری باز خورد املاي دانش آموز « ب »

املاي « ج » از نوع ارزش یابی است . با بکارگیری روش های پیشنهادی ، در زمان خواندن متن درس و مرور آن و همچنین انجام تکلیف ه ای مناسب و املاي آموزشی ، در مدت نزدیک به دو ماه ، دانش آموز توانست متن این املا را بدون تذکر و راهنمایی معلم به عنوان املاي ارزش یابی بنویسد .

همانطور که مشاهده می شود اشکال های نوشتاری او بسیار کم شد . فعالیت های بازخوردی در سه مرحله از روش های رفع اشکال ( غیر از زمان املا گفتن ) تاثیر چشمگیری داشته است . به طور مثال :

❖ مشکل نوشتاری از گروه « یک صدا و چند شکلی ها » برطرف شد . زیرا این کلمه ها

را درست نوشته است . مانند : مشغول ، صخره ، مواظب ، عصر ، علف و ...

❖ حجم زیادی از مشکل تلفظی برطرف شد . اما به نظرمی رسد هنوز ممکن است تا

حدودی غلط سمعی ادامه داشته باشد . و یا این که هنوز دقت لازم را به دست نیاورد .

ولی این توان را دارد که اجزای کلمه را بشناسد . ( کلمه ی « افسوس و کجاست »

نشان از وجود مشکل تلفظی است . )

❖ مشکل یک حرف دارای چند صدا ، کاملاً حل شد . مانند حرف « واو » با صدای « ا »

در کلمه های ، « خود » ، « بخورم » ، « خوردن » و ...

❖ قراردادهای زبان آموزی را شناخته است . و اشکالی در این رابطه مشاهده نمی شود .

نوع کار دانش آموز نشان می دهد او متن املا را با آرامش خاطر نوشته است . زیرا از

خط خوردگی ها و بد خطی املا ی قبلی خبری نیست . بلکه یکو دو اشکال جزئی دارد .

البته عبارت پایانی معلم هم برای دانش آموز امیدوارکننده است .

نکته : نشانه ی « ی » در پایان کلمه هایی که به « ه » ختم می شدند ، سال های قبل

از ۱۳۸۰ کوچک شده در بالای نشانه می آمد . مانند : « خانه » به جای کلمه ی «

خانه ی

۴ - نمونه ی « د » املا ی دست نوشته ی دانش آموز ، قبل از بکارگیری روش های رفع

اشکال نوشتاری

صحن شروع به شعر بیتا کرد و احضرت ز زین گویند چیزهایی یادداشت نمود کرد

و متن شعر بیتا صحن نظام شعر احضرت طالبان گویند می و مفرد به خواندن کرد  
رزمنگان مثل  
رزمنگی مان ما مصل همیشه ببیند چگونه باک بمنترس بود در تجدید زیاد دن

هم از سپاه دشمن اسیر گرفتند و در صددی تربیه و تعمیر نمودند معمولاً میر کردند تا کفایت

دشمن هر شبه آتش را گرفت بعضی او ز دیگر اسیران چگونه را نشان دادند و  
فیرنگاری با آنها س صحبت کر ده به منق چگونگی اسلای نشان دادند از

اینکه چیز مشره بولند یا بوت کنند پیش دن به دند اند با لبند گفت کافی

اینکه در باره شعر موضوعی هر چیز را ما دانی بر زبان می آوریم و سعی کنیم همان طریقی را

من زنی بعویسی با کمی مد حفظه هر رقتنا در هر موضوعی شود را نشان مالی نوشت  
مندی تمنه ملین نوازه ای منظر های  
مغنی همین را که نصرت ای میر های را که دیده ای با می بینی هر را

از نظر کتب هست ۱۵ ۷۳

\* به دلیل طولانی بودن متن، صفحه دوم در این قسمت نیامد.

نقد و بررسی املائی نمونه ی « د »

نوع اشکال نوشتاری دانش آموز و دلیل آن به شرح زیر است :

- ۱ - آن چه بیش تر از همه به چشم می خورد ، وجود خدشه های فراوانی است که در متن املا موجود است . این رفتار نشان می دهد علاوه بر این که دانش آموز در انجام

کار بی نظم است ، اما واقعا حس اعتماد به نفس را از دست داده است و اضطراب دارد . به درست بودن و یا نبودن شکل کلمه ها مطمئن نیست . به همین دلیل در زمان نوشتن آرامش خاطر نخواهد داشت .

۲ - مشکل از نوع « دقت » در املا مشاهده می شود . به همین دلیل در نقطه گذاری و نوشتن دندانه ها و... اشکال فراوانی دارد .

۳ - قراردادهای جدید و خواننده شده ی سال قبل را فراموش کرده است . مانند : تنوین در کلمه ی « مثلا » که به صورت « مسلن » نوشته است . یا کلمه ای که باید متصل باشد . یعنی کلمه ی « بیآوری » به صورت « بی آوری » نوشته شد . ( رسم الخط ) و...

۴ - در تشخیص تلفظ درست کلمه ها مشکل دارد . و خصوصا اجزای کلمه هایی که بزرگ هستند را نمی تواند در کنار هم قرار دهد . مانند : رزمندگان.. رزمندگان ، انشای.. انشاه و...

۵ - اشکال های زیادی در شناخت کلمه هایی با حروف یک صدا و چند شکلی دارد . مانند : کلمه ی « زمن » به جای « ضمن » ... « مصل » به جای « مثل » ... « حثله » به جای « حوصله » و...

یاد آوری : نتایج کار دانش آموزان و آمار جمع آوری شده ، بیش ترین نوع اشکال نوشتاری را دریایه های مختلف غیر از اول ابتدایی در زمینه ی « یکصدا و چند شکلی ها » تایید می کند .

به مدت دو ماه بازخورد هایی که مورد نظر بود بکار گرفته شد . این دانش آموز توانست در املا نمونه ی « ه » بدون هرگونه راهنمایی ، املائی خالی از هرنوع اشکال نوشتاری را بنویسد .

■ برای رفع اشکال های املائی این دانش آموز بیش ترین بازخورد پیشنهاد شده که در کلاس اجرا گردید عبارت بود از :

۱ - در زمان خواندن متن درس و مرحله ی مرور خواندن ، این دانش آموز به انجام دادن فعالیت های ویژه ای در هر درس وا داشته شد . همین امر موجب گردید مشارکت فعال داشته باشد . ارزیابی مکرر و حضور همیشگی در فرایند کار ، تسلط و شناخت او را در شکل ظاهری و ویژگی های واژه ها افزایش داد . از طرفی اقدام این فعالیت علاوه بر اثر گذاری در عادت کردن و انس گوشتن با مطالب درسی ، شرایط مطلوبی را فراهم ساخت که بتواند به خوبی متن درس را بررسی کند . زیرا او باید درباره ی کلمه ها و عبارات هر درس ، در ابعاد مختلف به بررسی شکل ظاهری ، تحلیل رابطه ی معنایی و تلفظی ، مقایسه ی آوایی ، ... در نهایت انجام تمرین های نوشتاری بپردازد . چنین دانش آموزی نمی تواند فقط با یکی دو بار خواندن سطحی متن درس ، در شناخت ویژگی های کلمه مسلط شود . بلکه علاوه بر خواندن باید :

● به بررسی شکل ظاهری کلمه ها برای شناخت یکصدا و چند شکلی ها بپردازد .

- قراردادهای جدید در کلمه ها را پیدا کند .
  - کلمه های جدید و دشوار را برای دیگران تلفظ کند و درباره ی آن با دیگران گفت و گو کند .
  - به استخراج کلمه هایی در متن پردازد که ویژگی های خاصی دارند .
- ۲- در هنگام نوشتن املا ، باید به چند نکته توجه کرد مانند :
- = دانش آموز در جایی بنشیند که به طور مستمر کار نوشتاری او کنترل شود .
- = معلم در خواندن قراردادها و... به موقع تذکر بدهد .
- ۳- در تکلیف نوشتاری باید بیش تر به یافتن واژه ها و بررسی شکل نوشتاری پردازد .
- مانند: ❖ نوشتن جمله هایی از متن درس که کلمه های مورد نظری را دارند .
- ❖ یافتن کلمه هایی در متن درس که قرارداد جدیدی دارند .
- ❖ مطابقت دادن کلمه های جدید با دیگر کلمه ها .
- ❖ در جدول و یا در یک مجموعه قراردادان کلمه هایی که در شکل نوشتاری اشتراک دارند .
- و... .

۵ - نمونه ی « ه » املاى دست نوشته ی دانش آموز « د » پس از نتایج نقد و بررسی و بکارگیری بازخورد برای رفع اشکال نوشتاری

پیامبر گرامی ما با چندین از اصحاب در مسجد نشسته بودند و با هم گفتگو کردند  
سلمان فارسی یکی از یاران پیامبر بود مسجد شد پیامبر با قوتش روی او را نزد خود  
خواند این رفتار هرگز پیامبر محبوب نامرئتی یکی از اصحاب شد او گفت سلمان  
از مردم فارس است و ما عرب هستیم او نباید در جمع ما و بالایی دست  
با بستنید باید در پایین پایین تر از ما بنشینید پیامبر از سخن این مرد خوشگین  
شد و فرود تا چین نیستت فارس بودن با عرب بودن جای برتری نیست  
و نگ و شاد موجب فضیلت نیست آنچه مزد خدا جای برتری و بزرگی است  
شما و ایمان و عمل صالح است هر که با تقواست است نزد خدا گرامیتر است.

از نظر کمی  
هزار نفری  
۷۴۱۷۴  
خیلی زیبا شد

املاى « ه » نتیجه ی حاصل از بکارگیری بازخورد املاى دانش آموز « د »  
املاى « ه » از نوع ارزش یابی است . با بکارگیری روش های پیشنهادی ، در زمان  
خواندن متن درس و مرور آن وهم چنین انجام تکلیف های مناسب ، در مدت نزدیک به  
دو ماه ، دانش آموز توانست آن را بدون تذکر و راهنمایی معلم بنویسد . همان طور که

مشاهده می شود اشکال های نوشتاری اوحذف شد . فعالیت های باز خوردی درسه مرحله ی رفع اشکال غیر از زمان املا گفتن ، تاثیر چشمگیری داشته است . به طورمثال :

« مشکل نوشتاری از گروه « یکصدا و چند شکلی ها » برطرف شد زیرا کلمه های موجود در متن را درست نوشته است . مانند : اصحاب ... عرب ... فضیلت ... عمل ... صالح و...»

« به نظر می رسد مشکل تلفظی برطرف شد .

« قراردادهای زبان آموزی را شناخته است . و اشکالی در این رابطه مشاهده نمی شود . با توجه به نگارش کتاب درسی کلمه هایی مانند : خوشرویی ، گرمی تر ، خشمگین ، گفت گو و کلمه هایی مانند : خواند ، خود ، خوش و... را درست نوشت . نوع کار دانش آموز نشان می دهد او متن املا را با آرامش خاطر نوشته است . زیرا از خط خط کاری ها و بدخطی خبری نیست . البته عبارت پایانی معلم هم برای دانش آموز امیدوار کننده است .

همه ی این نتایج را باید مدیون کسی باشیم که ابتدا علت یابی از بروز مشکل نوشتاری دانش آموز را در دستورکار قرار می دهد . سپس بازخورد مناسب و کارساز تهیه می کند . از طرفی دانش آموز را هم برای درست نوشتن در مسیر درست قرار می دهد .

دانش آموز « ه » پس از بکارگیری بازخورد ها بدترین املایی را که نوشت ، از متن معلم ساخته بود که در ( ۵ ) مورد اشکال داشت . که آن هم اشکال هایی وجود داشت که چندان اهمیت املائی نداشتند .

باید به نکته ای اشاره کرد که رعایت آن در املا ضروری است . متن این املا ها اکثرا از متن

کتاب درسی است ، مانند متن نمونه ی « ه » ( بیش تر اوقات در کلاس درس و در پایه های غیر از اول ابتدایی ، متن املا عینا همان جمله ها و عبارت های کتاب درسی هستند . ) هیچ تغییری در جمله ها ی کتاب داده نشد . لذا این احتمال وجود دارد که هنوز این دسته از دانش آموزان ، کلمه هایی از متن درس که در کنار هم آمدند را طوطی وار حفظ کرده باشند .

به همین دلیل در ویژگی های متن املا ، قبلا گفته شد برای جلوگیری از این اتفاق و برای تعیین موقعیت واقعی دانش آموز باید هر چند وقت در کلاس درس ، از مجموعه ی محتوی آموزش داده شده ، متنی توسط معلم ساخته شود که ویژگی های مورد نیاز از قبیل :

= قراردادهای ،

= تلفظ واژه ها ،

= یک صدا و چند شکلی ها و... در آن لحاظ گردد .

تا از این طریق ارزیابی درستی از میزان فراگیری دانش آموزان در شناخت کلمه ها به عمل آید . البته اگر برای درس جدیدی که داده می شود ، متن معلم ساخته تهیه شود مفید خواهد بود .



منظور از متن معلم ساخته ، یعنی این که به کمک کلمه ها و عبارت های یک و یا چند درس ، جمله های جدیدی ساخته می شوند که به ظاهر با جمله بندی های کتاب درسی تفلوت دارند و ترکیب جدیدی ساختند . اما معنی و مفهوم آن در سطح کتاب درسی و درک و فهم دانش آموزان است . متن معلم ساخته شرایط را برای برنامه ریزی کردن بهتر در بازخورد دادن به دانش آموزان فراهم می سازد .

۶ نمونه ی « و » املا ی دست نوشته ی دانش آموز ، قبل از بکارگیری روش های رفع اشکال نوشتاری

به شرح شروع به تعریف کرد و آنکه در این نوشتن کردن چیزهای یادداشت می کرد  
 وقتی تعریف مستقیم نام شماره اول گفت حالا به این نوشتن کنی و شروع به خواندن  
 کرد از بندگان ما بلا بسیار هستند پس و نیز س بودند و تعداد زیاد است از غیر  
دشمن سایر دشمنی و البسیر گرفتند و بوندند صدای توبیخ و تا نگاه فوق  
می کردند تا نگواهی دو دشمنی موت بگرفتند در گرفتند ملا ذلیل غیر نگاری  
آرد و گاه آسیبان بکنی را نشان دادند و خبر نگاری  
آن نوار صفتها کرد و به تفصیل نویسید اسلام شمار  
و دا دند از اینکه بگرفتند بودند با بجنگند بشمار  
بودند از بگرفتند گفتند است در بار هر و نویسید  
هر چه را دانی بزرگان پس آورد و نویسید هنگام بفرستی  
۷۳ ۸۱۵  
خبر با بصورت از نظر کنی مهر

نقد و بررسی املاي نمونه ی « و »

نوع اشکال نوشتاری دانش آموز و دلیل آن به شرح زیر است :

- ۱- آن چه بیش تر از همه به چشم می خورد ، وجود خدشه ها و خط نا مرتب و نا منظم دانش آموز است . ممکن است علاوه بر از دست دادن حس اعتماد به نفس ، اصول را در

رعایت حرکت درست دست برای نوشتن کلمه ها ، فراموش کرده باشد . به همین دلیل در زمان نوشتن ، آرامش خاطر هم نخواهد داشت .

کلمه هایی مانند : « من » ، « بجنگند » ، « مجبور » و... بخوبی نوشته نشدند .

۲ - « دقت » ندارد به همین دلیل در نقطه گذاری ، سرکج ، نوشتن دندانها ، شکل اولیه ی کلمه و... اشکال فراوانی دارد . مانند :

= در کلمه ی « یادداشت » دندانها کم گذاشت . در کلمه ی « محسن » نقطه ی « ن » را نگذاشت . در کلمه ی « تانکهای » سرکج اضافی قرارداد . کلمه ی « حرفی » را به صورت « حرفی » نوشت .

۳ - اشکال « آموزشی » دارد . زیرا قراردادهای جدید و آن هایی را که در سال قبل خوانده است را در نوشتن رعایت نکرده است . چون صدای « ا » که با حرف « واو » نوشته می شود را نادرست نوشته است . مانند : دشمن ... دوشمن ، مرتب ... مورتب ، یا شناخت صدای ( ه ) در آخر کلمه مانند : مثل ... مثل

یادآوری :

بعد از اشکال « دیداری » یعنی شناخت یک صدا و چند شکلی ها ، بیشترین اشکال دانش آموزان از نوع « آموزشی » است .

۴ - از نوع « شنیداری » هم مشکل نسبتا زیادی دارد . زیرا تلفظ درست بعضی از کلمه ها ، به خصوص کلمه های بزرگ را تشخیص نمی دهد . دارای اشکال های سمعی در تلفظ کلمه ها است . اجزای کلمه هایی که بزرگ هستند را نمی تواند در کنار هم قرار دهد . مانند : سپاه ..... سپا - جمهوری ... جنپوری - کافی ... گفی - پشیمان ... پشمان

صحبت ... صحبت - خواندن ... خواند - خبر نگاری ... خبرنگاری و...

۵ - اشکال زیاد از نوع « دیداری » دارد . در شناخت کلمه هایی با حروف یکصدا و چند شکلی دچار مشکل است . مانند کلمه های :

= سعی ... صیغ = غوغا ... قوقا = شعار ... شوار = ضمن ... زمن

یادآوری :

یک صدا و چند شکلی ها در فارسی ، جز نشانه های ( ۲ ) محسوب می شوند . اتفاقا آموزش این نوع از نشانه ها نسبت به نشانه ی ( ۱ ) ساده تر است . زیرا چندان پر بسامد نیستند . حتی ممکن است تعدادشان در یک درس از انگشت های یک دست هم تجاوز نکنند . مهم این است که در زمان خواندن متن درس فارسی باید به شیوه ی آموزش این نشانه توجه جدی شود . مثلا با گفت و گو کردن در باره ی ویژگی کلمه و یا بررسی شکل ظاهری آن ، پیدا کردن آن از بین واژه های متن و... باید در متن درس دیده شوند . ( این دسته از کلمات با این شیوه ی آموزش آموخته می شوند . ) اما چون پس از آموزش در پایه ی اول ، در کتاب فارسی پایه های بعدی بطور جدی به این نکته پرداخته نمی شود ، اشکالات زیادی در نوشتار بروز می کند و خود را نشان می دهد .

املاي اين دانش آموز نشان مي دهد كه او بي تفاوت به كارش نبود . بلكه سعي و تلاش داشته است ، اما زمينه ها براي درست نوشتن هر گروه از واژه ها ، بخوبي براي او فراهم نشد . اوحتي توانست بعضي از كلمه هاي دشوار كه ارزش املايي دارند را درست بنويسد . مانند : « تعريف » ، « نفع » ، « موضوع » ، « بعد » ، « رزمندگان » ، « تعداد » و...

اما بعضي از كلمه هاي ساده مانند : « سپاه » ، « خواندن » ، « كافي » و... را غلط نوشته است .

البته ممكن است بعضي از كلمه هاي مشكل را طوطي وار حفظ کرده باشد . اما بايد از اين كار او به عنوان نقطه قوت در نوشتن استفاده كرد . چه بسا اگر در موقع نوشتن توجه اش جلب مي شد كه واژه ي مورد نظري را بخواند و يا يك بار ديگر به شكل ظاهري آن نگاه كند و يا مجددا كلمه اي را بررسي كند و يا بگويد چه نوشته است و ... به طور يقين بردقت او افزوده مي شد . به نظر مي رسد چنين كاري صورت نگرفت .

**\*\* براي دانش آموزاني از اين دست ، نوشتن املاي پاياني چه فايده اي دارد؟! املايي گفته شود و آن ها شكل غلط كلمه را بنويسند و بارها اين عمل تكرر شود ، چه هدفی را در بردارد؟!\***

در بررسي هايي كه به طور مستقيم از كار اين دانش آموز بعمل آمده بود مشاهده شد كه : به طور سنتي در تكليف شب ، رونويسي محض از روي متن درس انجام مي داد . اتفاقاً به دليل حجم زياد تكليف در ديگر دروس ، رونويسي ها را همراه با غلط هاي املايي مي نوشت .

بايد توجه داشت حجم زياد تكليف براي اين دسته از شاگردان سمی بیش نیست . چون با وقت كوتاهي كه براي انجام دادن تكليف هاي هر درس در يك شب در اختيار دارد ، نا خودآگاه سرعت در انجام تكليف محور كار قرار مي گيرد . بنا بر اين بدون جستجوگري ، تجزيه و تحليل ، بررسي هاي منطقي و ... كار نوشتن صورت مي گيرد . اين عجله كردن ، زمينه را بوي از قلم انداختن بخشي از متن و غلط نويسي شكل كلمه ها حتى ساده ترين آن ها را فراهم مي سازد . (تكليف از نوع رونويسي ، بدون در نظر گرفتن فعاليت هاي مناسب و مكمل مفيد واقع نمي شود . )

به دليل وجود چند نفر از دانش آموزان مشكل دار در كلاس ، در طول دو ماه فقط سه بار در فرايند آموزش از فعاليت هاي اوارزش يابي به عمل آمد . ( هر بيست روز يكبار ) حال اين كه چنين دانش آموزاني نياز دارند مكرر ا در جريان خواندن متن درس كتاب فارسي و ... ، مشاركت فعال داشته باشند و مورد ارزش يابي قرار گيرند . زيرا بايد لحظه به لحظه اطلاعات بيش تري از موقعيت آموزشي آن ها جمع آوري شود تا نقطه ضعف و طاقت آن ها بخوبي خود را نشان دهد . در اين صورت است كه مي توان در رسيدن به اهداف

آموزشي ، روش ها را با توجه به نياز دانش آموزان ، تغيير داد و يا اصلاح نمود .

۶ پس از شناسایی و مورد توجه قرار دادن ، با بکارگیری بازخورد های مناسب در مدت کم تر از دو ماه ، این دانش آموز توانست درامای نمونه ی « ز » بدون هر گونه راهنمایی ، بخوبی متن را بنویسد .

برای رفع اشکال هایی املایی این دانش آموز بیش ترین بازخورد پیشنهاد شده که در کلاس اجرا گردید عبارت بود از :

الف - در زمان خواندن متن درس و مرحله ی مرور خواندن ، این دانش آموز در هر درس ، مشارکت فعال داده شد . ارزیابی مستمر از کارهای او بعمل آمد . تا این حضور همیشگی او در فرایند آموزش عاملی شود که تسلط و شناخت او را به ویژگی های واژه ها افزایش دهد . ( برای مدتی کوتاه در زمان خواندن متن درس ، جهت تسلط یافتن تلفظ درست کلمه ها ، اعراب گذاری کلمه ها انجام می شد . )

ب - از طرفی به عنوان تکلیف درسی و شب ، شرایطی فراهم شد تا کلمه ها و عبارات هر درس را از نظر : شکل ظاهری ، تحلیل در رابطه ی معنایی و تلفظی ، مقایسه ی آوایی و... مورد بررسی قرار دهد . تکلیف هایی که تعیین شد عبارت بود از :

= استخراج جمله هایی از متن درس که در آن کلمه هایی دارای حروف از گروه یکصدا و چند شکلی ها هستند .

= یافتن قراردادهای « آموزشی » در کلمه ها و بیان نوع قرار داد بکار رفته و مقایسه ی آن

با نمونه های قبلی .

= خواندن متن درس برای دیگران و گفت و گو کردن درباره ی کلمه ها و عبارت های جدید درس ( این شرایط در کلاس هم فراهم شود . )

= نوشتن سطرهای انتخابی که برای او تعیین می شود . و مشخص کردن بعضی از کلمه ها

و... در نوشته ها .

= متن املا از قبل در اختیارش قرار داده شود تا آن را مطالعه کند و یا تمرین نوشتاری از آن داشته باشد .

ج - در هنگام نوشتن املا ، باید به چند نکته توجه کرد مانند :

= دانش آموز در جایی بنشیند که به طور مستمر کار نوشتاری او کنترل شود .

= در صورت لزوم ، دانش آموز به بررسی نوشته اش بپردازد .

۷- نمونه ی « ز » املاى دست نوشته ی دانش آموز « و » پس از نتاىچ نقد و بررسى و  
بكارگىرى بازخورد براى رفع اشكال نوشتارى

و پیرایت رزنی هنگام بازی به زمین خورد به سبب سلسلی چپور شد چتر معال در خانه

بماند بعد از این مدت به کلاس رفت و کتابهای بسیار خواند <sup>(بنا)</sup> انفا تا کتابهایی در باره

سرگذشت <sup>(و)</sup> آن آزمایشها را و به دستش رسیدن از نوان این کتابها تصمیم گرفت

کار او را دنبال کند او با کمک برادر خود از رویک بالهای پی ساخت که با آن  
مهندسان بلندی به سلامت فرود آمدند سل طول کشید تا کوششها و تجربه های

این دو برادر به نتیجه رسید هنگامی که نخستین هواپیمای آماده شد آنها دوستان

خود را به دستش دعوت کردند تا اولین پرواز آنها را تماشا کنند همه با

اشتیاق منتظر دیدن این کار جدید بودند هواپیمای روشن شد و در آرزوی شادی

و هیجان منتهی

از نظر کن هی  
نیمباز از هی  
۷/۳/۷۳

املاي « ز » نتیجه ی حاصل از بکارگیری باز خورد املای دانش آموز « و »

املاي « ز » از نوع ارزش یابی است . با بکارگیری روش های پیشنهادی ، در زمان خواندن متن درس و مرور آن و همچنین انجام تکلیف های مناسب ، در مدت کم تراز دو ماه ، دانش آموز توانست آن را بدون تذکر و راهنمایی معلم بنویسد . همان طور که

مشاهده می شود اشکالات نوشتاری او در بیش تر موارد حذف شد . فعالیت های بازخوردی در همه ی مراحل رفع اشکال تاثیر چشمگیری در او داشته است . به طورمثال :

۱ - مشکل نوشتاری از گروه « یکصدا و چند شکلی ها » کاملاً برطرف شد . زیرا این گروه از کلمه های موجود در متن را درست نوشته است . مانند : تصمیم ، دعوت ، اشتیاق ، منتظر ، هیجان و..

۲ - قراردادهای زبان آموزی را دراکثر موارد شناخته است . و اشکالی در این رابطه مشاهده نمی شود . مثلاً صدای « ا » با حرف « و » را به درستی نوشته است . مانند : « اتو » ، « ارویل » ، « فرود » و... با توجه به تکلیف درسی در بررسی تلفظ کلمه ( اعراب گذاری ) سعی کرده است در نوشته های خود با اعراب گذاری درک خود را نشان دهد . ( همانطور که قبلاً گفته شد اعراب گذاری ضروری نیست و نباید ادامه دار باشد . ) مانند : « ا رویل ، ا تو ، فرود ، می شد » و...

پیداوری :

چنین اقدامی از جانب دانش آموز نشان می دهد ، تلاش معلم در کلاس درس و استفاده از بازخورد های مناسب چه تاثیری داشته است .

۳ - از نظر رسم الخط فارسی تغییرات چشمگیری داشت . اما هنوز نیاز به کار بیش تر دارد .

۴ - دقت او در نقطه گذاری ، قرارداد زبان آموزی و دیگر موارد اصلاح شد . کلمه های مختلفی را درست نوشت . مانند : « خورد » ، « دنبال » ، « روشن » و...

دانش آموز « ز » پس از بکارگیری بازخوردها و تمرین از روی متن املا به مرحله ای رسید که حتی در متن معلم ساخته ، دیگر در هنگام نوشتن املا به راهنمایی معلم نیازی نداشت . اما آن چه که اهمیت داشت جدی گر فتن فعالیت های ویژه در خواندن و انجام دادن تکلیف بود .

۸ - نمونه املاي « ق » از دانش آموز پایه ی اول ، با رویکرد « ارزشیابی توصیفی »



به نام ایچود

مساری نسر سبزه زیبا آستند  
ساردهی در مانندان آستند  
مانندان در ایوان آستند  
سایران را دوست دارایم  
ایرانی <sup>بیدار</sup> ایستاده بالیمان آستند  
اد آادی را دوست دارم

املا آموزشی

میزم رخواندن و نوشتن نیاز به تلاش دارد  
امیدوارم با انجام فعالیت‌ها در منزل و تمرین و تکرار تلاش کنی  
تا موفق گردی

۹۰/۱۰/۷

نقد تصحیح املا « ق » با رویکرد « ارزشیابی توصیفی »

۱- نکته‌ی مثبت عملکرد این کلاس آن است که در پای ورقه‌ی املا دانش آموز، معلم عبارت « املا آموزشی » را جهت اطلاع دیگران نوشته است. یعنی نشان می‌دهد در

هنگام نوشتن املا ، باید راهنمایی های لازم صورت پذیرد . البته به نظر می رسد باز هم به هدایت و راهنمایی بیش تری نیاز داشته است . زیرا علاوه براین که درکلمه های مشابه اشکالات نوشتاری تکرار شده اند ، بلکه اشکالاتی هم وجود دارد که ممکن است به آن ها توجه کافی نشده باشد . ( حد الامکان نباید در املاى آموزشی چنین اتفاقی رخ دهد . ) مانند :

● درکلمه ی « سرسبز » حرف « ر » اضافه شد .

● درکلمه ی « داریم » شکل وسط صدای « ای » ، نادرست است .

۲ - نکته ی قوت دیگر در این املا ، توجه به ارزش یابی با رویکرد « توصیفی » آن هم فرایندی است . در این جا معلم تلاش داشت با رویکرد آموزشی نه صرفا ارزش یابی از املا ، در جریان فعالیت نوشتاری مشخص نماید که دانش آموز چه اشکالاتی دارد .

**پیدا آوری :** گاهی مشاهده می شود بعضی از افراد در ارائه ی بازخورد از واژه ها و یا عباراتی مانند : « بسیار خوب ، خوب ، متوسط و نیاز به تلاش بیش تر » استفاده می کنند و یا می نویسند : « دقت کن ، توجه نداشتی و ... » حال آن که حالت اول پس از ارزیابی طول سال و برای اعلام نتایج بکار می رود و حالت دوم هم مانند پند و نصیحت است که اثر آموزشی ندارد . به قول معروف دردی را دوا نمی کند .

همچنین در پایان بررسی نتایج ، بازخوردی بصورت کتبی ارائه کرد . ( این بازخورد می تواند شفاهی هم باشد . که بین معلم و دانش آموز گفت و گو می شود . ) البته ظاهرا بازخورد از جای مناسبی آغاز نشد و ناقص است . مثلا :

● دانش آموز نمی داند کدام کارهای نوشتاری او از دیدگاه معلم ، توانمندی محسوب می شود . ( مثلا بهتر بود در بررسی نتایج شکل نشانه در بازخورد گفته می شد : دانش آموز محترم ، به نظرم درنوشتن شکل های هریک از نشانه هایی که خوانده اید و بکارگیری آن درکلمه ها ، شناخت خوبی پیدا کردی . اما در بعضی موارد نیاز به چندتمرین داری . و ... )

● یا معلوم نشد برای رسیدن به چه توانمندی در نوشتار ، باید درخواندن تلاش کند؟ ( در تلفظ چه کلمه هایی مشکل دارد . )

● فعالیت های خوانداری دانش آموز چه باشند؟ ( در این قسمت اشاره نشد . )

● چه نوع نوشتنی هایی را نیاز به تلاش در تمرین کردن آن دارد؟ فعالیت ها برای رفع این اشکالات چه هستند؟ ( شاید جداگانه تعیین شده باشد . ) و ...

در این جا باتوجه به وجود اشکالات مختلف نوشتاری ، فعالیت های متفاوتی باید پیش بینی شود . مثلا :

= دانش آموز درکلمه ی « است » مشکل از نوع « دقت » را دارد . که برای شناخت بیش تر دندانه ها درحروف ، نیاز است حروف را در داشتن دندانه و تعداد دندانه و ... مورد بررسی و مقایسه با دیگر نشانه ها قراردهد .

= در شناخت قانون شکل های یک نشانه در قسمت های مختلف کلمه ، مشکل از نوع « آموزشی » دارد . مثلا در کلمه ی « داریم » برای صدای « ای » از شکل اول این صدا « ای » استفاده کرد . که در فعالیت ها باید به آموزش و تمرین قراردادهای پرداخته

شود . مثل : نوشتن کلمه برای شکل های مختلف ( ای ، ی ، یه ، یی ) یا این که دانش آموز نمی داند چه تلاشی مورد نظر معلم است که باید انجام پذیرد . البته ممکن است در بازخورد ، فعالیت ها جداگانه ارائه شده باشد ولی باید اشاره شود .

۹ - نمونه املاي « غ » از دانش آموز چهارم با رویکرد « ارزشیابی توصیفی »

پدید می آید به طوری که گفت: آنچه که بزرگوارتر از خداست . قلبی در همین حال در اندیشه ها در دور  
 در بازی مفرور رفت و با افکار کودکی بود مانند جبار بچه بان راه های پایه ای برای بهتر زیستن یافت  
 او می گفت: «دوست دارم مانند قلام رفعتی و اینست» و از قولش و آرزوی گمان گیرم با امام  
 حسین (ع) و پیرانش زندگی با ارزشی داشته باشیم به همین خاطر به زندگی کردن بیدارانه عشق  
 می ورزیم و برای بزرگترها احترام و آنگاه با اندیشه ی بیدار و کوشش و پیشتار و ایمان ایرانی  
 آید و سر بلندتر فراهم ساختیم.

او در این فکر بود که چرا کودکان سرمایه های ملی هر کشور و چگونه می توان برای کودکان  
 خدمت مانند زندگی بهتری ساخت و چگونه از میراث فرهنگی به نوبی مواظبت کرد  
او مرتب این طرف و آن طرف می رفت و آنچه پیشه ها را شناسایی کرد که از شناسایی و فکر سنجی  
 بی نفعت شد و قدرت حرکت نداشتند، یاد بزرگ به او گفت: مگر نیم امیر و مدبر نظر است و وقت  
 می توانی هر چیز را که دلت می خواهد بخری.

بعد از آن به اتاق همی من می آید از دستاورد های گوناگون یک شب را که از زبان دخترها  
 به نام خسرو ادعا کرده است بهایت بخوانم تا لذت ببری.

مشاوران - دانمارک - کرر - "نظر مسم" - دقت - کوکان  
دیار - بی طاقت -  
دور - جبار - زولون - سنگار - صفت - لذت  
 یک برای بر طرف کردن استقامت با شکل در این خطها ۴۰ بار  
 ۹۱۱۳

**نقد تصریح املاي « غ » با رویکرد « ارزش یابی توصیفی »**

۱ - این املا از نوع « املاي ارزش یابی » است . زیرا راهنمایی و هدایت در جریان نوشتن  
 املا صورت نگرفت . نکته ی مثبت عملکرد در این املا ، توجه به انواع اشکالات

نوشتاری می باشد. که دریای ورقه ی املای دانش آموز ، معلم هرکدام از آن هارا بطور مجزا نوشته است . از همه مهم تر این است که معلم انواع اشکالات املایی را با مثل مشخص نمود. که نشان از توانایی و شناخت کافی معلم در اشکالات املایی دارد . اما ضرورتی ندارد که دانش آموز در بازخورد ، دسته بندی ها را بداند . زیرا مشکلی را برای او حل نمی کند . این اصطلاحات به معلم کمک می کند که برای رفع این مشکلات باید چه فعالیت های مناسبی را تعیین کند . (البته این دسته بندی فقط نشان می دهد که دانش آموز اشکالات متنوعی دارد . ممکن است به خانواده اطلاعات بدهد اما ضرورتی ندارد . ) نه این که به دانش آموز گفته شود اشکالات او چند دسته اند .

۲ نکته قوت دیگر ، توجه به ارزش یابی با رویکرد « توصیفی » است . در این جا معلم تلاش داشت توصیف درستی از اشکالات نوشتاری دانش آموز داشته باشد . زیرا زمانی معلم می تواند در ارائه ی بازخوردها بخوبی عمل کند که اولاً :

= مشکلات نوشتاری را کاملا بشناسد .

= ثانیاً برای رفع هرکدام ، فعالیت مناسبی طراحی کند .

اما فعالیت بازخوردی را که معلم در پایان ورقه بصورت کتبی ارائه کرد ، برای انواع اشکالات نوشتاری مناسب نیست . زیرا برای هرکدام از انواع اشکالات باید فعالیت خاصی را تعیین می کرد . نمی توان هر نوعی از اشکالات را با جمله نویسی حل کرد . ( این بازخورد می تواند شفاهی هم باشد . که بین معلم و دانش آموز گفت و گو می شود . ) بطور مثال می توان گفت :

- دانش آموز نمی داند کدام کارهای نوشتاری او از دیدگاه معلم ، توانمندی محسوب می شود . بطور مثال بهتر بود در باز خورد گفته می شد :
- دانش آموز محترم ، به نظرم در نوشتن کلمه هایی که یکصدا دارند اما شکلشان فرق دارد

خیلی خوب عمل کردی . مانند : نوشتن کلمه های « خاطر ، مواظبت ، عید ، فطر و ... » به درستی نوشتی ، و یا

بعضی از قراردادهای را بخوبی می دانی ، مثل : « بخوری ، می خواهد ، چیزی را و ... » اما در بعضی موارد که امروز می گویم ، هنوز باید تمرین هایی را انجام دهی .

یا می گوید : از این که توانستی کلمه هایی مانند : « خاطر ، عشق ، میراث ، بی طاقت و ... » را درست بنویسی بخاطر تمرین هایی است که قبلاً انجام دادی .

- دانش آموز اشکال « شنیداری » دارد . باید به تلفظ کردن واژه ها و خواندن متن و ... بپردازد . نه تمرین درجمله نویسی .

- دانش آموز مشکل « آموزشی » دارد . که اغلب اشکالات او در شناخت کلمه های مشدد است . لذا دانش آموز باید تمرین هایی انجام دهد که هم به تلفظ این کلمه ها بپردازد و هم در قالب تمرین هایی تعیین کند نشانه ی تشدید به چه دلیل روی حرفی در یک کلمه قرار گرفته است . و ...

- اگر هم جمله سازی را گاهی برای رفع اشکال نوشتاری مناسب بدانیم ، هرگز به تنهایی و بدون خرده فعالیت ها قادر به رفع مشکلات متنوع نوشتاری نیست . مگر این که خواسته شود مثلاً پس از نوشتن جمله :
- کلمه ی مورد نظر را با رنگ دیگری مشخص کنید .

- حرف مورد نظر در آن کلمه را رنگی کنید . و ....

در پایان نقد و بررسی این چند املا ، می توان به نکلتی اشاره کرد :

در مراحل آغازین کار نوشتاری ، هنگامی که دانش آموزان مشغول نوشتن متن املا هستند برای جلوگیری از بروز اشکال نوشتنی اگر بدون دغدغه ی خاطر، به دقت کنترل شوند و به موقع راهنمایی های لازم به عمل آید و اشکال آن ها در همان لحظه ی نوشتن بیان شود ( در این زمان شرایط یادگیری برای دانش آموز فراهم تر است .) پس از چندجلسه ی متوالی ، رشد درنوشتار دانش آموز خود را بخوبی نشان می دهد . بطوری که دیگر نیازی نخواهد بود که همه ی راهنمایی ها به زمان گفتن املا کشیده شود . حتی دانش آموز خود متوجه می شود که باید در هنگام نوشتن دقت خود را افزایش دهد . نیاید فکر کرد کنترل و راهنمایی کردن ، از یادگیری جلوگیری می کند . بلکه خود نوعی ایجاد موقعیت برای یادگیری است .

کارهای پشت صحنه ای در رفع اشکال نوشتاری بسیار مهم است . یعنی به محض بروز اشکال نوشتاری ، ابتدا باید نوع مشکل را شناسایی کرد . مثلا :

= چه کسانی مشکلشان از نوع « دقت » است ؟

= چه کسانی مشکلشان از نوع « شنیداری » است ؟

= چه کسانی کلمه هایی که دارای حروف هم صدا هستند را نمی شناسند؟

= چه کسانی نکته های آموزشی را فراموش کردند؟ و....

پس از علت یابی ، فنی ترین کار آموزشی ، ارائه ی بازخورد است . تشخیص نوع بازخورد برای رفع انواع اشکال ها به عهده ی معلم است . زیرا نمی توان همه اشکال را با یک نوع فعالیت بر طرف نمود . مثلا اگر کسی مشکل « دیداری » داشته باشد ، نمی توان صرفا با نوشتن از روی متن و واژه ها مشکل او را حل کرد . بلکه باید از فعالیت هایی استفاده کرد که دانش آموز را به دیدن شکل ظاهری و بررسی اجزای آن و تشخیص کلمه ی مورد نظر از جمع کلمه های مختلف و غیره وادارد .

توجه ویژه به زمان خواندن متن درس و م روران ، بیش ترین اشکالات نوشتاری را برطرف می کند . خواندن فقط قرانت متن و پاسخ دادن به چند پرسش نیست . بلکه :

= بررسی اشکالات تلفظی ،

- = تشخیص قراردادهای زبان آموزی موجود در واژه های یک متن ،
- = بررسی شکل ظاهری کلمه ها از نظر حروف بکار گرفته شده ،
- = مطابقت دادن رابطه ی معنایی با شکل کلمه ،
- = واریسی رابطه ی بین تلفظ و شکل کلمه و... را باید در زمان خواندن عمل کنند تا واژه ها را بیاموزند . زمان یادگیری کلمه ها با هر ویژگی برای دانش آموزان بطور جدی در زمان خواندن است . ( بخش فراوانی از اشکالات نوشتاری مربوط به خواندن است . )

رعایت اصول در تعیین تکلیف بسیار لازم و ضروری است . چه بسا ممکن است انواع تکلیف در کلاس ارائه شود . اما مهم ترین است که معلم باید تحت هر شرایطی بطور جدی و دقیق تکلیف را خود مورد بررسی قرار دهد . نکته ی دیگر در این بررسی توجه به خودمانی بودن پاسخ دادن تکلیف است . یعنی معلوم شود دانش آموز خودش انجام داده است نه به کمک دیگران .

### عکس العمل تصحیح کننده در برابر املا ی دانش آموز برای جلوگیری از بروز اشکالات جدید و رفع آن بسیار مهم است . زیرا :

الف- اگر برای تصحیح کننده ، هدف از املا بخوبی آشکار نباشد ، ممکن است گاهی انتظارهای جنبی و فرعی املا بیش تر خود نمایی کنید . اگرچنین شود نگران کننده است . زیرا نباید به هر طریق ممکن برای دانش آموز اشکالی تراشید تا آن چه را بخوبی هم انجام داد ، باز هم به نوع ی مورد شماتت قرار گیرد . متن زیر املا ی دانش آموز پایه ی اول ابتدایی در ماه های آغازین است . با آن که متن توسط دانش آموز بدون قلم خوردگی و با خط خوش و حتی درست نوشته شد . اما عبارت نوشته شده توسط تصحیح کننده در پایان املا ( بد خط شد . بیست آفرین ) ، نا رضایتی و دلزدگی دانش آموز را به همراه دارد . واقعا چرا !!؟؟

- ۱ این ایران است .
- ۲ سیما ایرانی است .
- ۳ ایران را دوست دارد .
- ۴ این سیب است .
- ۵ این سینی سیب است .
- ۶ صبا با ایمان است .
- ۷ سببا با امین است .
- ۸ بیدار است .
- ۹ آسکان آبی است .
- ۱۰ مادر سبزی را بر می دارد .
- ۱۱ سارا دیر است .



ب- اگر تصحیح کننده ، دانش آموز را در زمان نوشتن املا رها کند ( به قول معروف درامان خدا قرار دهد ) علاوه بر آن که شرایطی را فراهم می کند که دانش آموز نوشتن املا ی خود را برای ارائه ی به دیگران بی ارزش قلمداد نماید . بلکه با عکس العمل بیایزی خود به دلیل نپذیرفتن آن به عنوان متن املا ، میل به یادگیری را از بین می برد . نمونه ی زیر متن املا ی دانش آموز پایه ی « سوم » ابتدایی است . با توجه به رویکرد ارزش یابی « توصیفی » خط کشیدن روی متن نوشته شده ی دانش آموز نشان می دهد در هنگام نوشتن املا و در پایان آن تلاش کودک ارزیابی نشد . ( اگر املا را نمی نوشت اتفاقی رخ نمی داد .) با آن که او قادر بود تعداد زیادی از کلمه ها را که دارای اهمیت املا یی اند درست بنویسد . مانند : رضا ، بعد ، اطرافش ، معذرت ، عزیز ، می خواست ، می خواهم ، سنجاقک ، صدا و ...



مچلو بچا ر بود. رضا کتار سچره شنه بود و دا بننه چنگل سبز سر و باد فتن بهر  
 گل های زیبا نقاشی می کرد. روی یک از گل ها سبزه کک می کشید و کنار او بر  
 هر چه های کوچک را نقاشی می کرد. بعد با صدای رنگی ها پیش یک زیبا  
 سبزه را هم رنگ آبی زد. رضا می خواند دفتر نقاشی را میداد که نامهای  
 اطرافش را نگاه کرد. صدای دفتر می شنید بود. رضا دفتر نقاشی را پیش او گذاشت  
 خوبه لوین مته پیر در وقت بعد از کتاف آهای بواسطه کماست دانش مرا  
 رضا گفت بعد از آن من فواهم. هر چه گفت من و دو شام من فواهم



ج - باید تصحیح کننده بازخورد و فعالیت مناسبی ارائه کند تا مشکلی را از سر راه  
 بردارد. نه این که باری ناکار آمد پس از تصحیح به آن اضافه کند. مثلاً فعالیت  
 بازخوردی زیر پس از غلط گیری املا تعیین شد که برای همه نوع اشکال نوشتاری  
 چنین دانش آموزی می باشد. حال آن که در این غلط گیری، انواع اشکال نوشتاری  
 وجود دارد.

از روی هر کلمه ی غلط ( ۵ ) بار بنویسید .

خدای: خدای - خدای - خدای - خدای - خدای - خدای - خدای - خدای  
 آمده‌ام: آمده‌ام - آمده‌ام - آمده‌ام - آمده‌ام - آمده‌ام - آمده‌ام - آمده‌ام - آمده‌ام  
 ای: ای - ای - ای - ای - ای - ای - ای - ای  
 گزارم: گزارم - گزارم - گزارم - گزارم - گزارم - گزارم - گزارم - گزارم  
 بخوانم: بخوانم - بخوانم - بخوانم - بخوانم - بخوانم - بخوانم - بخوانم - بخوانم  
 خواندن: خواندن - خواندن - خواندن - خواندن - خواندن - خواندن - خواندن - خواندن  
 لذت: لذت لذت لذت لذت لذت لذت لذت لذت  
 شیرین: شیرین - شیرین - شیرین - شیرین - شیرین - شیرین - شیرین - شیرین  
 می‌توانم: می‌توانم - می‌توانم - می‌توانم - می‌توانم - می‌توانم - می‌توانم - می‌توانم - می‌توانم  
 اسم: اسم - اسم - اسم - اسم - اسم - اسم - اسم - اسم  
 بیستم: بیستم - بیستم - بیستم - بیستم - بیستم - بیستم - بیستم - بیستم  
 بسیار: بسیار - بسیار - بسیار - بسیار - بسیار - بسیار - بسیار - بسیار  
 تازه‌ای: تازه‌ای - تازه‌ای - تازه‌ای - تازه‌ای - تازه‌ای - تازه‌ای - تازه‌ای - تازه‌ای  
 بیدار: بیدار - بیدار - بیدار - بیدار - بیدار - بیدار - بیدار - بیدار  
 کاش: کاش - کاش - کاش - کاش - کاش - کاش - کاش - کاش  
 می‌توانستم: می‌توانستم - می‌توانستم - می‌توانستم - می‌توانستم - می‌توانستم - می‌توانستم - می‌توانستم - می‌توانستم  
 آشتی: آشتی - آشتی - آشتی - آشتی - آشتی - آشتی - آشتی - آشتی  
 شوم: شوم - شوم - شوم - شوم - شوم - شوم - شوم - شوم  
 گذشته: گذشته - گذشته - گذشته - گذشته - گذشته - گذشته - گذشته - گذشته  
 مهربان: مهربان - مهربان - مهربان - مهربان - مهربان - مهربان - مهربان - مهربان  
 نوشتن: نوشتن - نوشتن - نوشتن - نوشتن - نوشتن - نوشتن - نوشتن - نوشتن  
 چیزهای: چیزهای - چیزهای - چیزهای - چیزهای - چیزهای - چیزهای - چیزهای - چیزهای  
 امسال: امسال - امسال - امسال - امسال - امسال - امسال - امسال - امسال

به چند دلیل انتخاب فعالیت « ج » پس از تصحیح برای دانش آموز ، نامناسب و ناکارآمد خواهد بود . بطور مثال :

- چند بار نوشتن از روی کلمه ، با نوع اشکالات دانش آموز هم خوانی ندارد . مثلا تعدادی از کلمه ها مانند « خدای ، اسم ، ای ، پیدا » ساده اند و مشکل خاص املائی ندارند . بنابراین معلوم نیست چرا دانش آموز باید :
- این کلمه ها را فقط ( ۵ ) بار بنویسد؟ واقعا اگر ۵ بار بنویسد مشکل بر طرف می شود ؟ در صورتی که معلوم نشد علت غلط نویسی این کلمه ها در املا چه بود؟ آیا ممکن نیست که به دلایلی بعضی کلمه ها از قلم افتاده باشند؟ و...

۲- ابتدا باید این (۲۳) کلمه ی غلط‌گیری شده، دسته بندی می شدند . سپس فعالیتی متناسب با نوع آن تعیین می گردید . مثلا کدام کلمه ها از نوع آموزشی ، دیداری ، شنیداری و یا دقت هستند . مثلا این کلمه ها را می توان بطور نمونه در گروه های زیر قرار داد :

**\*\* اشکال آموزشی، شامل :**

بکارگیری « خوا » ، استفاده از « تشدید » ، بکارگیری نشانه ی « ای » در پایان کلمه ها و...

**\*\* اشکال دیداری ( یک صدا و چند شکلی) ، شامل :**

بکارگیری شکل « ذ » در صدای « ز » در کلمه های « گذارم » ، « گذشته » و ... از آن جا که متن املا و چگونگی نوشتار دانش آموز در دست نیست نمی توان بطور مناسبی درباره ی نوع غلط نویسی قضاوت کرد . اما آن چه که نشان داده شد ، معلوم می کند برای همه ی فراگیران و هر نوع از اشکالات ، یک راه حل ارائه شد . این نوع از فعالیت و تمرین ، بازخوردی نا مناسب است . که بطور حتم خستگی را به همراه دارد . به همین دلیل است که در این نمونه ، دانش آموز حتی به عنوان یادگیری درست ، باز هم بعضی از کلمه ها را غلط نوشته است . حالا که قرار شد دانش آموز به هر دلیلی چند بار بازنویسی کند ، این پرسش ها توجه دیگران را جلب می کند :

- آیا در موقع نوشتن و یا در پایان آن ، از کار دانش آموز کنترل صورت گرفت؟
- پس از آن که غلط ها باز نویسی شدند ، چه اقدام منطقی صورت پذیرفت ؟
- کلمه هایی را که دانش آموز مجددا در بازنویسی غلط نوشت چه باید کرد؟
- آیا رونویسی یا باز نویسی مجدد ، مشکل غلط نویسی را حل کرده است ؟
- آیا شکل نادرست بعضی از کلمه ها در تمرین باز نویسی که توسط دانش آموز غلط نوشته شد ، ملکه ی ذهن کودک نمی شود و باقی نمی ماند؟
- آیا بر طرف کردن اشکال جدید ی که در این نوشتار باز نویسی بوجود آمد ، دشوارتر نیست؟

## فصل چهارم

حدیث دوست نگویم مگر به حضرت دوست      که آشنا سخن آشنا نگه دارد

( حافظ )

### دلیل بروز اشکال نوشتاری و یا املائی دانش آموزان پایه ی اول

وجود مشکل نوشتاری دانش آموزان در پایه های مختلف ، بسیار به هم شباهت دارد . اما چون آموزش پایه ی اول ابتدایی آغاز زبان آموزی است ، به دلایلی در بعضی از موارد تفاوت های ویژه ای دارد . لذا علاوه بر آن چه به عنوان دلیل بروز اشکال نوشتاری قبلا بیان شد ، می توان دلیل های خاص دیگری را هم بیان کرد که عامل ناتوانایی های نوشتاری پایه ی اول است . به عنوان مثال :

۱ - اگر دانش آموزان پایه ی اول نتوانند کلمه ها را بطور طبیعی بخوانند و یا در روان خواندن عبارات و جمله ها مهارت لازم را کسب نکنند ( مکث های طولانی داشته باشند . و یا من و من کنندو ... ) درنوشتن واژه ها به نسبت دیگر پایه ها ، بیش تر دچار مشکل می شوند . زیرا در پایه ی اول ، دانش آموزان باید به مهارتی برسند که بتوانند بدون

تجزیه کردن کلمه ها به هجی و یا صداها آن را بطور طبیعی ، روان و عادی بخوانند .  
( رویکرد خوانداری کلی ولی نوشتاری تحلیلی است . )

۲ - ممکن است به دلیل یکسانی و نبودن تنوع روش در آموزش و ارائه ی حروف ( نشانه ها ) و عجله کردن در معرفی شکل نشانه هنگام آموزش ، دانش آموزان با شکل بعضی از صداها ( حروف ) بخوبی آشنا نشوند . اغلب مشاهده می شود آن ها در نوشتن ، شکل حروف را فراموش می کنند . حال آن که صداها را در کلمه تشخیص می دهند . بنابراین باید برای توجه دادن آن ها به شکل نشانه ، تکلیف درسی مناسب و کافی در زمان معرفی نشانه انجام پذیرد تا با تاکید بر روی شکل آن ، بخاطر سپاری حروف آسان شود .

۳ - گاهی بندرت دانش آموزانی صدای نشانه هایی را فراموش می کنند . البته وجود این اشکال بسیار کم است . خصوصا زمانی اتفاق می افتد که دانش آموزان تمام نشانه ها را آموختند .

۴ - و در پایان هر نشانه با نام معرفی می شوند . مثلا اسم نشانه ی « د » را « دال » بگویند اما ممکن است تلفظ درست صدای « د » از خاطرشان برود و فراموش کنند .

۵ - گاهی به دلیل زیاده روی در هم خوانی و تکرار غیر معمول جمله های متن درس در پایه ی اول ، دانش آموزان نسبت به دیگر پایه ها ، شکل کلی کلمه را فقط در جمله ی ثابت کتاب درسی طوطی وار حفظ می کنند . بدون این که اجزای تشکیل دهنده ی کلمه ( خصوصا در کلمه های بزرگ ) را بخوبی تشخیص دهند . ( البته هم خوانی برای مراحل آغازین صدا آموزی در پایه ی اول اشکالی ندارد . ولی نباید ادامه دار باشد . )

۶ - دقت نکردن در شناخت ویژگی های موجود در یک نشانه ی جدید هنگام ارائه ی آن مانند وجود قرارداد در نشانه ، داشتن اجزایی در شکل ظاهری و قانون نوشتاری نشانه در یک کلمه عامل بروز مشکل نوشتاری می شود . حال آن که باید در زمان آموزش و ارائه ی هر نشانه ی جدید ، وقت کافی برای بررسی شکل ظاهری و تحلیل روی ویژگی های هر نشانه صرف شود . بطور مثال لازم است در زمان ارائه ی ن نشانه ی جدید به نکات زیر توجه شود.

= « داشتن و یا نداشتن نقطه در نشانه »

= « در صورت داشتن نقطه ، تعداد نقطه در آن چند تاست »

= « جای نقطه در آن حرف کجاست »

= « وجود دندان در حروف »

= « تعداد دندان در حروف »

= « بودن سرکج در شکل حروف »

= « تعداد سرکج »

= « داشتن اجزای خاص در حروف » مانند : ای ، او ، ط ، آ ( چند جزئی بودن حروف )

= « قانون حرکت درست دست یا رسم الخط در نوشتن شکل حرف »

= « قانون در بکارگیری یکی از شکل های حروف چند شکلی در کلمه » و...

۷ - کُتَبِ نویسی به دلیل ناتوانی جسمی در آغاز نوشتار ( البته گاهی این رفتار طبیعی است . ) که نسبت به دیگر پایه ها بیش تر موجب غلط نویسی می شود . کُتَبِ نویسی چند دلیل دارد . به عنوان نمونه مانند :

= رشد نکردن ماهیچه های کوچک انگشت دست کودک است .

= هنوز دست برای نوشتن روان نشده است .

= استفاده ی نادرست از قلم و دفتر . و...

۸ - اکثرا دانش آموزان پایه ی اول به طور سنتی عادت داده شدند تا در موقع نوشتن با صدای بلند کلمه ها و عبارت ها را بخوانند . که عموما غیر طبیعی است . همین رفتار عاملی می شود که با مکث طولانی واژه را بنویسند . این تکرارها ، زمزمه ها و ایجاد سر و صدا های غیر معمول موجب می شود ، غلط های سمعی به وجود آید . ( حال آن که لازم است عادت داده شوند تا فقط بشنوند و در صورت نیاز فقط صامت خوانی کنند . که در صامت خوانی فقط چشم می خواند . تلفظی در کار نیست . )

۹ - اغلب مشاهده می شود معلم هنگام قرائت املا فی البداهه متنی را می سازد . ( ساختن متن املا نکته ی مثبت در پایه ی اول است . ) اما این عمل گاهی توقف های طولانی در زمان نوشتن را ایجاد می کند . که خود عامل خستگی و انحراف در دقت نوشتاری می شود . بروز خستگی و بی توجه شدن دانش آموز به ادامه ی متن املا ، به دلیل توقف های طولانی و غیر ضروری از جانب معلم در شکل دادن متن املا ، موجب بروز غلط نویسی می شود . ( البته این عامل زمانی رخ می دهد که معلم از قبل متن املا را تهیه نکرده باشد . )

۱۰ - تسلط نیافتن در مهارت یکسره نویسی اجزای کلمه هایی که به چسبیده هستند . و یا بی توجه بودن به هجی های چسبیده به هم در یک کلمه . زیرا جدا نویسی اجزای یک کلمه ، زمینه را برای غلط نویسی حروف تشکیل دهنده ی یک کلمه فراهم می سازد . به طور مثال : دانش آموز برای نوشتن کلمه ی « ششی » باید ابتدا با یک حرکت یکسره ی دست ، شکل

کلی کلمه را بنویسد . مانند : « سسی » ، سپس نقطه گذاری را از اول کلمه شروع کند . مانند : « ششی ، ششی » اما آن چه از کار دانش آموزان مشاهده می شود ، این است که اکثر آن ها اول ، حرف « ش » را با نقطه ی کامل می نویسند سپس حرف « ش » را در دوم کلمه با نقطه گذاری کامل می کنند . ابتدا نوشتن ( ش ) و در قدم بعدی ( شش ) ، ( شش ) و در پایان پس از نوشتن ( شش ) ، حرف « ی » را می نویسند . ( ششی ) یا نوشتن هجی تشکیل دهنده ی کلمه ی « سرما » مانند : « سر ، ما » ( ابتدا بهتر است به جای نوشتن « سد » و سپس « ر » هجی « سر » را یکسره بنویسد . سپس هجی « ما » را با آن چه درباره ی « سر » گفته شد بنویسد . )

۱۱ - گاهی به دلیل محدودیت در بکارگیری واژه ها ، در متن املا ی ساخته شده ی پایه ی اول ( برای ارزیابی از حروف جدید ) کلمه ها و ترکیب های بی معنی بکار می رود . از آن جا که ممکن است وجود بعضی از این کلمه ها و یا ترکیب های بی معنی برای دانش

آموزان قابل فهم نباشد ، موجب بروز غلط نویسی کلمه ها می شود . مثلا برای نشانه ی «س» نوشتن : ساب ، سوم ، باس و...

۱۲ - نامناسب بودن فیزیک کلاس ، یعنی جایی که دانش آموز پایه اول باید در آن جا به راحتی بنشیند تا بتواند آزادانه متن را بنویسد . خصوصا در این پایه باید به همه ی جوانب فضای آموزشی توجه شود . مثلا اگر نور فضا کم و یا زیاد باشد . و یا نور طبیعی خورشید تابش مستقیم داشته باشد . این فضا سازی نور برای دقت کردن و حافظه ضرر دارد . و یا اگر مکانی را که از کلاس در اختیار دارد مشکل ساز باشد و باعث ایجاد خشم و عصبانیت او شود ، روی درک و حافظه ی دانش آموز اثر منفی خواهد داشت . البته این مشکل در دیگر پایه هم وجود دارد . اما دانش آموزان پایه های دیگر زودتر با هم کنار می آیند .

۱۳ - فراهم نبودن وسایل مورد نیاز و مناسب برای نوشتن ، مانند : مداد ، پاک کن ، مدادتراش ، دفتر ، و...

نمونه هایی از اشکال نوشتاری در پایه ی اول :

- ۱ - ممکن است اجزای بعضی از کلمه ها را که دارای نشانه های متصل به هم هستند ، را جدا نویسی کنند . مانند : کلمه ی « سماور » به صورت « س ماور » نوشته شود . ( قانون شکل نوشتاری نشانه را فراموش کرده است . )
- ۲ - نادیده گرفتن رسم الخط فارسی و سرهم نویسی بعضی از کلمه ها که باید منفصل باشند . مانند : کلمه ی « به من » به صورت « بمن » نوشته شود . ( قرارداد را فراموش کرده است . )
- ۳ - اشتباه در شکل قرار دادهای زبان آموزی « اشکال آموزشی » مانند :
  - ❖ استفاده از کسره ی اضافه به جای « ه ه » در صفت و موصوف و یا مضاف و مضاف الیه و یا بالعکس مانند : « به نام خدا » به صورت « به نامه خدا » نوشته می شود . و یا کلمه ی « سفره » به صورت « سفر » نوشته می شود .
  - ❖ صدای « اُ » با حرف « واو » که در بعضی از کلمه ها دچار اشکال می شود . مانند : کلمه ی « خود » به صورت « خُد » و یا کلمه ی « شُد » ، به صورت « شود » نوشته می شود .
  - ❖ حذف حرف « واو » در کلمه هایی که با « خوا » نوشته می شوند . مانند: کلمه ی « خواهر » به صورت « خاهر » نوشته می شود .
  - ❖ حذف نشانه ی تشدید در کلمه های مشدد .
  - ❖ کلمه هایی که در آن ها مصوت و صامت هم شکل ( یک حرف چند صدا ) با هم می آیند . مانند : نشانه ی « ی » و نشانه ی « ای » که اگر در کلمه ای بیایند که اولی مصوت « ای » و دومی صامت « ی » باشد یکی نوشته می شود ولی در هرحالتی هردو تلفظ می شوند . مانند : « زیاد » که « زی ، یاد » تلفظ می شود . اما اگر اولی « ی » و دومی « ای » باشد ، هردو نوشته می شوند . مانند : کلمه ی « پایین »

- ❖ نوشتن شکل دیگری از نشانه‌هایی که دو و یا چند شکل دارند . مانند : نشانه ی دو شکلی « ب » در کلمه ی « اسب » به صورت « اسب » نوشته می شود .
- ۴ - جا انداختن حروف از کلمه ها و یا نوشتن مصدر به جای فعل در جمله ها مانند : کلمه ی « آسمان » به صورت « آسما » و یا کلمه ی « آمدند » به صورت « آمدن »
- ۵ - تشخیص ندادن نقش حرفی که یک صدا دارند ولی چند شکلی اند . ( البته در پایه ی اول این اشکال کم تر است . مانند ط ، ظ ، ص ، ض ، و ... )
- ۶ - ناقص نوشتن کلمات به دلیل « دقت » نکردن در اجزای یک حرف در کلمه ، خصوصا حرفی که دارای نقطه ، دندانه ، سرکج و ... هستند . و با دیگر حروف شباهت دارند .  
مانند : « ب ، پ ، ت ، ث » - « ج ، چ ، ح ، خ » و ... مثال :
- = کلمه ی « رفت » به صورت « رقت »  
= کلمه ی « خوب » به صورت « حوب »  
= کلمه ی « گرفت » به صورت « کرفت » و ... نوشته می شوند .
- ۷ - درهم نوشتن اجزای یک کلمه ( به دلیل رعایت نکردن توالی اجزا کلمه ) مانند :  
= کلمه ی « دندان » به صورت « داندن »  
= و یا کلمه ی « برادر » به صورت « برارد »
- ۸ - جایگزین کردن حرفی به جای حرف دیگر که از نظر تلفظ به هم نزدیک هستند . مانند :  
= کلمه ی « ناب » به صورت « داب »  
= کلمه ی « رام » به صورت « ران » و ...
- ۹ - جا انداختن کلمه در متن املا که ممکن است اجزای کلمه را نداند و یا بخوبی آن کلمه را نشنیده باشد . مانند :
- = « مادر در ..... نان دارد . »

یادآوری : آن چه باید مورد توجه قرار گیرد این است که به دلیل آغاز آموزش در پایه ی اول ابتدایی ، لازم است به طور جدی دلایل بروز اشکال نوشتاری را مشخص نمود . تا از غلط نویسی جلوگیری شود . چه بسا اشکالات نوشتاری ایجاد شده در پایه ی اول سال ها ادامه دارد . نیاید

غلط نویسی در دانش آموز پایه ی اول به صورت عادت در آید .



مرو به خانه ی ارباب بی مروت دهر  
که گنج عافیت در سرای خویشان  
است

( حافظ

(

برای رفع اشکال نوشتاری چه باید کرد ؟

مرحله ی اول رفع اشکال :

زمان آموزش متن خواندن

لازم است در زمان آموزش خواندن متن فارسی نسبت به دیگر پایه ها فعالیت های متنوعی انجام پذیرد :

وقتی در آموزش درس جدید ، نشانه ای در قالب کلمه های کلیدی ( کلیدواژه ها ) برای جایگزینی صدایی معرفی می شود ، باید دانش آموزان روی شکل ظاهری و اجزایی که یک نشانه دارد به گفت وگو کردن واداشته شوند . زیرا تشخیص دادن صدا و یا تلفظ نشانه در یک کلمه که همان « شنیداری » است ، ساده تر از شکل نوشتاری آن یعنی « دیداری » است . بنابراین، گفت و گوها شناخت شکلی یک نشانه را بیش تر می کند . به همین دلیل تاکید می شود در زمان آموزش نشانه ها ، معرفی و شناخت شکل حروف با تانی انجام پذیرد . باید در زمان آموزش نشانه ها ، دانش آموز در تشخیص دادن صدای یک نشانه و بررسی ویژگی های ظاهری آن مشارکت فعال داش تباشند . تا زمینه ی

کشف صدا و شکل املایی کلمه برای همه فراهم شود . چه بسا بروز اشکال در شناخت نشانه ها به دلیل مشارکت نداشتن دانش آموزان است . و از همین مرحله اشکال نوشتاری بوجود می آید .

در زمان معرفی نشانه های جدید ، دانش آموزان علاوه بر بررسی ویژگی های ظاهری یک نشانه ، مانند : داشتن دندان ، نقطه ، تعداد نقطه ، شکل های مختلف یک نشانه و... باید به مقایسه کردن حرف جدید با دیگر حروف خوانده شده بپردازند . زیرا بعضی از نشانه ها علاوه بر تفاوت ها ، شباهت های زیادی به هم دارند . که اغلب همین شباهت ها زمینه ی غلط نویسی را فراهم می سازد . باید توجه داشت که بالا ترین هدف یادگیری در فارسی پایه ی اول ، آموزش نشانه هاست .

در درس های فارسی پایه ی اول ابتدایی ، کلمه هایی معرفی می شوند که از نظر تلفظ ویا داشتن اجزایی در شکل ظاهری ، گاهی با هم هماهنگ اند وگاهی بین آن ها تفاوت وجود دارد . در همه حال ، باید این دسته از کلمه ها در زمان آموزش خوانداری به بحث وگفت و گو گذاشته شود . اغلب اوقات به دلیل کمبود زمان و یا مدیریت نامناسب زمان آموزش ، به این ویژگی ها کم تر پرداخته می شود . به همین دلیل تسلط دانش آموز را در شناخت کلمه کاهش می دهد . ( فقط به تلفظ کلمه ها نپردازند . )

برای تسلط یافتن در نوشتن شکل نشانه ی جدید و رعایت کردن حرکت درست دست ، لازم است بین خواندن کلمه ها و نشانه ها و نوشتن آن ها ارتباط منطقی و هم سطح برقرار شود . گاهی افرادی در مهارت شفاهی ( گوش دادن ، سخن گفتن و خواندن ) رشد می کنند . اما به دلیل توجه ناکافی در نوشتن ، زمینه برای اشکال نوشتاری فراهم می شود . حال آن که می توان برای معرفی شکل نشانه ، از فعالیت های نوشتاری در کتاب کار فارسی ( همان بنویسیم و یا نوشتاری ) را جهت آشنایی بیش تر مطابقت داد و مقایسه کرد . برای آشنایی با حرکت درست دست در زمان معرفی نشانه ی جدید ، دانش آموزان می توانند فعالیت های جذابی داشته باشند که در خاطرشان ماندگار شود . مانند :

- وا داشتن دانش آموزان به تقلید حرکت دست در هوا .
  - نوشتن در میز شن با انگشت .
  - نوشتن با استفاده از رنگ انگشتی .
  - مدل سازی شکل نشانه با خمیر بازی
  - برش دادن مقوا برای ساختن شکل نشانه .
  - کار با حبوبات و چسب برای نمایش دادن شکل نشانه و...
- قبلا نمونه هایی از آن ها به عنوان تکلیف بیان شده است .

دانش آموزان پایه ی اول در آغاز یادگیری زبان فارسی هستند . اگر در خواندن به مهارت نرسند ، نمی توانند از عهده ی نوشتن بخوبی برآیند . انتقال از علائم صوتی به نوشتاری بسیار مهم است . باید توجه داشت تا مشکلی در این انتقال پیش نیاید . بنابراین در تمام مراحل خواندن باید تلفظ درست واژه ها و قراردادهای مورد توجه باشد . باید به اندازه ی کافی بارها و بارها تلفظ درست واژه ها و روان خواندن متن درس و ... تکرار و تمرین شود . تا مسلط بار آیند .

علاوه بر تمرین درست خوانی واژه ها و عبارات ، برای تسلط یافتن بیش تر واژه ها از نظردیداری و شنیداری ، لازم است در زمان آموزش خواندن متن درس ، کارت های واژگان هر درس ( کلید واژه ها ) اعم از کلمه های ساده و دشوار، در اختیار هر یک از دانش آموزان باشد ، تا با بررسی و درکنار هم قراردادن واژه ها و ویرفتن با آن ها ، ( اصطلاحاً دست ورزی کردن ) بیش تر با کلمه ها مانوس شوند . البته استفاده از نوار صوتی برای ضبط کردن واژه هایی که تلفظ می کنند و کار روی تصاویر بزرگ هر درس برای بیان واژه هایی که آن را تشکیل می دهد به این شناخت کمک می کند . خلاصه این که دانش آموز ، باید در خواندن متن درس مشارکت فعال داشته باشد . و به اندازه ی کافی تمرین کند .

---

۱ - کارت های آموزشی نشانه های ۱ و ۲ همراه با روش تدریس آن در پایه اول که سال ها قبل تهیه شد می تواند راهگشای همکاران باشد .

#### مرحله ی دوم رفع اشکال

#### مرور درس و انجام فعالیت های ویژه ی خواندن در دیگر جلسات یک درس

انجام همه ی فعالیت های یک درس فارسی پایه اول اعم از خواندن و نوشتن همانند دیگر پایه ها در چندین جلسه ی آموزشی انجام می پذیرد . لذا فرصت کافی ایجاد می شود تا مرور مناسبی داشته باشند . ( در حال حاضر یک درس فارسی ، یازده جلسه ی آموزشی ) بنابراین لازم است خواندن واژه ها و درنهایت متن درس توسط دانش آموزان ، بطور مستمر مورد توجه قرار گیرد . (البته مرور خواندن دانش آموزان نباید فقط از روی متن کتاب درسی باشد . زیرا ممکن است گاهی به حفظ شدن طوطی وار کلمه ها ختم شود . ) حالا که در مرور از خواندن ، زمان مناسبی وجود دارد ، باید فعالیت های متنوعی انجام پذیرد تا از یروز اشکالات نوشتاری بکاهد . مانند :

❖ عموماً دانش آموزان در موقعیت های مختلفی ، متن درس ها را می نویسند . بهتر است از همین دست نوشته های دانش آموزان برای خواندن آن ها استفاده شود . ( ممکن است خواندن دست نوشته های خود و یا دیگر همکلاسی ها ، در آن ها رغبت ایجاد کند که به علاقه مندی بیش تری فعالیت را انجام دهد . ) اغلب اوقات ، دانش آموزان در خواندن دست نوشته های خود و یا دیگران سرعت عمل قابل قبولی را ندارند . ولی همان متن را در کتاب درسی روان تر می خوانند . این نشان می دهد در خواندن به توانایی مناسبی نرسیدند . ( البته می توان از کتاب های غیر درسی هم برای مهارت خواندن استفاده کرد . )

❖ در جلسات مختلف مرور خواندن ، تمرین تند خوانی انجام پذیرد به طور مثال :

= کلمه هایی از متن درس در قسمت های مختلف تابلوی کلاس نوشته شود . این کلمه ها می تواند باهم مرتبط و یا غیر مرتبط باشند . با نشان دادن هر واژه ، دانش آموز آن را بلافاصله و بدون مکث بخواند . و یا این که هر کلمه ای که تلفظ می شود ، دانش آموز آن کلمه را بلا فاصله روی تابلو نشان دهد . ( می توان بجای نوشتن واژه ها روی تابلو ، از کارت آموزشی استفاده کرد . )

❖ برای شناخت بهتر یک کلمه و کسب مهارت تند خوانی ، می توان از بین مجموعه ای از کلمه ها و متن ، کلمه های خاصی از یک درس را مورد استفاده قرار داد . لذا در وسط یک کارت ( ۱۰ × ۱۰ ) یا یک ورقه ی کاغذ ، سوراخی ایجاد می شود ( به اندازه ای که اجزای یک کلمه ی متوسط از سوراخ وسط کارت دیده شود . ) به عنوان بازی آموزشی ، کارت روی کلمه ها و یا متن نوشته کتاب درسی حرکت داده شود ، به محض توقف روی هر کلمه ای ، دانش آموز آن کلمه را بدون مکث بلافاصله بخواند .

از آن جا که این فعالیت یک بازی آموزشی است ، اولاً خسته کننده نیست . از طرفی هم تمرینی برای رسیدن به هدف درسی یعنی « سرعت عمل در خواندن » است . این بازی ، واقعا می تواند مهارت شناسایی کلمه ها را افزایش دهد . ( می توان دانش آموزان کلاس را دو به دو کرد تا به عنوان تکلیف درسی در زمان مرور خواندن با هم بازی کنند . )

❖ از کارت های آموزشی ( کلید واژه ها ) که بدون تصویرند ، یعنی فقط کلمه های مجرد روی آن نوشته شده است ، به عنوان « کارت تند خوانی » استفاده شود تا دانش آموزان ضمن خواندن کلمه ها ، آن ها را در کنار هم بگونه ای قرار دهند تا جمله ی با معنایی را تشکیل دهد . برای جمله سازی کردن به کمک کارت ها ، هرکارت مستقل از دیگری است . لذا علامت نقطه گذاری مورد نیاز جمله باید روی کارت جداگانه ای باشد . مانند :

در [ ] امین [ ] آمد [ ] . [ ] باران [ ] ..... [ ] امین [ ] در [ ] باران [ ] آمد [ ]

می توان دانش آموزان پایه ی اول را که مشکل نوشتاری دارند ، در خواندن دو دسته کرد :

۱ - دانش آموزانی که در تلفظ درست واژه ها و در تشخیص اجزای کلمه مشکلی ندارند .  
 قادرند کلمه را بخوبی تجزیه کنند و حتی صدا های تشکیل دهنده ی را به تفکیک بیان کنند .  
 مثلا :

= کلمه ی « آسمان » را به سه بخش « آ » ، « س » ، « ان » ، « مان » تقسیم می کنند . و یا صداها را به تفکیک بیان کنند . « آ + س + - + م + ا + ن » اما ممکن است چنین دانش آموزانی کلمه ی « آسمان » را به صورت « آسان » بنویسند . باید علت را در دلایل دیگری شناسایی کرد .

۲ - دسته ی دوم دانش آموزانی هستند که در تلفظ درست واژه ها و تشخیص اجزای کلمه مشکل دارند . قادر نیستند کلمه را بخوبی تجزیه کنند . و حتی صداها ی تشکیل دهنده را به تفکیک نمی شناسند . ضعف این گروه عمیق است . زیرا گروه اول با تذکر و بررسی نشانه ها در جدول حروف الفبا و... به اشتباه خود پی می برند . اما گروه دوم به توجه

بیش تری نیاز دارند . زیرا فقط با صرف خواندن از روی متن نمی توان چنین مشکلی را حل کرد . باید در تلفظ واژه ها به تجزیه ی کلمه و تفکیک صدا ها بپردازیم .

❖ جلسه های آموزشی کتاب فارسی بعد از تدریس هر نشانه ( جلساتی که برای مرور و ارزیابی از میزان دوام یادگیری در خواندن است . ) فرصتی را فراهم می سازد ، تا زمان کافی برای بررسی و تحلیل روی کلمه ها صرف شود . و دانش آموز بتواند ، کرارا آن را تمرین و آزمون کند . مثلاً "در متن به واژه ای جدید مانند : « آسمان » برخوردند ، برای بررسی بیش تر آن ، گفت و گو های زیر می تواند درباره ی این کلمه انجام پذیرد :

- اگر حرفی را از اول و یا آخر کلمه ی « آسمان » حذف کنید ، چه تلفظ می شود؟
- حرفی به آخر آن اضافه کنید ، حالا چه تلفظ می شود؟
- حرفی به اول آن اضافه کنید ، حالا چه تلفظ می شود؟
- حرفی به دلخواه به قسمتی از آن اضافه کنید ، حالا چه تلفظ می شود؟
- این کلمه با کلمه ی « آسمانی » چه شباهتی دارد؟
- این کلمه چه فرقی با کلمه ی « آسان » دارد؟ و...

این نوع از تمرین در جلسه ی آموزش خواندن ، می تواند برای ساختن کلمه های جدید ، گسترش گنجینه ی لغات و توجه به اجزای کلمه باشد . علاوه بر فعالیت های کتبی بطور شفاهی هم می توان فعالیت هایی انجام پذیرد . مانند :

- در اول کلمه ی « بار » نشانه های دیگری به جای « ب » قرار ده تا کلمه ی جدیدی شود . « تار ، نار ، دار ، مار ، سار ، کار...»
- در آخر کلمه ی « بار » نشانه های دیگری به جای « ر » قرار دهید تا کلمه ی جدیدی شود . « باد ، بام ، بال ، بازو...»

یاد آوری : در کنار این فعالیت ها ، خواندن کتاب های داستان و ارائه ی شعر در جلسات آموزشی کتاب فارسی ، می تواند موجب رشد در خواندن شود .

## مرحله ی سوم رفع اشکال

### فعالیت های نوشتاری ( تمرین و تکلیف )

#### یاد آوری :

انجام دادن تکلیف در پایه ی اول خصوصا رونویسی کردن از روی متن که در کتاب کار پیش بینی شده است ، در اغلب اوقات باید در حضور معلم و در کلاس باشد . خصوصا افرادی که مشکل نوشتاری دارند . زیرا دانش آموزان پایه ی اول نیاز دارند که هنگام نوشتن توسط معلم کنترل و راهنمایی شوند . ( انتظار می رود در انجام تکلیف منزل هم توسط اولیا نظارت صورت پذیرد . منظور از نظارت دخالت در انجام دادن کار نیست . )

در آموزش زبان آموزی ( بخش خوانداری ) که با رویکرد کلی است ، ابتدا دانش آموزان باید خواندن واژه ها را بیاموزند . سپس نشانه ی مورد نظر معرفی می شود . بنابراین قبل از نوشتن هر کلمه ای باید شرایطی فراهم شود تا بخوبی آن را بشناسند . و در خواندن آن تسلط پیدا کنند . پس ضروری است برای جلوگیری از عکس برداری های صرفا ذهنی دانش آموز ، فعالیت های مختلفی به عنوان تکلیف ( چه تکلیف درسی که برای یادگیری است و چه تکلیف شب که بخش عمده ی آن تثبیت یادگیری است . ) ارائه شود . بطور مثال :

در آموزش حروف جدیدی ، معلم متوجه شد به دلایلی عده ای از دانش آموزان در شناخت آن دچار مشکل شدند . لذا به عنوان تکلیف شب ، آن حرف انتخاب می شود . مثلا شکل مختلف حرف را از طریق جستجو کردن در کلمه های متن درس پیدا کنند . سپس کلمه های مورد نظر را بنویسند . ( ممکن است خواسته شود حروف مورد نظر را پس از نوشتن پر رنگ و یا رنگی کنند . ) مانند : حرف « ح »

- کلمه های موجود در متن : « حرکت ، حرف ، صبح و ... »

همانند آن چه که در مرحله ی خواندن اشاره شد ، در تعیین تکلیف شب هم معلم از مفهوم « جانشینی » استفاده می کند . تا از این شیوه علاوه برگسترش دادن گنجینه ی لغات ،

توجه دانش آموزان به اجزای کلمه بیش تر جلب شود و درساختن کلمه های جدید تسلط پیدا کنند . مانند :

- حذف و یا اضافه کردن نشانه ای از اول و یا آخر کلمه ، مثلا : کلمه ی « باد » داده شود تا دانش آموزان خود به دلخواه تا جایی که می توانند با حذف و اضافه کردن ، کلمه سازی کنند . مانند : « باد ، باد ، باد ، باد ، داد ، باد ، شاد ، باد ، بار ، باد ، باد و... »  
← ← ← ← ←
- جمله های ناقص ارائه شود تا دانش آموزان با چند کلمه ی متفاوت ، هر بار جمله ای بسازند و آن را کامل کنند . مانند : مادر.....آورد .  
= مادر آب آورد .  
= مادر نان آورد .  
= مادر سبب آورد . و... .

استفاده از فعالیت های جذاب و مستمر که به ظاهر بازی و سرگرمی است . اما دانش آموزان به انجام دادن آن علاقه نشان می دهند . از طرفی می تواند غیر مستقیم موجب تقویت نوشتاری شود . این فعالیت می تواند برای حروف و کلمه ها باشد . مانند :

- ❖ یافتن حروف ، هجی و یا کلمه های مورد نظر از میان قطعه های بریده شده ی روزنامه و مجله . ( بریده شده ی روز نامه و ... به دانش آموز داده می شود تا در درون آن جستجو کنند و نکته های مورد نظر را پیدا کنند . سپس دور آن ها را خط بکشند . )
- ❖ نشانه های جدید را روی مقوا و یا کاغذ های الوان ببرند . سپس آن را روی ورقه ی کاغذ بچسباند .
- ❖ ساختن حروف و یا کلمه به کمک اشیا و ابزارهای مانند : نخود ، لوبیا ، عدس ، چوب کبریت ، گوش ماهی های ریز و ... دانش آموز با چسب مایع روی ورقه کاغذ و یا مقوا شکل نشانه و یا کلمه را مشخص کند . سپس روی آن را با اشیای مورد نظر بچسباند .
- ❖ دانش آموزان با استفاده از مواد پلاستیکی انعطاف پ پذیر و یا نی نوشابه و ... مدلی از هر نشانه را نشان دهند . ( درحین انجام دادن تکلیف درسی ، در کوتاه ترین زمان می توان تمام حروف را با این شیوه تمرین کرد . )
- ❖ ساختن شکل حروف و کلمه به کمک خمیر بازی روی ورقه ی کاغذ .

❖ برچسب های رنگی کوچک مانند ستاره در اختیار دانش آموزان قرار داده شود . کلمه و یا حروفی بیان شود . به محض شنیدن کلمه و حروف مورد نظر آن را در متن نوشتاری و یا کتاب درسی پیدا کنند . سپس دانش آموزان روی آن کلمه و حروف را یک ستاره بچسبانند .

❖ اجزایی از کلمه ها در متن حذف شود . دانش آموز با خواندن م تن ، کلمه ها را با نوشتن نشانه های مورد نظر آن کامل کنند . البته لازم است حروفی که حذف می شود از

گروه یک صدا و چند شکلی ها مانند : ث ، ح ، ذ ، ... نباشد . مگر این که از دانش آموز خواسته شود با متن اصلی مطابقت دهند . می توان برای اجزای یک نشانه نیز ، چنین فعالیتی انجام داد . منظور از اجزای نشانه یا حروف همان : تعداد نقطه ها ، دندانه ، سرکج و... است . می توان آن ها را حذف کرد تا دانش آموز آن را کامل کند .

❖ با استفاده از نوشته های درشت در تیتروژنامه ها ، حروف و یا کلمه های مورد نظری انتخاب شود تا دانش آموزان آن را از روزنامه ببرند . و در دفتر بچسباندند .

❖ در آغاز نوشتن واژه ها ، حروف مورد نظری را در کلمه رنگ آمیزی کنند . بطور مثال خواسته شود نشانه ی « م » را در کلمه ها به رنگ قرمز بنویسند . فرض کنید در متنی چند کلمه آمده است که کلمه های مادر ، برادر ، آسمان و ... هستند . دانش آموز ضمن نوشتن هر کلمه ، نشانه ی « م » را رنگی کند . ( اصل حرکت ، همین تغییر رنگ است که جلب توجه می کند . )

❖ در جعبه ی مقوایی کفش یا شیرینی ، ماسه دریایی الک شده ریخته شود . این جعبه در اختیار دانش آموز قرار گیرد . دانش آموز با انگشت دست روی ماسه ، کلمه ها و یا حروف مورد نظری را بنویسد . و هر بار با کشیدن خط کش روی سطح ماسه آن را هموار کند و این نوشتن را ادامه دهد . ( با بکارگیری حس لامسه علاوه بر خوشایند و دلنشین بودن کار

برای دانش آموز ، به یادگیری کمک بیش تری می کند . )

❖ دانش آموزان با « رنگ انگشتی » روی ورقه ی کاغذ و یا نایلون ، کلمه ها و یا حروف مورد نظرا بنویسند . می توانند همین نوشتن را روی چوب بستنی و یا تخته ، سنگ ، داخل در پوش های نوشیدنی ها و... داشته باشند .

❖ تصاویری داده شود که خط خطی شده باشد . دانش آموزان از بین آن ، کلمه و یا حروف مورد نظری را با رنگ آمیزی پیدا کنند . و یا بسازند . و...

❖ مجسم کردن واژه ها در ذهن و سپس یکبار نوشتن واژه ، مثلا : کلمه ی « استثنا » ابتدا در ذهن مجسم شود . ( استثنا ) سپس کار نوشتن انجام پذیرد .

❖ در پایه ی اول ابتدایی لازم است روزانه در کلاس جدول حروف الفبا مورد بررسی و ارزیابی قرار گیرد . از آنجا که نشانه های زبان آموزی قراردادی هستند ، دانش آموزانی که مشکل نوشتاری دارند خیلی زود نشانه ها را فراموش می کنند . می توان چند کار را در زمان آموزش کلاس و منزل ، به عنوان تمرین یادگیری یا تکلیف درسی انجام داد :

- نام صدا ها بیان شود ، دانش آموز بلافاصله روی جدول آن را نشان دهد .
- شکل نشانه نشان داده شود ، دانش آموز بدون مکث ، نام نشانه را بیان کند .
- دانش آموزان خود یک جدول حروف به ابعاد ورقه ی کتاب داشته باشند . آن را در صفحه ی اول کتاب فارسی بچسباندند . هم زمان با آموزش نشانه ها در کلاس ، آن را در جدول حروف خود بنویسند .



- ☒ روزانه حروف الفبا به صورت نا مرتب روی تابلوی کلاس و یا ورقه ای نوشته شود .  
دانش آموزانی که مشکل در شناخت نشانه ها دارند ، نام آن ها را بگویند .
- ☒ دانش آموزان در کلاس و یا منزل نام نویسی کنند . یعنی نام تصاویر را زیر آن بنویسند .  
و یا روی هر یک از اشیایی که در اختیار دارند ، نام آن شیئی را روی آن بنویسند . مانند  
: کتاب ، میز ، مداد ، در ، شیشه ، کیف ، کفش ، تخته ، سنگ و.....
- ☒ مرتب کردن حروف نا مرتب یک کلمه ، مرتب کردن کلمه های نا مرتب یک جمله ،
- ☒ نوشتن یک تا چندجمله برای یک کلمه که هر کدام متفاوت باشند .
- ☒ توصیف کردن تصویر که صحنه های متفاوتی دارد . و...

مرحله ی چهارم رفع اشکال

زمان یا جلسه ی ارزش یابی املا :

همانند پایه های دیگر یکی از مراحل که می توان مشکل نوشتاری دانش آموز را بر طرف نمود و یا جلوگیری کرد ، زمانی است که دانش آموز درگیر با کلمه ها می شوند . و با تمام قوا مشغول فراگیری املا هستند . زیرا این دسته از شاگردان باید از همان آغاز کار با نظر معلم به نوشتن بپردازند . لذا ضروری است که به چند نکته بپردازیم :

۱. مانند دیگر پایه ها در فرایند کار نوشتن املا ، این دسته از دانش آموزان باید با دقت بیش تری کنترل شوند تا در صورت نیاز ، برای نوشتن درست کلمه ها و ... راهنمایی شوند . همان طور که قبلا گفته شد ، باید به هر نحوی از غلط نویسی جلوگیری شود .
۲. در حین نوشتن متن املا ، ممکن است نیاز باشد دانش آموزی برای شناخت اجزای کلمه ، ناچارا آن را تجزیه کند . لذا باید از آن دانش آموز خواسته شود قبل از نوشتن ، کلمه را تجزیه کند . ( تبدیل به هجی ویا صداها ) تا توجه آن ها به اجزای کلمه جلب شود . عموما این گروه به سادگی اجزا را حذف می کنند . ( نباید تجزیه کردن کلمه به صدا ها ادامه دار باشد ، زیرا اولاً موجب کند نویسی می شود واز طرف دیگر جدا نویسی اجزای کلمه اثر نامطلوبی در خوشنویسی می گذارد . )  
مثلا : قبل از نوشتن کلمه ی « ستاره » آن را تجزیه کند . سپس هر جز را در کنار هم بنویسد . ستاره « س .. تا .. ره » یا « س .. ت .. ا .. ر .. ه »
۳. گاهی ممکن است بخش آموز شکل حروف را فراموش کرده باشد . اما صدا های کلمه را تشخیص می ده د . در چنین موقعیتی باید از جدول حروف الفبای کلاس کمک گرفته شود . یعنی به محض برخورد با مشکل ، باید نظر دانش آموز را به شکل نشانه در جدول جلب نمود . ( یکی از دلایل وجود جدول حروف الفبا در کلاس برای پایه ی اول ، دردید قرار گرفتن آن است . تا با دیدن حروف ، قرار داد شکل های حروف بخاطر سپرده شود و ملکه ی ذهن آنان گردد . حتی بهتر است دانش آموز جدولی را که خود دارد به موقع از آن استفاده کند . )
۴. یکی از ابزارهایی که برای آموزش واژه ها خصوصا واژه های جدید و دشوار در پایه ی اول ضروری است ، داشتن « جدول هجی » یعنی همان ترکیب صامت و مصوت است . لذا در صورت نیاز دانش آموز برای شناخت بیش تر اجزای این دسته از کلمه ها ، بهتر است به موقع در زمان نوشتن املا از آن استفاده شود . ( همانند جدول حروف باید جدول هجی هم در اختیار دانش آموز در کلاس باشد . )
۵. گاهی در متن اصلی واژه هایی که اهمیت املائی دارند ، به کمک دانش آموزان کلاس تهیه شود . یعنی دانش آموزان درمورد وجود واژه ها در متن پیشنهاد بدهند . این پیشنهاد خصوصا برای کسانی که مشکل نوشتاری دارند اطمینان خاطر ایجاد می کند . و از همه مهم تر این که با چنین کلمه ها یی بخوبی مانوس می شوند .
۶. دراملا ی آموزشی ، ابتدا بعضی از واژه های که اهمیت املائی دارند مانند : کلمه های دشوار و بزرگ که ممکن است دانش آموزان در نوشتن آن دچار مشکل نوشتاری شوند ، توسط معلم از قبل روی تابلوی کلاس و یا ورقه ای که در اختیار دانش آموز قرار داده می شود ، نوشته شود . وقتی دانش آموز مشغول نوشتن املا است اجازه داشته باشد به محض نیاز پیدا کردن به شکل کلمه ها از آن استفاده کنند . البته لازم است با دانش آموزان قرار داد بسته شود تا سعی کنند کلمه ها را بخاطر بسپارند ، که کم تر بتوانند به آن مراجعه کنند . ( در اختیار بودن این کلمات پشتوانه ی اعتماد به خود را فراهم می سازد . از طرفی یافتن کلمه از بین کارت ها ویا مجموعه کلمات نوشته شده زمینه ی فراگیری را بخوبی فراهم می سازد . )

۷. دانش آموزانی که مشکل نوشتاری دارند ، همانند دیگر پایه ها باید در جایی از کلاس بنشینند که معلم بتواند هم به موقع به آن ها خدمات آموزشی لازم را به آسانی ارائه کند و هم دانش آموزان احساس راحتی از کنترل کارشان داشته باشند . یاد بگیرند اشکال آموزشی را با معلم در میان بگذارند . ( اتفاقاً در پایه ی اول دانش آموزان به محض نوشتن هر کلمه ای نظر معلم را جویا می شوند . و می خواهند بدانند آیا کارشان درست است . )
۸. وسایل مورد نیاز قبل از شروع نوشتن کنترل شود . تا ابزار نوشتاری مطلوب در اختیار دانش آموز باشد . ( گاهی در جریان کار نوشتنی مشخص می شود که برای دانش آموز شرایط مناسب فراهم نبوده است . )
۹. متن املا ی دانش آموزان ، از جمله های مستقل از یکدیگر که به هم ارتباط ندارند نباشد . بلکه بهتر است موضوعی از مسائلی روزمره ی کودک باشد . ( خصوصاً املا ی ارزشیابی )
۱۰. همانند دیگر پایه ها ، گاهی متن ناقص تهیه شود که قسمت هایی از متن املا روی آن نوشته شود و بخش هایی از آن خالی باشد. متن املا کپی شود و در اختیار دانش آموزان قرار گیرد . این املا هم برای آموزش واژه هایی است که با خواندن معلم ، دانش آموز آن را با دقت از نگاه خود می گذراند. و هم برای دانش آموزانی است که مشکل « کند نویسی » دارند . هنگام خواندن متن املا ، دانش آموزان باید متن را خط ببرند ، وقتی به کلمه هایی رسیدند که از قلم افتاده اند ، آن ها را بنویسند . ( تعیین این فعالیت ، دقت دانش آموزان در شناخت کلمه ها را افزایش می دهد . و به آن ها کمک می کند که کلمات را آسان تر بیاموزند . ) و...
- در ادامه ، نمونه ای از املا ی پایه اول ابتدایی مورد نقد و بررسی قرار می گیرد . تا دلایل بروز اشکال و میزان اثربخش بودن روش ها نشان داده شود .

۱۰ - نمونه ی ( ح ) متن املا دست نوشته ی دانش آموز پایه ی اول قبل از بکارگیری روش رفع اشکال

سامان تاب  
 مسلمان تات را بست مار بار در آرد  
 بر آردم بست در آست در آرد  
 بر آردم  
 بابا رسته با نثر در آرد  
 اسب  
 سرگرد ندان در آرد در آرد در آرد  
 در

سرگرد آردم مادر  
 بابا را دوست دارم که آسمان آبر است  
 باران بنهم بجم آمد آن مرد با (بست) آرد  
 سرگرد  
 دست آمد

در نظر کن نه هم  
 قلم صغیر است  
 ۷۲۹۸۰

نقد و بررسی املاي نمونه ي (ح).

اشكال نوشتاري اين املا به شرح زير است :

- ۱- دانش آموز در شناخت شكل ظاهري حروف و اجزای آن مشكل دارد . مانند :  
 = كلمه ي « تاب » كه به صورت « تات » نوشته شد .

= کلمه ی « تیر » به صورت « تتر » نوشته شده است . ( دانش آموز در دو کلمه نقطه ها را جابجا کرده است . )

۲ - در تشخیص صداهای تشکیل دهنده ی یک کلمه و تلفظ درست کلمه ( شنیداری ) ، ناتوان است . مانند :

= کلمه ی « درد » به صورت « داد »

= کلمه ی « آسمان » به صورت « آسان » نوشته شده است .

= کلمه هایی مانند : « برادرم ، سرما ، سرد ، ترس » به ترتیب به صورت « براردم ، سر ، دست ، بار » نوشته شده است .

به نظر می رسد دانش آموز غلط های سمعی دارد . ضعف حساسیت شنیداری ، پر رنگ است . زیرا دانش آموز کلمه ه ایی را که در ذهن خود داشته است را به راحتی جایگزین دیگر کلمه ها کرده است . بدون این که به تلفظ کلمه و شکل ظاهری آن توجه کند .

برای این که دانش آموز ان دچار چنین مشکل های نوشتاری نشو و لازم است اغلب اوقات ، املا نویسی در کلاس اول با هدف آموزش نوشتاری ( املا آموزشی ) انجام پذیرد . از املا نویسی صرف ارزشیابی در مراحل اولیه باید بطور جدی خود داری کرد . اگر به این موضوع توجه نشود اتفاقی مانند آن چه که در متن املا ی نمونه ی ( ح ) رخ داد ، می افتد . زیرا در این املا ، دانش آموز هر چه خود خواست و هر آن چه را در ذهن خود داشت نوشت . بدون این که کنترلی صورت گیرد و یا این که تذکری به او داده شود . مثل این که صبر کردیم تا چشم و دست دانش آموز با شکل غلط کلمه آشنا شود . سپس در پایان کار با تصحیح نوشتار او ، غلط گیری کنیم و به رخس بکشیم . با آن که تاثیر راهنمایی های پایان کار نوشتار در بوابر عادت به غلط نویسی ، بسیار ناچیز است . اگر تذکرات و کنترل در موقع نوشتن املا بخوبی صورت گیرد ، می توان در زمان تصحیح ، بیش تر به تجزیه و تحلیل واژه ها پرداخت . وقتی دانش آموز کلمه ها را غلط بنویسد و این غلط نویسی ذهنی شود ، رفع این مشکل دشوار تر از آموزش واژه نویسی است .

بازدید هایی که از کلاس به عمل آمد ، معلوم شد این دانش آموز مشکل دیگری دارد . آن هم مدرسه گریزی او بوده است . جنگ بین او و اعضای خانواده اش در حضور یافتن او در مدرسه موجب بروز داد و بیداد های می شد که او را نسبت به مدرسه و کلاس درس ، انج ام فعالیت های آموزشی و ... بیزار می کرد . علاوه بر گوشه گیری ، دچار سوء تغذیه هم شده بود . آن قدر این اتفاق پیش رفت تا آن که او در کلاس به عنوان فردی نامرتب ، بی مسئولیت و عقب افتاده قلمداد گردید . او در همان ماه های اول سال تحصیلی ، اعتماد به نفس ، رغبت پرسیدن و گفت و گو کردن با دیگران را از دست داد . لذا لازم بود اقداماتی صورت گیرد که دانش آموز از این همه مشکلات خارج شود . به همین دلیل فعالیت های زیر مورد توجه قرار گرفت :

☞ ابتدا برخورد همکلاسی ها با او اصلاح شد . با همکاری معلم و برقرار کردن ارتباط منطقی با خانواده ، تا حدود زیادی سوء تغذیه او برطرف شد . شرایطی به وجود آمد که او توانست خود را به عنوان عضوی از کلاس بپذیرد .

☞ شرایطی پیش آمد تا براساس پیشرفت کار نوشتاری مورد تشویق قرار گیرد . از طرفی هم به جای شاخص کردن غلط ام لایی ، ابتدا در زمان تصحیح به کلمه هایی پرداخته می شد که درست نوشته بود ، به همین دلیل مورد تشویق قرار می گرفت . چون قضاوت از

کار او براساس نوشته های درست انجام می شد . این نوع تشویق مورد قبول دیگرانش آموزان هم بود . زیرا می دیدند درباره ی کلمه ای صحبت می شود که او آن را درست نوشته است . ( لازم است هر فرد نسبت به رشد و بروز توانایی های خود سنجیده شود . این سنجیدن مورد قبول دانش آموز هم قرار گرفت .

☞ مقرر شد در زمان مرور از متن درس ، دانش آموز بطور مستمر مورد ارزیابی قرار گیرد . و به تمرین کردن و داشته شود . تا بتواند به تلفظ کردن بیش تر واژه ها ، تجزیه و تحلیل کلمه از نظر معنی ، شکل ظاهری ، داشتن اجزایی مانند : نقطه ، دندانه و ... بپردازد . این فعالیت ها جرات او را افزایش داد و تسلط او را در شناخت کلمه ها بیش تر کرد . مثلا به عنوان نمونه :

= این حرف « ت » است . چند نقطه دارد؟  
 = نقطه در کجای حرف قرار دارد؟  
 = چه فرقی با حرف « پ » دارد؟  
 = اگر به نقطه های آن اضافه شود ، چه تغییری می کند؟ و...

☞ برای نوشتن املا فرصت کافی به او داده می شد تا بتواند کارش را هم زمان با دیگران انجام دهد . و هم این که بتواند در صورت نیاز از معلم درباره ی نوشتن کلمه ها بپرسد . و هم بتواند هرکلمه ای را بخوبی مورد بررسی قرار دهد . لذا کار نوشتاری برای او محدود بود . خواسته می شد فقط بعضی از جمله ها را با اشاره ی معلم بنویسد . ( به همین دلیل معلم شرایطی فراهم می کرد که او از بین مثلا "پنجاه کلمه ی تعیین شده در املا ، فقط سی کلمه را بنویسد . ) چون کار او هم زمان با دیگران تمام می شد مزاحمتی برای دیگران نداشت .

☞ تکلیف منزل با هماهنگی خانواده و بر اساس نوع اشکال نوشتاری تعیین شد . سعی شد تکلیف نوشتاری صرفا رونویسی از متن درس نباشد . زیرا تکلیف باید بتواند فرد را به جستجوگری وادارد . به عنوان نمونه :

۱ - شکل صداهای مورد نظری که دانش آموز در شناخت آن مشکل داشت ، به عنوان تکلیف انتخاب می شد . او می بایست کلمه هایی از متن درس را پیدا کرده و بنویسد که صدای انتخاب شده در آن قرار داشته باشد . این فعالیت دانش آموز را وادار می کرد در کتاب درسی به جستجو بپردازد .

۲ - کلمه هایی به دانش آموز داده می شد که او می بایست آن کلمه را در متن درس پیدا کند . سپس باید جمله ای که کلمه ی مورد نظر در آن بود را می نوشت . البته این کار نوعی رونویسی بود اما نه یکنواخت ، زیرا ابتدا باید کلمه ی مورد نظر را از بین کلمه های مختلف بازشناسی می کرد ، سپس جمله ای را که در آن بکار رفته بود می نوشت .

۳ - کلمه های مختلفی در اختیار دانش آموز قرار داده می شد . او می بایست درباره ی کلمه برای دیگران صحبت کند . ( مثلا لازم بود ابتدا آن را به درستی تلفظ کند . سپس درباره ی شکل ظاهری آن توضیح دهد . با کلمه های مشابه مقایسه کند . و... )

☞ از کارهای مهمی که مورد توجه قرار گرفت ، کنترل دانش آموز هنگام املا نویسی در کلاس درس بود . دانش آموز فهمیده بود که برای درست نوشتن کلمه ها ، باید خود را با توضیحات معلم هماهنگ کند . ( نیاز به معلم را بیش تر احساس کرد . ) هر وقت دچار

مشکل می شد بلافاصله موضوع را با معلم در میان می گذاشت . از نظر شنیداری بسیار رشد کرد . و مهم تر این که خود اقدام به یادگیری نمود .

☞ در موقع نوشتن کلمه های بزرگ در متن املا ، خواسته می شد در صورت نیاز و فقط در اوایل کار نوشتاری ، بعضی از کلمه های بزرگ را تجزیه کند . تا اجزای کلمه را بهتر بشناسد و از حذف اجزای آن جلوگیری شود .

☞ برای شناخت شکل نشانه ها ، از او خواسته شد در موقع نوشتن املا ، از دو جدول « الفبا و هجی » استفاده کند . استفاده ی به موقع از دو جدول حس اعتماد به نفس و اطمینان را افزایش داد .

زحمات بیدریغی که معلم در کلاس کشید و لذتی که معلم از آموزش و حل مشکل نوشتاری می برد ، عاملی شد که نتایج خوب و مطلوبی حاصل شود . درست است که در پایه ی اول وقت زیادی را گرفت اما کاملا راضی کننده بود . ( همکاری خانواده قابل قبول بود . )

۱۱ - نمونه ی « ط » متن املا ی دست نوشته ی دانش آموز « ح » پس از علت یابی و بکارگیری روش های رفع اشکال

در همه کارها راستگو و درستکار باشید با دیگران هر یک با شنیدن از رفتار  
 زینت در درس کنید کار خوب را انجام دهید و چیزها که یک باشد کوشش  
 کنید در زبان از دیگران بهتر باشد خداوند تبارک و تعالی را دوست دارد ما با پدر  
 و مادر و فضا هر وقت برادر و عظم خود را احترام می گذاریم قرآن بخواب  
 خداست و قتل که اگر کرم درس می خواند آیین با او کمک

می کند.

از نظر کتبی  
 چه لذتی دارد این زبانی  
 ۷۳۱۲۱۷  
 شهری

املاي « ط » نتیجه ی حاصل از بکارگیری بازخورد املاي دانش آموز « ح »

املاي « ط » از نوع ارزشیابی است . با بکارگیری روش های پیشنهادی ، در زمان خواندن متن درس و مرور آن و همچنین انجام تکلیف های مناسب و ... در مدت چند ماه دانش آموز توانست آن را بدون توضیح و راهنمایی معلم بنویسد . همان طور که مشاهده می شود از اشکال های نوشتاری در این املا خبری نیست . این نوشتار نشان می دهد



انگار او نبود که کلمه های کوچک و قرارداد ها را غلط می نوشت . با توانمندی مناسب او توانست متن املا را با اطمینان خاطر بنویسد .

آن چه که باید مورد توجه قرار گیرد اثر بخشی روش ها است . لذا آن عده که گمان می کنند دانش آموز را متکی به خود بار می آورند . یا این که می گویند : دانش آموز عادت می کند همیشه در نوشتن کسی با او همراه باشد . اما این روش ها شرایطی را فراهم می سازد که دانش آموز را وا می دارد تا خود به یادگیری نوشتاری واژه ها بپردازد . و در نهایت مهارت نوشتاری را کسب می کند . البته همان طور که کرارا تاکید شد در بکارگیری روش ها لازم است با گذشت زمان و انجام فعالیت های مناسب ، دانش آموزان در زمان املا نویسی ، آرام آرام آزاد گذاشته شوند . و راهنمایی ها به اندک و در نهایت به صفر برسد . بدون این که خودشان متوجه باشند . ضمن این که دانش آموزانی از این دست ، می خواهند با دست یابی به مهارت نوشتاری ، بدون هدایت دیگران مانند افراد عادی کلاس املا بنویسند .

اغلب مشاهده می شد دانش آموزانی که دارای مشکل نوشتاری بودند با گذشت زمان و قرارگرفتن در موقعیت های مناسب ، چنان اطمینانی پیدا می کنند که گاهی در هنگام نوشتن املا ، می خواهند به دیگران در نوشتن کمک کنند . یعنی به مرحله ای از یادگیری می رسند که به دیگران انتقال بدهند . انتقال آموخته ها به دیگران ، عین یادگیری است .

ای مبتدی ! تو تجربه از اوستاد گیر  
زیرا که به ز تجربه ، آموزگار  
نیست

( مسعود سعد سلمان )

برای پیشرفت در نوشتار ، توجه به نکاتی لازم و ضروری است:

✓ در تصحیح املا روزانه و هفتگی باید از شیوه های مناسب استفاده شود که دانش آموز بتواند در مطابقت دادن نوشته های خود با متن اصلی املا ، به بررسی و تحلیل کلمه های نوشته شده ی خود بپردازد . از این طریق شکل کلمه را بهتر شناسایی می کند .

اغلب مشاهده شد در تصحیح متن املا ، غلط گیری و یا توضیحات به درستی انجام نمی شود . در صورتی که باید موقعیت واقعی افراد را در توانایی نوشتاری بخوبی تعیین کرد . و آن ها را از میزان توانایی شن مطلع ساخت . ( خصوصا در بازخورد دادن ، علاوه بر بیان توانایی ها ، ضروری است نقاط ضعف به وضوح معلوم شود . زیرا ممکن است دانش آموز به نوع اشکالات خود پی نبرد . ) نباید به بهانه ی نبودن زمان کافی اصل کار نادیده گرفته شود .

✓ در تصحیح املا ، لازم است نکات مهم و راهنمایی های ضروری در چگونگی نوشتن واژه ها و رعایت اصول نوشتاری برای دانش آموزانی که مشکل نوشتاری دارند ، در ورقه ای جداگانه نوشته شود .

پس از تصحیح املا باید بازخورد های مناسب را همراه راهکارها و فعالیت های مطلوب ارائه نمود . ( البته گاهی ممکن است بازخورد های شفاهی کافی باشد . تشخیص این نکته با معلم است . ) دلیل این تاکید بر آن است که ، ارائه ی راهنمایی ها و بازخوردها پس از تصحیح املا ی دانش آموز ، موجب می شود که از تکرار غلط های نوشتاری قبلی و تا حدودی از بروز اشکال های بعدی جلوگیری کند . البته باید شیوه های تصحیح املا بگونه ای باشد که فرصت کافی برای دانش آموز فراهم سازد که بتواند هم از تذکر و راهنمایی های معلم استفاده کند و هم به نقد و بررسی نوشته ی خود بپردازد .

✓ باید شرایطی در کلاس فراهم شود که با توجه به نتایج املا پس از تصحیح ، افراد مختلفی مانند : همکلاسی ها ، دوستان ، حتی افراد خانواده برخورد نامناسبی با دانش آموز نداشته باشند . زیرا برخورد نامناسب و یا نا شایست ، میل به یادگیری را از دانش آموز می گیرد . و مهم ترین که عاملی می شود که دانش آموز گوشه گیری اختیار کند و از بیان اشکال های نوشتاری خود داری نماید . به همین دلیل اگر کسی بخواهد از کارش سر در آورد دوری می کند . چه بسا به دلیل سرزنش ها ، جرات نمی کند دلیل بروز اشکال نوشتاری خود را بیان کند . در صورتی که باید محیطی را ایجاد کرد که دانش آموز بتواند درگفت و گوها شرکت کند . زیرا اگر عوامل ضعف نوشتاری از زبان دانش آموز شنیده شود ، آسان تر می توان بر رفع مشکل نوشتاری آن ها فائق آمد . تجربه نشان داده است که این دسته از دانش آموزان دوست دارند از موقعیت بوجود آمده هر چه زودتر فرار کنند و خلاص شوند . حتی آن ها خود شان هم دنبال راه حل رفع اشکالات می گردند . ( شاید سرک کشیدن به نوشته های دیگران برای همین باشد ) . پس باید بطور جدی از سرزنش کردن آن ها جلوگیری شود . باید به دیگر دانش آموزان کلاس گفته شود :

این افراد مشکلی دارند که ممکن است برای دیگران هم پیش بیاید ، اما رفع می شود .

✓ پس از تصحیح املا ، برای این که بتوان علاقه ی دانش آموز را به شیوه های مختلف نوشتن جهت آموزش واژه ها و جلوگیری از بروز هر نوع اشکالی برانگیخت ، لازم است با توجه به عملکرد خوب دانش آموز در یک متن املا ( یعنی واژه ها و عبارات درست نوشته شده ی دانش آموز ) به او فهماند که دلیل موفقیت در بخش هایی از املا ، استفاده ی درست از بکارگیری روش آموزش نوشتاری است که معلم برای رفع اشکال تعیین می کند .

لازم است برای آشنایی بیش تر دانش آموز با دلیل غلط گیری از شکل کلمه و پی بردن به اهمیت درست نویسی شکل کلمه ، گاهی متن املا ی آموزشی کوتاه توسط دانش آموزانی از این گروه روی تابلوی کلاس نوشته شود . سپس معلم این متن نوشتاری را با نقد و توضیحات لازم روی واژه ها ، تصحیح کند . این عمل معلم ، شناخت دانش آموز را نسبت به شکل نوشتاری واژه ها عمیق تر می کند . دانش آموز پی می برد که درست نوشتن چه قدر اهمیت دارد .

یاد آوری :

= برای نوشتن املا روش های مختلفی را معلمان بکار می برند که در جای خود اثر بخش است . مثلا گاهی معلم می تواند بجای تهیه ی متن اصلی خود ساخته ، از تصاویر مجرد و یا داستان های تصویری استفاده کند . و از دانش آموزان بخواهد آن چه از تصویر می فهمند و قابل گفتن است را در چند سطر ( تاده سطر ) بنویسند . در چنین شرایطی دانش آموزان احساس می کنند به کلمه های مختلفی برای نوشتن نیاز دارند . معلم ضمن این که شرایط را برای جستجوگری یافتن شکل درست کلمه ها فراهم می سازد ، جهت ایجاد اطمینان خاطر در آن ها از درست بودن شکل واژه ها می گوید : می توانید از من بپرسید که آیا کلمه های مورد نیاز را از نظر شکل املائی به درستی تشخیص داده اید و یا نه . این شیوه ی نوشتن آن ها را در فراگیری واژه ها خود آموز بار می آورد .

= یا این که ابتدا متن املا را در یکی دو سطر می گوید . سپس از دانش آموزان می خواهد داستان آن را به دلخواه در چند سطر ( مثلا حد اکثر در ۱۰ سطر ) ادامه دهند . ( آغاز این متن املا شروع یک داستان است . ) و...

☑ اغلب مشاهده می شود دانش آموزان به رسم الخط معمول در کتاب درسی تسلط ندارند . بنابراین بدون آموزش شکل کلمه و حرکت صحیح دست ، هر چه در کار نادرست نویسی ، تکرار صورت گیرد ، زمینه برای غلط نویسی کلمه ها فراهم است . لذا در زمان تصحیح املا باید به این امر مهم که از اهداف املا است توجه شود . رعایت این نکته در دیگر نوشته ها کلاسی هم ضروری است . ( در دهه های ۶۰ و ۷۰ ، برای ارزش یابی از جمله نویسی و یا انشا نویسی پایه های پایانی ابتدایی ، بخشی از نمره ی دانش آموزان به درست نویسی اختصاص داده می شد . ) لذا تذکرات زیر توجه به رسم الخط را مشخص می کند . مانند :

### ۱. زیبا نویسی

**یادآوری :** منظور از زیبانویسی ، رعایت فاصله ی منطقی بین اجزا یک کلمه و کلمه های یک جمله ، توجه به حاشیه ی ورقه ی کاغذ و ... می باشد . لازم است در موقع نوشتن ، این اصول توسط دانش آموز رعایت شود . باید او را به انجام دادن این کار تشویق کرد .

مثلا اگر دانش آموزی در پایه ی اول کلمه ای مانند « باران » را به صورت « باران » بنویسد . و یا در پایه ی دیگری دانش آموزی جمله ی « هوا دیروزبارانی بود . » را با ایجاد فاصله های نامنظم بنویسد . و یا دانش آموزی کلمه ی « بهتر » را به صورت « به تر » بنویسد . ... این نوع نوشتن از زیبایی رسم الخط برخوردار نیست .

### ۲. هم اندازه نویسی

**یادآوری :** دانش آموز باید بیاموزد که وقتی یک حرف و یا کلمه ای را بارها در نوشتار تکراری بکار می برد ، باید سعی کند آن ها را به یک شکل و یک اندازه بنویسد . مثلا اگر کلمه ی « سر » در چند جای یک متن به چند شیوه ی خطی « سر ، سر ، سر » نوشته شود ، نامناسب است . و یا به چند اندازه « سر ، سر ، سر » نوشته شود مناسب نیست .

### ۳. یکسره نویسی اجزای کلمه ( کلی نویسی )

**یادآوری :** بیش ترین اشکال دانش آموزان در رعایت نکردن حرکت درست دست ، به یکسره نویسی ارتباط دارد . زیرا جدا نویسی اجزای یک کلمه ، شکل کلمه را نامناسب جلوه می دهد . اجزای بعضی از کلمه ها به هم چسبیده اند . با توجه به نوع رسم الخط فارسی ، این اجزا با هم نوشته می شوند .

= در کلمه ی « چشمه » همه ی اجزا آن به هم چسبیده اند . پس باید ابتدا در یک حرکت دست شکل کلی کلمه ی « حسمه » یکسره نوشته شود . سپس نقطه گذاری حروف ( چ ، ش ) از ابتدای کلمه به ترتیب انجام می شود . مانند : « ۱- حسمه ۲- جسمه ۳- چشمه »

= باید توجه داشت شکل های مختلف بعضی از حروف با آن چه که معرفی می شوند تفاوت هایی دارد . مثلا درست است که حرف « پ ب » دو شکلی است ، اما در موقع نوشتن ممکن است به چهار شکل بکار گرفته شود . مانند : « پ ، ب ، ب ، ب » و یا حرف « ض ض » در هر قسمت کلمه با هم تفاوت دارد . « ض ، ض ، ض ، ض »

۴ . هم شکل نویسی حروف در کلمه ها

یادآوری :

در یک متن نوشتاری بهتر است حروف کلمه ها شبیه به هم باشند . اگر کلمه ی « برادر » در متن نوشتاری به این صورت نوشته شده باشد ، بهتر است در تکرار شدن هم چنین نوشته شود . نه به شکل های دیگر مانند : « برادر ، برادر ، برادر »

۵ . تناسب منطقی بین اجزای یک کلمه

یادآوری :

رعایت نکردن تناسب حروف در کنار هم ، موجب می شود شکل کلمه نامناسب جلوه کند . مانند : « ابرو » و ... رعایت نکردن نکاتی از این نوع در نوشتار ، زمینه را برای غلط نویسی فراهم می سازد . لذا در تصحیح املا لازم است نقد درست و به موقع از نتایج کار نوشتاری دانش آموز انجام پذیرد . نباید نکاتی نادیده گرفته شود . زیرا اهمیت دادن معلم به دقت در نوشتار موجب می شود تا دانش آموز به ارزش درست نوشتن واژه ها بیش تر پی ببرد .

در نمونه املا ی « ی » که در ادامه آمده است ، به درستی غلط گیری صورت نگرفت . این املا بر مبنای ارزش یابی نمره ای ( ۲۰ ) مورد ارزیابی قرار گرفته بود . بر اساس دستورالعمل ، این عملکرد دانش آموز نمره ی کم تر از « ۱۰ » خواهد داشت . در صورتی که نمره ی « ۵ / ۱۳ » داده شد . هم چنین متن املا به درستی انتخاب نشد . زیرا در پایان متن املا ، کلمه های مجرد گفته شد . که قبلا توضیح داده شد که این عمل در پایان املا ، از نظر آموزشی نامناسب و نادرست است و ارزش املائی ندارد .

۱۲ - نمونه ی « ی » متن املا ی دست نوشته ی دانش آموز ( برای نقد تصحیح و بازخورد )

مهری دستش را بلند کرد و گفت: خانم پدری <sup>تو</sup> را است، گمان من کنم  
 بنواند پیاپی و این تفتار را بر این من بگوید <sup>تو</sup> چه ماضی خوشحال  
 نشدند و برای او <sup>تو</sup> یعنی عضو کتابخانه <sup>کف</sup> کیف زدن و خانم آموزگار گفت:  
 من فهرست از کتابهای خوب و مناسب تهیه کرده ام <sup>تو</sup> صریح از  
 شماست <sup>تو</sup> خواندگی از این کتابها را بفر <sup>تو</sup> و به کتابخانه <sup>تو</sup> می کلاس <sup>تو</sup> اهدا  
 کردن از بروی خواهش من <sup>تو</sup> تو کنه و در این دفتر نام  
 کتاب و نویسنده آن را و نام اهدا کننده را <sup>تو</sup> بنویسید. خانم آموزگار  
 جواب داد <sup>تو</sup> «اولی» <sup>تو</sup> «اولی» <sup>تو</sup> «اولی» <sup>تو</sup> «اولی» <sup>تو</sup> «اولی» <sup>تو</sup> «اولی» <sup>تو</sup> «اولی»  
 این کار را بکنید. <sup>تو</sup> «اولی» <sup>تو</sup> «اولی» <sup>تو</sup> «اولی» <sup>تو</sup> «اولی» <sup>تو</sup> «اولی» <sup>تو</sup> «اولی»  
 ثانیا <sup>تو</sup> «اولی» <sup>تو</sup> «اولی» <sup>تو</sup> «اولی» <sup>تو</sup> «اولی» <sup>تو</sup> «اولی» <sup>تو</sup> «اولی»  
 از نظر کسی سیزده دیم

نقد تصحیح املاي « ی »

غلط گیری واژه ها و مطابقت قرار دادن با متن ساخته شده به درستی انجام نشد .  
 مانند :

- در سطر دوم : کلمه ی « برایشان » به صورت « برایی مان » و نیز کلمه ی « بگوید » به صورت « بگوید » نوشته شد ، اما غلط گیری انجام نشد .

- در سطر سوم : کلمه ی « زدند » به صورت « زدن » نوشته شد ، اما غلط بودن کلمه گوشزد نشد .
- در سطر چهارم : کلمه ی « کتابهای » به صورت « کتابهایی » و کلمه ی « تهیه » به صورت « تهیهء » نوشته شد ، اما غلط گیری انجام نشد .
- یاد آوری : یای میانجی در پایان کلمه هایی که به حرف « ه » ختم می شود قبلا به صورت « ء » نوشته می شد .
- در سطر پنجم : کلمه ی « اهدا » به صورت « اهداه » نوشته شد ، اما تذکری داده نشد .
- در سطر هشتم : کلمه ی « اجازه » به صورت « اجاهء » نوشته شد اما غلط گیری نشد .
- در سطر نهم : کلمه ی « سلام » به صورت « سلالم » و کلمه ی « تمیز » به صورت « تمیذ » نوشته شد ، اما غلط گیری نشد .
- در سطر دهم : کلمه ی « بخشش » به صورت « بخشه » نوشته شد ، اما غلط گیری نشد .

☞ دستورالعمل نمره گذاری برای تصحیح رعایت نشد . ( قبل از ارزشیابی توصیفی معیار ارزشیابی ، نمره گذاری بود . ) بطور مثال :

- برای نوشتن نشانه ی تشدید ، کم و یا زیاد نوشتن حروفی در یک کلمه و ... به درستی عمل نشد .

☞ حرکت دست در شیوه ی نوشتن حروف در کلمه ها رعایت نشد . بازخورد کتبی هم ثبت نگردید . ( درست است که ارزش یابی بر مبنای نمره بود اما باید تذکرات کتبی و یا شفاهی در پایان تصحیح هم داده می شد . ) بطور مثل می توان به نمونه های زیر که

حرکت دست رعایت نشد اشاره نمود . مانند :

- در دو کلمه ی « دستش » و « است » دندان بخوبی نوشته نشد .
- نوشتن حرف « واو » در کلمه ها با یک حرکت نبود .
- در چسباندن حرف « ن » به کلمه ها مشکل وجود دارد . در اغلب کلمه ها ، آن را به شکل « ی » نوشته است .
- حرف « ک ، گ » باید با دو و سه حرکت نوشته می شد .

☞ با توجه به اشکالات متنوع ، باید بازخورد کتبی ( توضیحات کتبی ) داده می شد . بطور مثال می توانست نمونه های زیر را ارائه نماید . مانند :

- دانش آموز عزیز ، با توجه به این که توانایی خوبی در تشخیص کلمه ها داری اما به نظرم در شناخت کلمه هایی مانند : فعلا" ، مثلا" ، ثانيا" ، واقعا" و ... هنوز مشکلاتی داری . بهتر است این کلمه ها را در دفتر لغت خود یادداشت کنی . یکبار دیگر متن

درس را بررسی کن . و کلمه هائی که مانند کلمه ی « اولاً » هستند را پیدا کن . و در دفتر لغت بنویس .

- حرکت دست را در چگونگی نوشتن حرف « کاف و گاف » نشان می دهیم توجه کن . پس باید در موقع نوشتن آن ها رعایت کنی . ( مثلاً برای گاف سه حرکت وجود دارد . مانند : ل ، د ، گ )

☐ متن املا از ویژگی مناسب برای ارزش یابی برخوردار نیست . ضمن این که شروع و پایان مناسبی ندارد .

### ۱۳ - نمونه ی « ص » متن املا ی پایه ی اول ابتدایی برای ارزش یابی پایان سال تحصیلی

دست و صورت کتیف را با صابون می شویند . هر کس باید از مسواک مخصوص به خود استفاده کند . نادر لباس های خود را تمیز نگه می دارد ، با لیوان خودش آب می خورد . به دیگران سلام می کند . جوجه ی جواد زمین را نوک می زند . دانه می خورد . گرگ از ترس سگ چوپان به گوسفندان نزدیک نمی شود . بشقاب و قاشق همراه سفره به اتاق آورده شد . مادر به مدیر می نویسد که اکرم سه روز بیمار بوده است . پری توپ را با پا می اندازد .

همان طور که قبلاً گفته شد ، متن این املا برای ارزش یابی دانش آموزان در پایان سال تحصیلی مناسب نیست . و اعتبار لازم برای سنجش میزان یادگیری حروف ، قواعد و... را در نوشتار دانش آموزان ندارد .

وجود نشانه های « ۲ » و قرارداد های آموزشی نسبت به بقیه ی موارد املائی دشوارترند . که اتفاقاً در این متن ، به بخشی از آن ها توجهی نشد . ( منظور از نشانه ی « ۲ » همان حروف : ث ، ح ، ذ ، ص ، ض ، ط ، ظ ، ع ، غ ، هستند . )

در این متن املا از نشانه ی « ۱ » حرف « ژ » و از نشانه ی « ۲ » حرف های : ح ، ذ ، ص ، ط ، ظ ، ع ، غ ، و از قرارداد های آموزشی : نشانه ی « ّ » و صدای « خوا » در متن نیامده است . بنابراین نمی توان در پایان ، از نتیجه ی کار برای قضاوت و ارزیابی از میزان یادگیری دانش آموز بخوبی استفاده کرد .



در پایان می توان گفت : هدف از نقد و بررسی نمونه املا ی دانش آموزان و نتیجه ی ارزش یابی ها ، چه با رویکرد نمره ای در گذشته و چه با رویکرد « توصیفی » در این زمان ، این بوده است که به اهمیت موضوع پرداخته شود . خصوصا نسبت به جایگاه واقعی نوشتار توجه جدی بعمل آید . از طرفی تمرین مصداقی و عملی برای کسانی باشد که می خواهند به حرفه ی معلمی وارد شوند . و نیز کسانی که می خواهند مهارت خود را ارتقا دهند . و توانایی کسب کنند .

همیشه عقیده ام براین بود که برای ارائه ی نظرات کارشناسی در امر آموزش ، باید نمونه کارها و نتایج عملکرد دانش آموزان به عنوان مستندات بتواند پشتوانه ی نظرات و پیشنهاد علمی ، پاسخگو ی پرسش های دیگران باشد. نه آن چه که شنونده و یا خواننده ی مطالب ، بدون مطابقت دادن و یا سنجیدن به سختی آن ها را در ذهن خود بسازد . و یا در خیال خود پیاده کنه ولی ممکن است قابل اجرا نباشد . ( یکی از دوستان کارشناس در تکنولوژی می گفتند : گاهی تکنولوژی ، همان نمونه ها و کارهای عملکردی تهیه شده در آموزش است . )

از جانیی پرداختن به واقعیت های موجود در املا نویسی دانش آموزان ، زیر سوال بردن متولیان و یا مریبان در امر آموزش نیست . بلکه می خواهیم بگوئیم : برای آموزش دادن ، نیاز به آموختن حرفه ای آن است . همچنین باید گفت : آموزش نوشتاری را هر فرد با سواد ی نمی تواند به عهده بگیرد . بلکه باید دارای حرفه ی معلمی باشد . لذا افراد مبتدی در امر آموزش و خصوصا دانشجویان حرفه ی معلمی نیازمندند که از طریق بررسی نمونه ها و نتایج عملکرد دانش آموز آن را با مبلنی عمیق آموزش زبان مطابقت دهند . تا علاوه بر شناخت جایگاه درست نوشتار در حوزه های مختلف یادگیری ، درک درستی از اهداف املا نویسی دانش آموزان پیدا کنند .

لذا انتظار می رود با بکارگیری روش های درست آموزش ، دانش آموزان را از همان ابتدا مسلط در نوشتار بار آوریم . زیرا این روش ها می توانند : دلهره ، ترس ، اضطراب و ناامیدی را که در کودکان منجر به از دست دادن حس اعتماد به خود و در نهایت شخصیت اجتماعی می گردد را حذف کند و یا از شدت آن بکاهد .

به امید این که همه ی ما ارزش کار آموزش و معلمان را بدانیم و به آن ارج نهمیم . امیدواریم فرزندان ایران عزیز ما با توانمندی هایی که خداوند متعال به آنان عطا فرموده است ، به رشد و تعالی برسند . ان شا ا ....

خدایا چنان کن سرانجام کار

تو خوشنود باشی و ما رستگار

« موفق باشید

» .

منابع :

- کتاب معلم ( روش تدریس ) فارسی دوره ی ابتدایی - دفتر تالیف کتب درسی
- مجلات رشد آموزش ابتدایی - انتشارات مدرسه
- دکتر تبریزی - اختلالات دیکته نویسی

<a href="mailto:katskh@mihanmail.ir">katskh@mihanmail.ir</a>	آدرس ایمیل
۰۹۳۸۳۴۱۴۶۶۱	همراه شما در شبکه های اجتماعی
<a href="http://www.kabotarharam.ir">www.kabotarharam.ir</a> کارگروه اول تاششم و مدارس چندپایه	کارگروه ها آدرس اصلی
غزنی نو شدن مطالب کلرگروه ه اسرت	ارسال مطالب و معرفی سایت به دوستان و همکاران